

Turun yliopiston
kääntäjänkoulutuksesta
vuosina 1994–2003 ja 2009–2016
valmistuneiden
työhönsijoittuminen

Eveliina Lahikainen
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Ranska, käännösviestinnän opintopolku
Toukokuu 2019

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

LAHIKAINEN, EVELIINA: Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden työhönsijoittuminen

Tutkielma 106 s., liitteet 22 s.

Ranska, käännösviestinnän opintopolku

Toukokuu 2019

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden työhönsijoittumista. Tavoitteena on saada tietoa valmistuneiden työnhausta, työllistymiseen vaikuttaneista tekijöistä, työnkuvasta ja työttömyydestä. Lisäksi tarkoituksena on tutkia sitä, miten koulutus on vastannut työelämän vaatimuksiin sekä millaiseksi kieli- ja käännösmarkkinat mielletään.

Tutkimuksen aineistokeruu toteutettiin verkossa puolistrukturoidulla Webropol-kyselylomakkeella. Kysely lähetettiin henkilökohtaisesti sähköpostitse tai sosiaalisen median kautta 331:lle kohderyhmään kuuluvalle henkilölle. Lisäksi kyselylomaketta jaettiin julkisesti sosiaalisessa mediassa ja alan postituslistoilla. Kyselyyn vastasi 159 henkilöä ja vastausprosentiksi muodostui 22 prosenttia. Tutkimuksen aineistoa analysoidaan sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden vastauksia vertaillaan toisiinsa. Lisäksi aineistoa verrataan Heli Palomäen (2011) työhönsijoittumistutkimuksen tuloksiin.

Tutkimustulosten perusteella työhönsijoittuminen oli sujunut suhteellisen hyvin, vaikkakin vuosina 2009–2016 valmistuneet mielsivät työllistymisen aavistuksen vaikeammaksi kuin aiempina vuosina valmistuneet. Vastanneista yli puolet haki koulutusta vastaavia töitä valmistumishetkellä. Myöhemmin valmistuneet ryhtyivät useammin itsensätyöllistäjiksi tai hakeutuivat muihin kuin kääntäjän työtehtäviin kuin aiemmin valmistuneet.

Vastanneista 53 prosenttia työskenteli palkansaajina ja 33 prosenttia työllisti itsensä. Kaikista palkansaajista yli puolet työskenteli vakituisena ja selvästi enemmistö kokopäiväisenä. Vuosina 2009–2016 valmistuneiden työsuhteet olivat tyypillisemmin määräaikaaisia tai osa-aikaisia kuin aiemmin valmistuneilla. Ammattinimikkeet olivat molemmilla ryhmillä hyvin moninaisia, ja reilusti enemmistön mielestä kyselyhetken työpaikka vastasi suhteellisen hyvin koulutusta. Koulutuksen suurimpana heikkoutena pidettiin työelämälähtöisyyden puutetta ja vahvuutena kieli- ja käännöstaitojen kehittymistä.

Vaikka vuosina 2009–2016 valmistuneilla työttömyys oli hieman kasvanut, kaikista kyselyyn vastanneista yli puolet ei ollut koskaan ollut työttömänä. Aiemmin valmistuneista vain 32 prosenttia ja myöhemmin valmistuneista 39 prosenttia mielsivät kieli- ja käännösalan työllisyystilanteen suhteellisen hyväksi. Alan suurimpina ongelmina pidettiin palkkatasoa ja niin sanottua pakkoyrittäjyyttä. Teknologian kehityksen miellettiin muokkaavan alaa entisestään.

Asiasanat: korkeakoulutus, kääntäjät, työelämä, työhönsijoittuminen, työllisyys, työmarkkinat

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. TAUSTATIEDOT JA AIEMPI TUTKIMUS	4
2.1. KIELI- JA KÄÄNNÖSMARKKINOIDEN KEHITTYMINEN.....	4
2.2. KÄÄNTÄMISEN JA TULKKAUKSEN KOULUTUS	9
2.2.1. EUROPEAN MASTER’S IN TRANSLATION -VERKOSTO (EMT).....	9
2.2.2. KÄÄNTÄMISEN JA TULKKAUKSEN YLIOPISTO-OPETUS SUOMESSA	12
2.2.3. KOULUTUKSEN AKATEEMINEN JA AMMATILLINEN KAHTIAJAKO.....	16
2.3. AIKAISEMMAT TYÖHÖNSIJOITTUMISTUTKIMUKSET	21
3. TUTKIMUSONGELMA	30
3.1. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	30
3.2. TUTKITTAVA KOHDERYHMÄ.....	31
4. TUTKIMUSMENETELMÄ	34
4.1. VERKKOKYSELY TUTKIMUSMENETELMÄNÄ.....	34
4.2. KYSELYLOMAKKEEN VALMISTELU	36
4.3. KYSELYN TOTEUTUS	37
4.3.1. KATO	38
5. TUTKIMUSTULOKSET	42
5.1. TAUSTATIEDOT	42
5.2. AINEYHDISTELMÄT	43
5.2.1. MUU KOULUTUS	44
5.3. TYÖHARJOITTELU JA TYÖNHAKU VALMISTUMISHETKELLÄ.....	49
5.4. ENSIMMÄINEN KOULUTUSTA VASTAAVA TYÖPAIKKA.....	52
5.5. TUTKIMUSHETKEN PÄÄASIALLINEN TOIMINTA	59
5.5.1. PALKANSAAJAT	61
5.5.2. ITSENSÄTYÖLLISTÄJÄT	69
5.6. TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISYYSTILANNE	74
5.7. ARVIOT KOULUTUKSEN JA TYÖELÄMÄN VASTAAVUUDESTA	79
5.7.1. TYÖPAIKAN SAAMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	79
5.7.2. KOULUTUKSEN VAHVUUDET JA HEIKKOUDET	83
5.7.3. VALMISTUNEIDEN NEUVOT OPISKELIJOILLE JA MUU PALAUTE	86
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	90

LÄHTEET..... 97

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

LIITE 2: RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

1. JOHDANTO

Koska olen sekä pian valmistuva käännösviestinnän maisteriopiskelija että kerryttänyt työkokemusta kieli- ja käännösalan projektikoordinaattorin ja freelance-kääntäjän työtehtävistä, olen päässyt tarkastelemaan tutkimuskenttääni suhteellisen laajasta näkökulmasta. Olen opiskelijana kantanut huolta alan ailahtelevasta työtilanteesta ja kyseenalaistanut sitä, millaisiin tehtäviin itse sijoittuisin työmarkkinoilla koulutuksessa opittujen tietojen ja taitojen avulla. Olen myös ollut todistamassa samaa epävarmuutta kanssaopiskelijoideni keskuudessa. Saatuani ensin opintojeni ohelle projektikoordinaattorin harjoittelupaikan ja myöhemmin vakituisen työpaikan kielipalveluita tarjoavasta yrityksestä, sain mahdollisuuden vertailla reaaliajassa kääntäjänkoulutuksen vastaavuutta työelämän vaatimuksiin. Nykyisenä aloittelevana freelance-kääntäjänä taas olen päässyt astumaan itsensätyöllistäjien prekaareihin¹ kenkiin.

Olen kiitollinen siitä, että Turun yliopiston Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opetussuunnitelmien uudistuksen myötä olin ensimmäisten joukossa Monikielisen käännöstyöpajan kurssilla. Kurssilla perustetaan ryhmissä yritykset, joissa simuloidaan kielipalveluyritysten työtehtäviä. Opiskelijat perehtyvät eri yritysmuotoihin ja yrityksen perustamiseen sekä tutustuvat joko aitojen toimeksiantojen työnkulkuun tai niitä jäljitteleviin harjoituksiin. Tämä vahvasti työelämään orientoinut kurssi antoi minulle valtavasti eväitä ensimmäiseen kieli- ja käännösalan työharjoitteluuni.

Työelämän vaatimukset eivät kuitenkaan vastanneet mielestäni aivan sitä, mitä meille oli muilla kursseilla opetettu. Ennen työharjoitteluani minulla oli jonkinlainen käsitys siitä, millä mallilla kieli- ja käännösmarkkinat siihen aikaan olivat. Kuitenkin sekä yritysten että alihankkijoiden välinen voimakas kilpailu, korkeat laatuvaatimukset suhteessa aleneviin hintoihin ja kiireisiin aikatauluihin sekä teknologian suuri merkitys päivittäisissä työtehtävissä yllättivät minut täysin. Aloittelevana freelance-kääntäjänä olen todennut samaisten tekijöiden vaikuttavan kääntäjänkin tehtäviin, mutta tällä kertaa pohdinkin seuraavia: miten minun tulisi hinnoitella työni, jotta en tee hallaa itselleni tai

---

¹ Prekariaatilla viitataan sosiaaliluokkaan, joka työskentelee epävarmoissa ja epätyypillisissä eli prekaareissa työsuhteissa ja -oloissa, mikä vaikuttaa myös negatiivisesti elämänlaatuun. Prekaaria työtä on esimerkiksi määräaikainen, osa-aikainen, urakka- ja vuokratyö. Ks. mm. Standing 2010: 11–21.

muille alan toimijoille? Tai minkälaisia seikkoja minun tulisi yksityisyrittäjänä ottaa huomioon?

Luonnollisesti projektikoordinaattorin työtehtävät ovat hyvin erilaisia suhteessa kääntäjän työtehtäviin, mutta mielestäni tässä piileekin silloisessa koulutuksessamme ilmennyt puute. Opinnot olivat kokemukseni mukaan erittäin teoria- ja kääntämiskeskeisiä varsinkin perus- ja aineopinnoissa. Kuitenkin vaikutti siltä, että kääntäjän koulutusnimikkeellä oli mahdollista työllistyä hyvin monenlaisiin työtehtäviin. Mikä siis on kääntäjänkoulutuksen rooli opiskelijoiden valmistamisessa työmarkkinoille? Entä millaisiin työtehtäviin meidän on koulutuksen jälkeen mahdollista sijoittua? Mikä osuus akateemisesta koulutuksesta antaa meille vankan teoriapohjan ja mikä taas mahdollisesti johtaa harhaan?

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden työhönsijoittumista. Tutkittava kohderyhmä koostuu filosofian maistereista, joilla oli pääaineenaan englannin kääntäminen ja tulkkaus, espanjan kääntäminen, italian kääntäminen, ranskan kääntäminen ja tulkkaus tai saksan kääntäminen ja tulkkaus. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, mikä on valmistuneiden työllisyystilanne kyselyhetkellä ja millaisiin työtehtäviin he ovat sijoittuneet. Tavoitteena on myös saada tietoa valmistuneiden työnhausta, työllistymiseen vaikuttaneista tekijöistä ja työttömyydestä. Lisäksi tarkoituksena on tutkia sitä, miten koulutus on vastannut työelämän vaatimuksiin sekä millaiseksi valmistuneet mieltävät kieli- ja käännösmarkkinat.

Koen tutkimusaiheeni olevan erittäin tarpeellinen paitsi kääntäjänkoulutuksessa opiskeleville, jotka suunnittelevat opintojaan ja pohtivat mahdollisia urapolkuja, mutta myös yliopistolle kääntäjänkoulutusta järjestävänä ja suunnittelevana osapuolena. Koska yllä mainitut kokemukset ovat suurimmilta osin henkilökohtaisia, on erittäin mielenkiintoista tutkia, millaiseksi muut kääntäjänkoulutuksesta valmistuneet ovat mieltäneet koulutuksen ja työelämän vastaavuuden. On myös hedelmällistä saada tietoa siitä, minkälaisiin kaikkiin työtehtäviin on ylipäätään mahdollista valmistua kääntäjän pohjakoulutuksen avulla. Toivon näillä tiedoilla olevan merkitystä opiskelijoille, jotka kaipaavat ajantasaista tietoa kieli- ja käännösmarkkinoiden vaatimuksista tai mahdollisista työnkuvista. Lisäksi toivon, että yliopisto pystyisi näiden tietojen pohjalta kehittämään kurssiensa sisältöä tarvittaessa.

Tutkimuksen aineistokeruu toteutettiin puolistrukturoidulla Webropol-kyselylomakkeella verkossa. Kyselyä jaettiin vastaajaehdokkaille henkilökohtaisesti sähköpostitse tai sosiaalisen median kautta sekä julkisesti sosiaalisessa mediassa ja alan postituslistoilla. Aineistoa analysoidaan pääasiassa kvantitatiivisesti eri määrällisesti lukumäärien, prosenttien sekä kuvioiden ja taulukoiden avulla. Havainnollistan avoimilla kysymyksillä saatuja vastauksia myös laadullisella sisällönanalyysillä.

Samankaltaisia Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työhönsijoittumista käsitteleviä pro gradu -tutkielmia on tehty aiemmin kolme: Heli Palomäen (2011), Heini Reinikaisen (1996) ja Teija Korkeamaan (1992) tutkielmat. Tämä tutkielma on suoraa jatkoa Palomäen tutkielmalle, vaikkakin kyselylomaketta on päivitetty niin, että se vastaa nykyhetken työmarkkinoita ja yliopistossa tarjottavaa koulutusta. Vertailen vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden vastauksia sekä Palomäen tutkimustuloksia toisiinsa, jotta saataisiin tietoa siitä, miten kieli- ja käännösmarkkinoiden muuttuminen on vaikuttanut työhönsijoittumiseen ja työnkuvaan sekä millaiseksi ala mielletään työelämässä lyhempään tai pidempään olleiden näkökulmasta. Lisäksi tavoitteena on tutkia sitä, miten eri aikoina saatu koulutus on vastannut työelämää.

Luvussa 2 käsittelen tälle tutkielmalle olennaisia taustatietoja ja aiempia tutkimuksia. Käyn läpi kieli- ja käännösmarkkinoiden kehitystä kolmenkymmenen viime vuoden ajalta, alan tämänhetkistä tilannetta ja arvioita lähitulevaisuuden tuulista. Siirryn tämän jälkeen esittelemään kääntämisen ja tulkkauksen koulutusta: European Master's in Translation -verkoston (EMT) vaikutusta koulutukseen, Suomen yliopistotasoista kääntämisen ja tulkkauksen opetusta sekä kääntäjänkoulutuksen ammatillista ja akateemista kahtiajakoa. Käyn myös läpi tämän tutkielman kannalta merkittäviä aikaisempia työhönsijoittumistutkimuksia. Luvussa 3 syvennyn tutkielman tavoitteisiin ja kohderyhmään. Luvussa 4 esittelen tutkimusmenetelmän sekä käyn läpi lomakkeen valmistelua ja kyselyn toteutusta. Luvussa 5 keskityn tutkimustulosten esittelyyn ja analysointiin. Lisäksi pyrin kyseisessä luvussa havainnollistamaan, miten tulokset näyttävät esittelemieni taustatietojen ja tutkimusten valossa. Luvussa 6 luon yhteenvedon analyysistä ja käyn läpi sen pohjalta tekemiäni johtopäätöksiä.

2. TAUSTATIEDOT JA AIEMPI TUTKIMUS

Esittelen tässä luvussa tutkielmalle olennaisia taustatietoja ja aiempia tutkimuksia. Käsittelen ensin kieli- ja käännösmarkkinoiden muutoksia kolmenkymmen viime vuoden ajalta, alan tämänhetkistä tilannetta ja arvioita lähitulevaisuuden näkymistä. Siirryn tämän jälkeen esittelemään kääntämisen ja tulkkauksen koulutukseen liittyviä aiheita: tarkastelen European Master's in Translation -verkoston (EMT) vaikutusta koulutukseen, Suomessa tarjottavaa yliopistotasoisista kääntämisen ja tulkkauksen koulutusta sekä kääntäjänkoulutuksen ammatillista ja akateemista kahtiajakoa. Lopuksi käyn läpi tämän tutkimuksen kannalta merkittäviä aikaisempia työhönsijoittumistutkimuksia.

2.1. Kieli- ja käännösmarkkinoiden kehittyminen

Kieli- ja käännösala on käynyt läpi valtavia mullistuksia viime vuosikymmenten aikana, eikä näille mullistuksille tunnu näkyvän loppua lähitulevaisuudessa. Maailma, jossa kääntäjät, tulkit sekä muut kieli- ja käännösalan asiantuntijat harjoittavat nykyään ammattiaan, on hyvin erilainen kuin 1980- tai 1990-luvuilla. (Orlando 2016: 17.) Jotta Turun yliopistosta kääntäjäksi tai tulkiksi valmistuneiden tämänhetkistä työllisyystilannetta ja työhönsijoittumista on mahdollista tutkia, on tarkasteltava ensin kieli- ja käännösmarkkinoiden muutoksia maailmanlaajuisesti sekä niiden vaikutuksia kääntäjän ammattiin. Käsittelen tässä luvussa ensin kieli- ja käännösmarkkinoiden kehityskulkua kolmenkymmenen viime vuoden ajalta, minkä jälkeen siirryn tarkastelemaan alan tämänhetkisiä trendejä ja lähitulevaisuuden tuulia.

Viime vuosikymmeninä taloudelliset, yhteiskunnalliset ja teknologiset muutokset ovat vaikuttaneet valtavasti sekä käännösalan ammattien harjoittamiseen että kääntäjänkoulutukseen. (Orlando 2016: 17.) Kieli- ja käännösalan kasvuun liittyviä lukuja on vaikea hankkia ja vertailla, koska ala on jatkuvassa muutoksessa ja levittäytynyt ympäri maailmaa. Lisäksi markkinoihin vaikuttavat voimakkaasti valuuttakurssien vaihtelut, yksityisomisteisten yritysten haluttomuus jakaa taloustietojaan sekä vaihtuvat näkökulmat siitä, mitä edes tulisi mitata ja millä mittareilla. (Drugan 2013: 9.)

Kuitenkin kaikki viime vuosikymmeninä tehdyt tutkimukset osoittavat, että kieli- ja käännösmarkkinat ovat olleet jatkuvassa kasvussa useampia vuosia kestäneistä maailmanlaajuisista lamakausista huolimatta ja sekä kääntäjiä että käännettävää tekstimassaa on enemmän kuin koskaan aiemmin (Drugan 2013: 9; Moorkens 2017: 464). Bureau of Labor Statisticsin (2019) mukaan kääntäjien ja tulkkien työllisyyden arvioidaan kasvavan 18 prosenttia vuosien 2016–2026 välillä, mikä on selkeästi nopeampaa kuin keskimäärin muilla aloilla. Pelkästään Suomessa vuosittainen kasvu on ollut 20,66 prosenttia kolmen viime vuoden ajan, ja kieli- ja käännösalan arvellaan kasvavan tasaisella 5,5 prosentin vuosivauhdilla. (Nimdzi 2019.)

Marc Orlando (2016: 18) määrittelee kieli- ja käännösalan kasvun kahdeksi merkittävimmäksi tekijäksi digitalisaation ja globalisaation. Kääntäminen oli suurimmaksi osaksi analoginen ammatti 1990-luvulle asti, ja vielä 1990-luvun alkupuolella käännöksiä tehtiin lähinnä kirjoituskoneilla. Tekstimateriaalien toimituksessa käytettiin puolestaan useimmiten apuna faksia. Alle vuosikymmen myöhemmin teknologian nopea kehittyminen mullisti käännösalan ja toi kääntämisprosessin tärkeiksi osiksi henkilökohtaiset tietokoneet ja luotettavan Internet-yhteyden. (Moorkens 2017: 465; Drugan 2013: 17). Käännettävät tekstit oli nyt mahdollista lähettää lähes reaaliajassa kääntäjille, ja käännösten palautukseen kului huomattavasti vähemmän aikaa kuin aikaisemmin. Tämä johti kääntämiskulujen huomattavaan laskuun erityisesti toimeksiantajien ja asiakkaiden näkökulmasta, vaikkakin osa kuluista siirrettiin tehokkaasti kääntäjille, jotka olivat nyt itse vastuussa ammattimaiseen kääntämiseen vaaditun teknologian hankkimisesta (Drugan 2013: 17).

Käännösmateriaalien toimittamisen vaivattomuus johti myös kääntämisen aseman muuttumiseen tuotantoprosessissa: kääntäminen alettiin nähdä yrityksissä pikemminkin ylimääräisenä lisänä kuin prosessiin kuuluvana olennaisena osana. Kääntäminen siirrettiin tuotantoprosessin loppuvaiheille, jolloin prosessin muiden vaiheiden aikataulujen venyessä kääntämiseen satsattiin vähemmän aikaa. Teknologian kehityksen myötä johtavien ohjelmistoihin ja viestintään erikoistuneiden yritysten välinen kilpailu kasvoi, ja yritykset kohtasivat paineen jatkuvalla teknisten tuotteiden päivittämiselle ja kehittämiselle. Uusia tuotteita alettiin lanseerata usein samanaikaisesti ja globaalisti eri alueiden välillä, mikä toisaalta loi uusia käännöstarpeita mutta myös aivan uudenlaisen aikapaineen itse käännösprosessille. (Drugan 2013: 18.)

Digitalisaation ohella globalisaatio on kutistanut maailmaa 1990-luvun puolivälistä lähtien häivyttämällä valtionrajoja ja helpottamalla informaation saavutettavuutta maailmanlaajuisesti (ks. mm. Biel & Sosoni 2017: 351). Ihmisten, tuotteiden, palveluiden, ideoiden ja kulttuurien liikkuvuus on vaikuttanut voimakkaasti siihen, että eri alueilta kotoisin olevat ihmiset ovat yhä enemmän yhteydessä toisiinsa. Tämä on johtanut suurempaan käännettävän materiaalin määrään ja näin ollen myös kääntäjien ja tulkkien kysynnän kasvuun. Myös kansainvälinen yhteistyö huume- ja ihmiskauppaan, maahanmuuttoon, terrorismin vastaiseen toimintaan, ympäristö- ja ilmastoasioihin sekä rauhanturvaamiseen liittyen on johtanut erityisesti monikielisten organisaatioiden lisääntymiseen, mikä vaatii enemmän ammattitaitoisia kieli- ja käännösalan asiantuntijoita. (Orlando 2016: 18.) Yhä globaalimmaksi muuttuva maailma korostaa lisäksi paikallisten kielten roolia kieli- ja käännösmarkkinoilla: kieli voidaan nähdä liiketoimintaa edistävänä tekijänä, koska äidinkielellä tarjottu informaatio ohjaa positiivisesti ostamisviettiä ja avaa näin ovia myös aivan uusille markkinoille (Colliander Lind 2013: 22).

Suomessa kieli- ja käännösalaan ovat vaikuttaneet yllä mainittujen lisäksi myös liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995. Samaisena vuonna Euroopan unionin neuvosto ilmoitti päätelmissään, että EU:n tulee varjella kielellistä monimuotoisuutta ja monikielisyyttä tulee edistää EU:n sisäisesti niin, että kaikkia EU:n kieliä pidetään tasavertaisessa asemassa läheisyysperiaatteen mukaisesti (Wilson 2003: 2). Suomen kieli sai liittymisen myötä kansainvälisen statuksen, kun EU:n kaikkia keskeisiä asiakirjoja alettiin kääntää suomeksi omissa käännösyksiköissään ja tulkit alkoivat myös tulkata kokouksissa suomen kielellä (Piehl 2015). Tämä johti Suomessa monien sekä vastavalmistuneiden että jo alalla pidempään toimineiden kääntäjien ja tulkkien palkkaamiseen EU:n tarjoamiin työtehtäviin.

Kieli- ja käännösmarkkinat ovat siis hyötäneet erityisesti teknologian kehityksestä, ihmisten liikkuvuudesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, hälventyneistä kaupankäynnin rajoista ja Internetin mahdollistamasta markkinoinnista uusille alueille. Markkinat ovat myös tutkitusti jatkuvassa kasvussa, eikä tälle kasvulle näytä tulevan loppua ainakaan lähivuosina. Mutta mitkä muut trendit ovat vaikuttaneet kieli- ja käännösalaan viime vuosien aikana? Entä millaisena ala näyttäytyy lähitulevaisuudessa?

Yksi suurimpia mullistuksia kieli- ja käännösosalalla on ollut kääntäjien siirtyminen työasemien lisäksi CAT-työkaluihin (Computer-assisted translation) (Gouadec 2007: 269), kuten käännösmuisteihin ja terminologianhallintaohjelmiin, ja sittemmin myös konekääntämiseen ja konekäännettyjen tekstien jälkieditointiin. EUATC:n (European Union of Associations of Translation Companies) vuonna 2018 toteuttaman tutkimuksen mukaan yli puolet kyselyyn vastanneista kielipalveluyrityksistä sekä yksittäisistä kieli- ja käännösosalalla työskentelevistä ilmoitti käyttävänsä konekääntämistä jossain muodossa. Päivittäisessä käytössä konekääntäminen oli kuitenkin vain noin 20 prosentilla sekä kielipalveluyrityksistä että itsenäisistä ammattinharjoittajista, joten vielä ei voi sanoa konekääntämisen saavuttaneen täysin valtavirran asemaa. (EUATC 2018: 15.)

Konekääntämisen tuotosten laadun uskotaan kuitenkin kohenevan nopeasti lähivuosina ja näin vaikuttavan yhä enemmän kääntäjän työnkuvaan. Vaikka tilastollinen konekääntäminen (Statistical Machine Translation, SMT) on tullut kehityksensä päähän, uudet interaktiivisemmat konekääntämisen muodot, kuten neuroverkkokääntäminen (Neural Machine Translation, NMT) ja adaptiivinen konekääntäminen (Adaptive Machine Translation, AMT) yleistyvät jatkuvasti. Noin kymmenen viime vuoden aikana tapahtunut kehitys konekääntämisen saralla on vaikuttanut erityisesti siihen, että jälkieditoinnista on tullut vaihtoehtoinen muoto perinteiselle kääntämiselle. (Stevens 2017; Tinsley 2018.)

Kääntäjän ammatti onkin ollut tämän vuosituhannen aikana murroksessa. Nykyään kieli- ja käännösosalalla toimivat ammattilaiset työskentelevät hyvin erilaisten tehtävänimikkeiden alla, kuten lokalisoijina, teknisinä kirjoittajina, copywritereina, toimittajina, käännöskoordinaattoreina, vendor-managereina ja yllä mainittuina jälkieditoijina. Niin sanotulle puhtaalle kääntämiselle on yhä vähemmän kysyntää, ja myös ammattinimikkeeltään kääntäjinä toimivilta vaaditaan hyvin monipuolisia taitoja pelkän kielitaidon, kulttuurintuntemuksen ja kääntämisen lisäksi, kuten kieli- ja käännösteknologian laajaa tietämystä. (Jakobson 2017.) Kääntäjän ammatin luonteen muuttumisen takia Anne-Marie Colliander Lind (2013: 25–26) näkee monipuolistumisen olevan ainoa keino ammattikäntäjälle erottua muista ja kehittää liiketoimintaansa. Monipuolistuminen pätee myös muihin kieli- ja käännösosalalla toimiviin ammattilaisiin, ja markkinakelpoisuuden säilyttäminen alalla vaatii

teknologisten taitojen hankkimisen ja kehittämisen ohella avointa mieltä, riskinottovalmiutta, asiakaslähtöisyyttä, yhteisöllisyyttä sekä prosessi- ja laatusuuntautuneisuutta (Jakobson 2017).

Kuten aiemmin todettiin, käännettävää materiaalia on maailmassa nykyään enemmän kuin koskaan aiemmin ja kääntämisen voisi näin kuvitella edustavan vakaata ammattia. Kuitenkin maailman nopea globalisoituminen ja 1970-luvulta lähtien länsimaista taloutta hallinnut neoliberalismi, sekä osaltaan vuosien 2007–2008 välinen maailmanlaajuinen talouskriisi, ovat vauhdittaneet hintojen laskua ja siirtäneet tuotteliaisuuden työn tekemisen keskiöön (Moorkens 2017: 464–465). Joss Moorkensin (2017) mukaan tämä on vaikuttanut myös kääntäjän työn vakauteen muiden ammattien ohella: kokoaikaiset ja vakituiset työsuhteet ovat vaihtuneet urakkatyöhön ja tehtäväkohtaisiin palkkioihin, mikä on pakottanut yhä useampia kääntäjiä työskentelemään freelancereina ja näin osana kasvavaa epätyypillisissä ja epävarmoissa työsuhteissa työskentelevää prekariaattia (Moorkens 2017: 465).

EUATC:n tutkimuksen mukaan hintoihin ja tiukentuneisiin aikatauluihin liittyvä paine onkin edelleen kiistämättä yksi suurimpia haasteita sekä kielipalveluyrityksille että yksittäisille itsenäisille kieli- ja käännösosalalla työskenteleville (EUATC 2018: 27–28). Internet-aika jatkuvasti muuttuvan sisältönsä kanssa on vaikuttanut erityisesti aikatauluihin ja laatuun liittyviin odotuksiin: vaikka kääntämisprosessille varataan vähemmän aikaa ja rahaa kuin aiemmin, käännösten laadun odotetaan silti olevan erinomaista (Drugan 2013: 18). Hinta- ja aikapaineiden lisäksi kieli- ja käännösosalalla toimivat kamppailevat epäreiluksi koetun kilpailun ja jatkuvien teknologisten muutosten kanssa (EUATC 2018: 31). Sekä yrityksillä että itsenäisillä työntekijöillä on vaikeuksia brändätä itseään ja löytää tapoja erottua muista lukuisista alan toimijoista (EUATC 2018: 27). Vaikka teknologian kehitystä puolestaan pidetään osaltaan työtä helpottavana trendinä, varsinkin konekääntämisen pelätään madaltavan käännöstöiden palkkioita ja laatukriteereitä sekä avaavan oven vähemmän päteville kieli- ja käännösalan toimijoille (EUATC 2018: 29).

Suomessa kieli- ja käännösmarkkinoiden odotetaan ylittävän 200 miljoonaa euroa vuoden 2020 lopulla. Vaikka Suomen väkiluku on pienempi kuin Baltian maiden, Suomen markkinat ovat suunnilleen yhtä suuret kuin Latvian, Liettuan ja Viron yhteensä. Kuitenkin Ruotsiin verrattuna Suomen markkinat ovat selkeästi pienemmät.

Suurin osa suomalaisista kielipalveluyrityksistä on rakentanut toimintansa paikallisten asiakkaiden ja hallitusohjelmien varaan, mutta viime vuosikymmenten aikana palveluita on alettu myydä myös muihin maihin: nykyään suurimmat kauppakumppanit ovat Venäjä, Saksa, Yhdysvallat, Ruotsi ja Hollanti. Eniten käänös- ja tulkkaustarpeita luovat englannin ja ruotsin kielet. Kielipalveluyritykset myyvät englanti-suomikäännöksiä noin 0,20–0,29 euron sanahinnalla, joka on suurempi kuin Saksassa, Ranskassa ja Iso-Britanniassa länsimaisille kielille. (Nimdzi 2019.)

Suomen kielipalveluyrityksistä suurimmat toimijat ovat Semantix Finland, AAC Global ja Lingsoft: yritysten osuus on 25 prosenttia Suomen kieli- ja käänösmarkkinoiden koosta. Suurimman 50 kielipalveluyrityksen osuus on puolestaan 52 prosenttia markkinoista, ja loput 48 prosenttia on jaettu 1 287 pienemmän, suurimmaksi osaksi yhden ihmisen yrityksen kesken. Suomessa työsuhteisten lingvistien, kääntäjien ja editoijien määrä on melko pieni: tällä hetkellä työsuhteessa olevia on yhteensä noin 4 000. Tilastokeskuksen mukaan määrä on myös pysynyt melko samana neljän viime vuoden ajan. Jotta yritykset pystyvät kuitenkin vastaamaan kasvaviin kielipalvelutarpeisiin ja säilyttämään alihankkijoidensa määrän nykyisenlaisena, on yritysten luotettava siihen, että ala hyötyy käänösteknologian kehityksestä ja että kääntäjänkoulutuksesta valmistuu uusia ja ammattitaitoisia kääntäjiä työmarkkinoille. (Nimdzi 2019.)

2.2. Kääntämisen ja tulkkauksen koulutus

Käyn tässä luvussa läpi kääntämisen ja tulkkauksen koulutuksen lähtökohtia ja tutkimusta. Käsittelem ensin European Master's in Translation -verkoston (EMT) toimintaa ja sen vaikutusta kääntäjänkoulutukseen sekä kääntämisen ja tulkkauksen yliopisto-opetusta Suomessa. Tämän jälkeen siirryn tutkimaan kääntäjänkoulutuksen akateemista ja ammatillista kahtiajakoa.

2.2.1. European Master's in Translation -verkosto (EMT)

Euroopan komission ja eurooppalaisten kääntäjiä kouluttavien yliopistojen välinen European Master's in Translation -verkosto (EMT) toimii linkkinä maisteritasoista kääntäjänkoulutusta tarjoavien yliopistojen välillä ja pyrkii parantamaan kääntäjänkoulutuksen laatua, jotta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille olisi mahdollisimman sujuvaa. Jotta yliopiston on mahdollista tulla valituksi

EMT-verkoston, on sen täytettävä verkoston asettamat laatuksiteerit ja tavoitteet kääntäjänkoulutukselle (Euroopan komissio 2018a.).

Verkosto julkaisi ensimmäisen kerran tammikuussa 2009 kääntämiseen ja kääntäjän kompetensseihin liittyvän viitekehysten, joka on sittemmin ollut yksi projektin tärkeimpiä painopisteitä (Euroopan komissio 2017, 2018a). EMT:n asiantuntijaryhmä (EMT Expert Group 2009: 3) määrittelee kompetenssit yhdistelmäksi kykyjä, tietoa, toimintaa ja osaamista, joita vaaditaan tietyn tehtävän suorittamiseen annetuissa olosuhteissa. EMT-verkoston kuuluvat yliopistot sekä useat Euroopan ulkopuoliset yliopistot käyttävät viitekehystä pohjana opetusohjelmiansa suunnittelussa, ja tarkoituksena on varmistaa, että kääntäjien osaamistaso vastaa kulloistakin työelämän vaatimustasoa. (Euroopan komissio 2018a.)

Lokakuussa 2016 EMT-johtoryhmälle annettiin tehtäväksi luonnostella aiemman viitekehysten ja käännösosalalla tehdyn tutkimuksen pohjalta päivitetty versio, joka ottaisi huomioon myös tulevaisuuden kääntäjiltä vaadittavan työelämävalmiuden eri osa-alueet. Tämän seurauksena syntyi EMT-kompetenssien viitekehys vuosille 2018–2024. (Euroopan komissio 2017: 2.) Uusi viitekehys pyrkii edeltäjänsä tavoin asettamaan yhteiset oppimistavoitteet EMT-verkoston maisteriohjelmille ja näin turvaamaan opiskelijoiden yleisluontoisen osaamistason heidän siirtyessään työmarkkinoille. Viitekehysten ei ole tarkoitus olla kattava malli, vaan se toimii pikemminkin suuntaa-antavana pohjana. Näin ollen yksittäisten koulutusohjelmien on mahdollista tarjota laajempikin koulutus sellaisista työelämävalmiuden osa-alueista, joita ei ole määritelty tässä viitekehyksessä. (Euroopan komissio 2017: 4.)

EMT-verkoston viitekehysten kuuluu viisi osa-aluetta: 1) kieli ja kulttuuri (*language and culture*), 2) kääntäminen (*translation*), 3) teknologia (*technology*), 4) henkilökohtaiset taidot ja vuorovaikutustaidot (*personal and interpersonal*) ja 5) palveluiden tuottaminen (*service provision*) (Euroopan komissio 2017: 4).

Osa-alueista ensimmäinen, kieli ja kulttuuri, luo pohjan kaikille muille viitekehysten kompetensseille. Tämä osa-alue sisältää kaikki yleiset ja kielikohtaiset kielitieteelliset, sosiolingvistiset, kulttuurikohtaiset ja kulttuurienväliset tiedot ja taidot. Viitekehys edellyttääkin, että EMT-verkoston maisteritason käännöskursseille pyrkivät hallitsevat erinomaisesti ainakin kaksi työkieltä. Tämä vastaa Eurooppalaisen kielitaidon viitekehysten (Common European Framework for Languages, CEFR) mukaista

C1-taitotasoa tai sitä vastaavaa tasoa, tai yli tämän tason. EMT-verkosto on kuitenkin ottanut huomioon sen, että kieli- ja kulttuuriosaamista todennäköisesti täydennetään ja hiotaan myös maisteriohjelman aikana. (Euroopan komissio 2017: 6.)

Kääntämisen osa-alue sisältää sekä varsinaisen tiedonsiirron kieleltä toiselle että kaikki käännösprosessin vaiheet aina dokumenttianalyysistä laadunhallintaan: strategiset, metodologiset ja temaattiset kompetenssit, jotka ovat läsnä ennen kääntämisprosessia, sen aikana ja sen jälkeen. Tässä osa-alueessa on myös otettu huomioon se, että kyky hyödyntää konekääntämistä käännösprosessin aikana on nykyään olennainen osa ammattimaista kääntämistä. (Euroopan komissio 2017: 7.)

Teknologian osa-alueeseen kuuluvat kaikki IT-osaamiseen liittyvät tiedot ja taidot, joita tarvitaan käännösprosessin aikana. Tämä kompetenssi sisältää perustiedot konekäännösteknologiasta ja kyvyn soveltaa konekääntämistä osana käännösprosessia potentiaalisten tarpeiden mukaisesti. Valmistuttuaan opiskelijoiden tulisi hallita muun muassa relevantimmat IT-ohjelmistot, kuten toimisto-ohjelmistot, tietokoneavusteiset käännöstyökalut, hakutyökalut, aineistopohjaiset työkalut, tekstianalyysityökalut sekä tiedostojen ja muun käännettävän median esikäsittely, prosessointi ja hallinnointi. (Euroopan komissio 2017: 9.)

Henkilökohtaiset ja vuorovaikutukselliset taidot sisältävät kaikki yleiset taidot, jotka parantavat valmistuneiden työllistymistä ja sopeutumiskykyä työelämään. Näitä taitoja ovat muun muassa ajankäytön hallinta ja suunnittelu, stressin ja työmäärän hallinta, aikataulujen ja ohjeiden noudattaminen, tiimityöskentely sekä sosiaalisen median käyttö ammatillisessa tarkoituksessa. Valmistuneilta odotetaan myös taitoa arvioida, päivittää ja kehittää omia kompetenssejaan henkilökohtaisten strategioiden ja yhteistyön kautta sekä kykyä sopeutua erilaisiin työympäristöihin. (Euroopan komissio 2017: 10.)

Viitekehyksessä mainittu viides ja viimeinen osa-alue, palveluiden tuottaminen, kattaa kaikki taidot, jotka liittyvät kääntämiseen ja muihin kielipalveluihin ammatillisessa kontekstissa. Tähän kompetenssiin lukeutuvat muun muassa asiakastietoisuuteen, neuvotteluun, projektinhallintaan ja laadunvarmistukseen liittyvät taidot. (Euroopan komissio 2017: 11.)

Anthony Pym ja Ester Torres-Simón (2017: 1) toteuttivat vuonna 2017 tutkimuksen, jossa tutkittiin 67 EMT-verkoston kuuluvan maisteriohjelman pääsyyvaatimuksia,

kielikohtaista opetusta, kääntämisen teorian ja tutkimuksen statusta, harjoitteluita ja kääntämisen ammattiin perehdyttämistä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että eri EMT-verkostoon kuuluvien maisteritutkintojen opetusohjelmien rakenteissa oli huomattavaa vaihtelua. Lisäksi kaikki ohjelmat eivät vaikuttaneet olevan täysin sopusoinnussa EMT-verkoston filosofian kanssa kouluttaa ammatillaisia kieli- ja käännösalan työmarkkinoille. (Pym & Torres-Simón 2017: 17.)

Monet EMT-verkoston maisteriohjelmista tarjosivat akateemispainotteisia teoreettisia ja tutkimukseen pohjautuvia kursseja, vaikka tutkimusta ei ole luettu mukaan EMT-verkoston kompetensseihin. Joissakin opetusohjelmissa ei tarjottu myöskään lainkaan harjoittelua tai kääntämisen ammattiin valmistelevaa kurssia, ja lisäksi kielikohtainen kääntämisen harjoittelu oli vähäistä. (Pym & Torres-Simón 2017: 17–19.) Pym ja Torres-Simón (2017: 17) lisäävät kuitenkin, että opetusohjelmissa painotus vaikuttaa silti olevan enemmän kääntämisen harjoittamisessa kuin kääntämisen teoriassa ja tutkimuksessa ja että nämä eri osa-alueet saattavat myös limittyä kursseilla.

Pym ja Torres-Simón (2017: 18–19) ovat huolissaan siitä, ettei EMT-verkostolla ole kuitenkaan mitään keinoa varmistaa, että kaikki valmistuneet ovat oppineet tarvittavat kielelliset taidot ja kääntämistaidot koulutuksensa puitteissa: EMT-verkoston laaduntarkistus perustuu maisteriohjelmien itseraportoidulle datalle eikä valmistuneiden käännöstuotosten arvioimiselle. (Pym & Torres-Simón 2017: 2.) Pym ja Torres-Simón (2017: 19) ehdottavatkin tähän ongelmaan yhdeksi ratkaisuksi avoimia kääntämisen kokeita, jotka varmistaisivat, että valmistuneet hallitsevat tarvittavat käännöstaidot työelämässä menestyäkseen. Samantapaisia taitotestikokeita käyttävät esimerkiksi European Master's in Conference Interpreting -verkosto (EMCI) ja Euroopan komission käännöstoimen pääosasto (Directorate-General for Translation, DGT).

2.2.2. Kääntämisen ja tulkkauksen yliopisto-opetus Suomessa

Suomessa kääntämistä ja tulkkausta on mahdollista opiskella yliopistotasolla Helsingin, Itä-Suomen, Tampereen, Turun ja Jyväskylän yliopistoissa (SKTL 2018a). Aiemmin kääntämistä ja tulkkausta pystyi opiskelemaan myös Vaasan yliopistossa, mutta syksyllä 2017 Vaasan yliopiston tutkintoon johtava kielten koulutus siirtyi Jyväskylän yliopistoon yliopistojen rakenneuudistuksen myötä (Vaasan yliopisto 2018a). Yliopistoissa tarjottavat opinnot antavat ensisijaisesti valmiudet asiatekstien kääntämiseen, mutta myös tulkkausta on mahdollista opiskella eri kursseilla tai

sivuaineena. Opinnoissa käydään läpi kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä sekä opiskellaan lisäksi työkieliä ja kohdekielen kulttuuria. (SKTL 2018a, b.) Tätä kirjoittaessa EMT-verkoston vuosien 2019–2024 hakuprosessi oli käynnissä, ja tutkimushetkellä Suomen yliopistoista Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistot kuuluivat verkostoon (Euroopan komissio 2018c).

Koska sisällytän tämän tutkimuksen tutkittavien joukkoon ainoastaan Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneet, syvennyn pääasiassa Turun yliopistossa tarjottavaan kääntämisen ja tulkkauksen opetukseen. Luon kuitenkin lyhyen katsauksen myös muiden yliopistojen opetukseen vertailun vuoksi.

Turun yliopiston kääntäjänkoulutus on käynyt läpi useampia mullistuksia kolmenkymmenen viime vuoden aikana. Vuonna 1966 aloittanut, aiemmin itsenäinen Turun Kieli-instituutti liitettiin vuonna 1981 humanistiseen tiedekuntaan, jossa se jatkoi toimintaansa kääntäjänkoulutuslaitoksena 1990-luvun puoliväliin saakka. Kääntäjänkoulutuslaitoksessa opiskeltiin pääaineena yhden pääkielen ja sivuaineena toisen sivukielen kääntämistä. Vuonna 1995 kääntäjänkoulutuslaitos jaettiin neljään kielten laitokseen: suomen, englannin, klassisten ja romaanisten kielten sekä saksan, ruotsin ja venäjän kielten laitoksiin. Laitoksissa opiskeltiin saksan, ranskan, englannin, espanjan ja italian kääntämistä ja tulkkauksista erillisinä oppiaineinaan sekä vastaavina kielen tai filologian oppiaineina. Vuonna 2005 kaikissa Suomen yliopistoissa tehty tutkintouudistus muutti yliopistotutkinnot nykyisenkaltaiseksi ja siirsi opinnot kaksivaiheiseen tutkintoon eli erilliseen kandi- ja maisterivaiheeseen sekä opintopisteisiin. (Leena Salmi, henkilökohtainen tiedonanto 4.3.2019.)

Vuonna 2010 neljä kielten laitosta siirrettiin yhteisen Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen alle. Laitoksen opintojen rakenne uudistettiin vuonna 2014, jolloin käännösviestinnän opinnot siirtyivät maisterivaiheeseen. Ennen uudistusta laitoksen opiskelijat sijoituivat jo kandidaattivaiheessa joko kielen tai kääntämisen ja tulkkauksen linjalle. Ranskan ja saksan oppiaineissa linjavalinta tehtiin jo pääsykokeissa; englannin, espanjan ja italian oppiaineissa vasta aineopinnoissa. (Turun yliopisto 2013a, b, c, d, e.) Ranskassa perus- ja aineopinnot olivat molemmille linjoille osittain yhteiset (Turun yliopisto 2013d). Englannissa, espanjassa, italiassa ja saksassa puolestaan perusopinnot olivat molemmille linjoille yhteiset, mutta aineopinnoissa opiskelijat alkoivat erikoistua valitun linjan opintoihin (Turun yliopisto 2013a, b, c, e).

Ne opiskelijat, jotka olivat aloittaneet syventävät opintonsa ennen vuotta 2014, saivat mahdollisuuden suorittaa filosofian maisterin tutkintonsa vanhan tutkintorakenteen mukaisesti siirtymääjan puitteissa (Leena Salmi, henkilökohtainen tiedonanto 4.3.2019).

Nykyään Turun yliopisto tarjoaa käännösviestinnän opetusta Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelmassa, josta voi suorittaa 120 opintopisteen laajuisen filosofian maisterin tutkinnon englannista, espanjasta, italiasta, ranskasta tai saksasta. Tutkinto-ohjelma on avoin Turun yliopiston Kieli- ja käännöstieteiden opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet humanististen tieteiden kandidaatin tutkinnon kyseisistä kielistä. Myös muista yliopistoista on mahdollista hakeutua opintopolulle samoin vaatimuksin. (Turun yliopisto 2018a.)

Myös Helsingin yliopistossa kääntämisen opetus siirtyi kokonaisuudessaan kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelmaan elokuusta 2017 alkaen. Maisteriohjelmaan sisältyy kolme eri opintosuuntaa: käännös- ja tulkkausviestintä, käännösteknologia ja oikeustulkkaus. (STKL 2018a.) Helsingin yliopistossa kääntämistä on mahdollista opiskella englannin, espanjan, italian, ranskan ja saksan lisäksi myös useita muita eurooppalaisia kieliä kuten ruotsia, venäjää, viroa ja latviaa sekä kaukaisempia kieliä kuten japania, kiinaa ja koreaa (Helsingin yliopisto 2018). Myös Tampereen yliopistossa kääntämisen ja tulkkauksen opetusta tarjotaan Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriohjelmassa. Opiskeltavia kieliä ovat englanti, ruotsi, saksa ja venäjä. (STKL 2018a.) Tampereen yliopistossa kääntämisen opintoja tarjotaan jo kandidaattivaiheessa (Tampereen yliopisto 2018a, b, c, d). Itä-Suomen yliopisto taas on tarjonnut käännöstieteen opetusta englannin ja venäjän kielissä sekä vuoteen 2017 asti saksan kielessä. Itä-Suomen yliopistossa kandidaatin tutkintoon sisältyy Käännöstieteen perusteet -moduuli, ja maisterivaiheessa opiskelijat voivat erikoistua käännösteknologiaan tai tulkkaukseen. (Itä-Suomen yliopisto 2018a, b.)

Turun yliopistossa englannin, espanjan, italian, ranskan ja saksan kieliaineiden kandidaattivaiheessa opiskelijat perehtyvät syvällisesti opiskeltavaan kieleen ja sen kulttuuriin sekä käyvät läpi kieliaineille yhteisiä johdanto- ja teoriaopintoja kielitieteistä, suomen kielestä ja fonetiikasta. Lisäksi opiskelijoiden on mahdollista valita tulkkauksen kursseja osaksi valinnaisia opintoja. Opiskelijat saavat myös tietoa maisterivaiheen opintopoluista, joista yksi valitaan syventävissä opinnoissa. Muutoin kandidaattivaiheessa tarjottavat kurssit vaihtelevat hyvinkin paljon eri kieliaineiden

välillä. Käännösviestintää on sisällytetty jokaisen kieliaineen kandidaattiopintoihin vähintään yksi pakollinen kurssi: vapaaehtoisten opintojen puolelta käännösviestintää on mahdollista opiskella useammillakin kursseilla. (Turun yliopisto 2018e, f, g, h, i.)

Turun yliopiston maisteritason käännösviestinnän opintopolulla kaikkien viiden tarjottavan kielen opintorakenne koostuu 1) teoria- ja menetelmäopinnoista, 2) käännösviestinnän opinnoista, 3) valinnaisista opinnoista sekä 4) pro gradu -tutkielmasta ja tutkielmaseminaarista. Vaikka opintorakenne on jokaisella kieliaineella identtinen, jaksojen laajuus ja kurssien sisältö erityisesti valinnaisissa opinnoissa vaihtelevat kielen mukaan. Suomen kielen opinnot on sisällytetty käännöskursseihin erillistä kielenhuollon kurssia lukuun ottamatta. Osa kursseista järjestetään yhdessä eri kieliaineiden kesken, jolloin opiskelijat voivat kääntää tekstejä myös muista kielistä kuin pääaineestaan. Tällöin opiskelijan on tullut kuitenkin suorittaa kyseisistä kielistä vähintään perusopinnot kandidaattivaiheessa. Valinnaisia kursseja on myös mahdollista valita muiden opintopolkujen tarjonnasta. (Turun yliopisto 2018c, j, k, l, m.)

Ennen vuoden 2014 rakenneuudistusta kaikilla jonkin kielen kääntämistä ja tulkkausta pääaineinaan opiskelevilla oli yhtenä pakollisena sivuaineena suomen kieli. Myös sekä kandidaatti- että maisterivaiheessa opiskelijoiden tuli suorittaa vähintään yhden sivuaineen opintokokonaisuus, joka koostui 25 opintopisteestä. Suomen kielen lisäksi muita sivuaineita suositeltiin valitsemaan oman kiinnostuksen ja osaamisen mukaisesti sekä niiltä aloilta, joihin halusi kääntäjänä erikoistua. Lisäksi sivuaineita kehoitettiin miettimään valmiiksi jo yliopistoon hakiessa. (Humphreys & Salmi 2012: 9–10.) Kääntämisen opetuksen siirryttyä kokonaan maisterivaiheeseen opiskelijoiden ei tule enää valita erillistä sivuainekokonaisuutta syventäviin opintoihin. Ainoastaan kandidaattivaiheessa kieliaineiden opiskelijoiden tulee tehdä ainakin yhden tai useamman sivuaineen opintokokonaisuudet. (Turun yliopisto 2018c, e.)

Käännösviestinnän tutkinto-ohjelmassa tarjottava opetus pyrkii takaamaan sen, että kaikilla valmistuneilla on vaadittavat tiedot ja taidot EMT-verkoston määrittämiltä osaamisalueilta. Valmistuttuaan opiskelijoilla tulisi olla erinomainen äidinkielen ja opiskelemaisensa vieraan kielen taito, tietoa suuntautumisvaihtoehdoista käännösosalalla, erinomaiset tiedonhakutaidot, tottumusta kieli- ja käännösteknologisten työkalujen käytöstä, kulttuurienvälisen viestinnän ja erikoisalojen osaamista sekä perehtyneisyyttä käännöstieteelliseen ajatteluun ja tutkimukseen. (Turun yliopisto 2018c.)

Monikielisen käännösviestinnän linjan on tarkoitus antaa opiskelijoille valmiudet suuntautua mihin tahansa kielten ja kulttuurien välisen viestinnän asiantuntemusta edellyttäviin tehtäviin niin erilaisissa käännösorganisaatioissa kuin itsenäisinä toimijoina (Turun yliopisto 2018a, c). Esimerkkeinä sijoittumismahdollisuuksista työmarkkinoille annetaan perinteisistä työnkuvista kääntäjän, tulkin, terminologin, kielentarkistajan ja tiedottajan tehtävät. Opiskelijoiden on myös mahdollista sijoittua uudempiin käännösalan ammatteihin, kuten tietokoneohjelmien, pelien tai internetsivujen lokalisoijiksi sekä konekäännettyjen tekstien jälkieditoijiksi. (Turun yliopisto 2018a, d.)

Käännösopintojen siirtyminen maisterivaiheeseen sekä Turun yliopistossa että esimerkiksi Helsingin yliopistossa on kuitenkin aiheuttanut huolta siitä, riittääkö kääntämisen opetus lähes yksinomaan syventävissä opinnoissa takaamaan kääntäjiltä vaadittavan ammattitaidon (Laitinen 2017: 13–14). Turun yliopistossa on mahdollista tutustua kääntämiseen jo kandidaattivaiheessa, mutta käännöstieteelliseen ajatteluun ja tutkimukseen, käännösalan ammatteihin, käännösteknologiaan, erikoisaloihin ja tulkkaukseen on mahdollista syventyä vasta kahden vuoden intensiivijakson aikana.

Toisaalta on myös hedelmällistä pohtia, antaako kandidaattivaiheen kieleen ja kulttuuriin keskittyvä opetus vankemman pohjan mahdolliselle kääntämiseen suuntautumiselle. Monet kielten opiskelijat siirtyvät suoraan lukion kielioppitunneilta kieltä syväluotaaviin yliopisto-opintoihin, eikä monelle aloittavalle opiskelijalle ole täysin selvää, mitä kääntämisen ja tulkkauksen opiskelu todellisuudessa on. Aloittelevat opiskelijat eivät myöskään aina tiedä, mihin kääntäjäksi tai tulkiksi valmistuvan on mahdollista suuntautua työmarkkinoilla. Aiempia jo kandidaattivaiheessa alkaneita opintoja on myös kritisoitu liian teoriapainotteisiksi kääntämisen ammatillisesta näkökulmasta. On siis mahdollista, että laaja-alaisemmat kielen kandidaattiopinnot auttaisivat paremmin valitsemaan opintopolun, jolle suuntautua. Näin myös mahdollisesti vähennetään opintoja keskeyttävien opiskelijoiden määrää ja annetaan paremmat valmiudet suuntautua tietyille opintopolulle omien vahvuuksien ja kiinnostuksen perusteella.

2.2.3. Koulutuksen akateeminen ja ammatillinen kahtiajako

Vaikka kääntämisellä on ammatinharjoittamisen näkökulmasta vahvat ja kauas kantavat juuret, on käännöstiede tunnustettu akateemiseksi tieteenalaksi vasta 1970-luvulta

lähtien. Ennen tätä kääntämistä pidettiin lingvistiikan sivuhaarana, ja tutkijat viittasivat käännöstieteeseen toisistaan eriävillä nimikkeillä. Käännöstieteen perustajana voidaan pitää James S. Holmesia, joka viittasi ensimmäisen kerran kääntämiseen tieteenalana konferenssiesitelmässään vuonna 1972 ja tarkennettuna vuonna 1988 julkaistussa artikkelissaan. Myöhemmin vuonna 1988 käännöstiede tunnustettiin itsenäiseksi tieteenalaksi Mary Snell-Hornbyn aloitteesta. (Munday 2013: 10.) Käännöstieteen poikkitieteellistä luonnetta on myös pidetty positiivisena kehityskulkuna humanististen tieteiden kannalta. Kuitenkin sen ammatillinen ulottuvuus on toisinaan vahingoittanut tieteenalan tunnustettavuutta sekä jättänyt jälkeensä akateemisen ja ammatillisen dikotomian. (Orlando 2016: 50; ks. myös Gambier & Van Doorslaer 2016; Munday 2013.)

Samoin kääntäjänkoulutus on joutunut aina kamppailemaan akateemisen ja ammatillisen kahtiajaon kanssa. Kääntäjänkoulutuksen keskeinen ongelma on edelleen tosielämän ammatillisten vaatimusten ja klassisten humanististen akateemisten traditioiden suhde: kääntäminen on mielletty tyypillisesti ammatilliseksi toiminnaksi, joka perustuu kuitenkin vahvasti akateemisiin puitteisiin tai on riippuvainen niistä. (Kearns 2008: 184–186). Kieli- ja käännösalan sisältä onkin vaikea löytää konsensusta siitä, miten kääntämisen ja tulkkauksen opetuksen tulisi linkittyä ammatilliseen toimintaan ja alati muuttuviin käännösmarkkinoihin, eikä tämä tule luultavasti muuttumaan tulevaisuudessa. Mikä siis on käännöskoulutusta tarjoavien yliopistojen rooli opiskelijoiden valmistamisessa käytäntöpainotteiseen työelämään ja miten tämä vaikuttaa kääntäjänkoulutuksen opetusohjelmien laatimiseen?

Kieli- ja käännösmarkkinat ovat olleet suuressa digitalisaation ja globalisaation mullistuksessa jo useamman vuosikymmenen. Kääntäjän toimenkuva alkoi monipuolistua perinteisestä kääntämisestä 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa, ja kuvaan astui laaja kirjo aivan uudentlaisia monikielisen viestinnän ja kieli- ja käännösteknologian asiantuntijatehtäviä. Lisäksi käännettävät tekstit alkoivat muuntua multimedian eri muodoiksi, kääntämistä alettiin tehdä yhä enemmän etätyönä, kääntäjiltä alettiin odottaa käännöstaitoa myös äidinkielestä vieraaseen kieleen päin sekä kääntämisen ja muiden eri alojen välinen yhteystyö lisääntyi. (Ks. mm. Mayoral 2003: 4–5; Gouadec 2003: 12–13, Moorkens 2017: 2.)

Vaikka teknologian ja globalisaation sekä myös työn prekarisaation ja työnkuvan hajautumisen vaikutuksia kieli- ja käännösalaan ei ole enää pitkään aikaan voinut ohittaa, ovat muun muassa Brian Mossop (2003) ja Anthony Pym (2003) tukeneet ajatusta perinteisen käännöstaidon, eli merkitysten siirtämisen lähtökieleltä kohdekielelle, säilyttämisestä kääntäjänkoulutuksen keskiössä. Mossopin mukaan yliopistojen tulisi vastustaa kieli- ja käännösosalta tulevaa painetta räätälöidä opiskelijoita tiettyihin olemassa oleviin paikkoihin työmarkkinoilla. Hänen mielestään yliopistotasosta kääntämistä opettavien laitosten tulisi pikemminkin tarjota opiskelijoille yleiset kääntämiseen liittyvät taidot, joita opiskelijoiden on mahdollista soveltaa vielä 5, 10, 15 tai 25 vuotta valmistumisen jälkeen. Mossop jopa esittää, ettei opiskelija osaa kääntää uusimman teknologian avustuksella, jos hän ei ole oppinut taitoa kääntää perinteisesti kynällä ja paperilla. (Mossop 2003: 20–21; Pym 2003: 489.)

Myös Pym (2003) argumentoi, ettei teoreettisen kääntäjän koulutuksen ole mahdollista pysyä täysin mukana kieli- ja käännösmarkkinoiden sekä teknologian jatkuvassa muutoksessa. Tästä syystä hän ehdottaa minimalistisempaa lähestymistapaa ja esittää, että kääntäjän osaamisen keskiössä on kyky tuottaa enemmän kuin yksi mahdollinen kohdeteksti asiaankuuluvasta lähdetekstistä ja valita näistä kohdetekstien sarjasta lopullinen yksi mahdollinen sujuvasti ja itsevarmasti (Pym 2003: 489). Pym (2003: 492) mukaan teoria on olennainen osa kääntäjänkoulutusta, koska kääntäminen pohjautuu vahvasti jatkuvaan valintojen tekemiseen eri hypoteesien välillä eli toisin sanoen teoretisointiin.

Daniel Gouadec (2007: 342) puoltaa Mossopin ja Pym (2003) näkökulmaa siinä, ettei yliopistojen tarkoituksena pitäisi olla opiskelijoiden kouluttaminen tarkasti rajatuille työmarkkinoille, vaan sen sijaan mahdollistaa heitä hakemaan erilaisiin työpaikkoihin kieli- ja käännösosalalla, tai vaihtoehtoisesti kehittää heidän potentiaaliaan freelancereina. Gouadec (2007: 346) jatkaa, että yliopistojen on myös erittäin tärkeää kouluttaa kääntäjiä, jotka pystyvät suoriutumaan alan teknologisista haasteista vielä kymmeniä vuosia valmistumisen jälkeen. Myös Marcel Thelenin (2017) mukaan kääntäjänkoulutuksesta valmistuneilla tulisi olla laaja kirjo taitoja myös kääntämisen teoreettisen näkökulman ulkopuolella, koska valmistuneet päätyvät hyvin erilaisiin vaativiin työpaikkoihin. Nämä taidot mahdollistavat opiskelijoita saamaan työpaikan

heti valmistuttuaan sekä pitämään työpaikan onnistuneesti myös pidemmällä aikavälillä. (Thelen 2017: 81.)

Christina Schäffner (2012: 31) tarkentaa, että kääntäjänkoulutusta tarjoavien koulutusohjelmien tulee pitää mielessä kieli- ja käännösmarkkinoiden tarpeet sekä varmistaa, että valmistuneiden kompetenssit vastaavat työnantajien vaatimuksia. Myös Lucja Bielin (2011: 2.3) mukaan perustavanlaatuinen oletus ammatillisen realismin taustalla on, että kääntäjänkoulutuksen tulisi vastata työmarkkinoita ja olla käytäntöpainotteista. Gouadec (2007: 345–346) ehdottaakin, että yleisten kurssikategorioiden tulisi koostua seuraavista: 1) lähde- ja kohdekielet, 2) yleistajuisten ja erikoisalojen tekstien kääntäminen, 3) käännettävien materiaalien analysointi ja ymmärtäminen, 4) tiedonlouhinta, -haku ja -hallinta, 5) terminologia ja fraseologia, 6) käännösten oikoluku ja revisointi, 7) kirjoittaminen ja itsensä kehittäminen, 8) it-taitojen opettelu ja 9) projektin- ja laadunhallinta. Gouadec (2007: 345) kokee näiden elementtien luovan selkärangan kurssien suunnittelulle, kun kääntäminen nähdään palvelun tarjoamisen keskipisteenä.

Kääntäjänkoulutuksen opetusohjelmat ovatkin kehittymässä asteittain puhtaasti akateemisista käytäntöpainotteisemmiksi. Tähän ovat suurelta osin vaikuttaneet vuonna 1999 Bolognan julistuksesta seurannut Bolognan prosessi, EMT-verkoston kehittyminen ja vuonna 2010–2013 kehitetty OPTIMALE-projekti (Optimising Professional Translator Training in a Multilingual Europe). (Thelen 2016: 163–164.) Lisäksi POSI-projekti (Practical Orientation of Studies in Translation and Interpreting) kehitettiin alun perin Saksassa parantamaan kääntämisestä ja tulkkauksesta valmistuneiden taitojen työelämävastaavuutta, mutta joka kasvoi sittemmin Euroopan laajuiseksi projektiksi (Mackenzie 2000: 213).

Bolognan prosessin tavoitteena on ollut yhtenäistää eurooppalaisen korkeakoulualueen (EHEA) koulutusjärjestelmät, jotta opiskelijoiden on helpompi soveltaa yhdestä maasta saavutettua pätevyyttä toiseen. Prosessin on myös tarkoitus modernisoida koulutusjärjestelmiä ja näin lisätä niiden kiinnostavuutta muualla maailmassa. (Euroopan komissio 2019) EU:n rahoittama OPTIMALE-projekti puolestaan perustettiin tarkkailemaan työmarkkinoita ja yhteiskunnallisia muutoksia, jotka ovat relevantteja kääntäjänkoulutuksen näkökulmasta. Projekti on auttanut määrittelemään nykyisiä ja tulevia kompetensseja, joita työnantajat hakevat etsiessään uusia

työntekijöitä, ja näin parantamaan valmistuneiden työllistymistä. (European Union of Associations of Translation Companies 2019.)

Jotta kääntäjänkoulutusohjelmat sisältäisivät todellisen ammatillisen ulottuvuuden, on Gouadec (1979, ks. myös 2007: 346) tarjonnut jo 1970-luvulta ratkaisuksi tosielämän ammatillisia tilanteita ja käännöstoimistoja simuloivien työpajojen (”skills lab”) sisällyttämisen opetusohjelmaan. Myös Don Kiraly (2000) on puhunut autenttisten käännöstoimeksiantojen ja projektiluontoisen työpajojen (”workshop”) puolesta opetusohjelmien keskiössä sekä vaikuttanut voimakkaasti sosiaalisen konstruktionismin suuntauksellaan kääntämisen opetuksen työelämälähtöisyyteen. Kiralyn (2000: 31) mukaan työpajat auttavat opiskelijoita löytämään paremmin ratkaisuja yhdessä ryhmän muiden jäsenten sekä ohjaajien ja ammattilaisten kanssa siihen, miten toimia asiaankuuluvalla ammattimaisella tavalla tulevaisuuden työtilanteissa. Sosiaalisen konstruktionismin työpajassa ryhmän ohjaaja ei toimi kaikkietävän auctoriteettina vaan pyrkii sen sijaan toimimaan fasilitaattorina, joka osallistuu ryhmän muiden jäsenten tavoin keskusteluihin omalla näkökulmallaan (Kiraly 2000: 63).

Maastrichtissa kääntämistä ja tulkkausta opettava Vertaalacademie laittoi aluille ensimmäisen simuloitun työpajan 1984, mitä seurasi myöhemmin Université de Rennesin 1990-luvun lopussa perustama viikon kestävä käännöstoimistoa simuloiva työpaja ”Tradutech” (INSTB 2019; OTCT 2019; Université de Rennes 2019). Tämän pohjalta perustettiin vuonna 2015 INSTB-verkosto (International Network of Simulated Translation Bureaus), jonka tarkoituksena on parantaa valmistuneiden työllistymistä tarjoamalla käytännönläheistä ja työmarkkinaorientoitunutta kokemusta (INSTB 2019). Minimivaatimus verkoston jäsenille on integroida opetussuunnitelmaansa työpaja tai simuloitu käännöstoimisto (”skills lab” tai ”simulated translation bureau”), jossa harjoitellaan kaikkia niitä prosesseja, jotka liittyvät käännöstoimiston pyörittämiseen. Työpajojen tulisi keskittyä neljään osa-alueeseen: asiakaskontaktiin, projektin valmisteluun, käännösprosessiin ja lopputuotoksen palautukseen. (Thelen 2016: 81, 92.)

Suomalaisista yliopistoista Turun yliopisto kuuluu INSTB-verkostoon, ja osallistuin itsekin ensimmäisille Monikielisen käännöstyöpajan kursseille vuonna 2015. Myös Tampereen ja Vaasan yliopistojen kääntämisen opintoihin on kuulunut työelämää simuloiva työpaja; Helsingin yliopistossa työpajat taas on toteutettu projektiluontoisesti (Eskelinen 2016: 105, 108). Turun yliopistossa kieli- ja käännöstieteiden laitoksen

opintojen rakenteen uudistuksen myötä vuonna 2014 maisterivaiheeseen lisättiin työelämäpainotteisuutta. Jo ennen käännoistyöpajojen liittämistä opetussuunnitelmaan työelämäyhteistyötä on pyritty tekemään käännoistoimistojen ja kääntäjien järjestöjen kanssa vierailuluentoja, tutustumiskäyntien, opettajien käännoistoimistoissa vietettyjen harjoittelujaksojen, mentorointiohjelman sekä autenttisten ja simuloitujen toimeksiantojen muodossa. (Salmi & Holopainen 2016: 110–111.)

Vuoden 2018 Translating Europe -seminaarissa Helsingin yliopiston Juha Eskelisen, Tampereen yliopiston Kaisa Koskisen ja Turun yliopiston Leena Salmen paneelikeskustelussa tuli myös ilmi, miten kääntäjänkoulutus Suomessa on siirtynyt enemmän klassisesta sivistävästä koulutuksesta työelämäpainotteisempaan koulutukseen. Tähän on vaikuttanut suuresti nykyisten työmarkkinoiden vaatimukset ja EMT-verkoston vaatima työelämälähtöisyys. Kielen- ja kääntämisen laitokset toimivat toki edelleen yliopistoraameissa ja joutuvat painottamaan tutkimusta määrärahojen takia, mutta työelämälähtöisyys on otettu huomioon esimerkiksi lisäämällä opinto-ohjelmiin todellista työelämää simuloivia käännoistyöpajoja, yrittäjyyteen liittyviä kursseja ja käännoisteknologian laajempaa opetusta. Panelistit eivät myöskään kokeneet yliopistojen tehtävän olevan kouluttaa valmistuneita tiettyihin tarkasti rajattuihin tehtäviin kieli- ja käännoisalan toimistoille vaan pikemminkin yleisosaajia, jotka voivat erikoistua hyvin monenlaisiin tehtäviin. Heidän mielestään on myös toimistojen tehtävä tukea käännoiskoulutuksesta valmistuneita tarjoamalla heille kattava perehdytys työtehtäviin ja myös mahdollisesti järjestää kaivattua erikoistumiskoulutusta. (Eskelinen, Koskinen & Salmi 2018.)

2.3. Aikaisemmat työhönsijoittumistutkimukset

Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työllistymistä ja työhönsijoittumista on tutkittu aiemmin kolmessa pro gradu -tutkielmassa: Heli Palomäen (2011), Heli Reinikaisen (1996) ja Teija Korkeamaan (1992) tutkielmissa. Tämän tutkielman pohjana toimii pääasiassa Heli Palomäen tutkielma.

Palomäki (2011) tutki vuosina 2001–2008 kääntäjäksi valmistuneiden työhönsijoittumista ja sitä, mitkä tekijät vaikuttivat valmistuneiden työllistymiseen. Kohderyhmään kuuluivat kaikki kyseisellä aikavälillä kääntämisen laitokselta valmistuneet opiskelijat, joiden pääaineina oli joko englanti, saksa, ranska, espanja tai

italia. Lisäksi Palomäen tavoitteena oli saada tietoa valmistuneiden työhausta, työttömyydestä, työnkuvasta, urakehityksestä, maantieteellisestä sijoittumisesta sekä koulutuksen ja työtehtävien vastaavuudesta. (Palomäki 2011: 19.)

Palomäki toteutti tutkimuksensa survey- eli kyselytutkimuksena verkossa Webropol-ohjelman avulla toukokuussa 2009. Kyselylomake on lähes täysin identtinen Heli Reinikaisen (1996) tutkielmassa käytetyn lomakkeen kanssa vertailukelpoisuuden vuoksi, mutta kysymykset siirrettiin paperilomakkeelta verkkoon. Kysely lähetettiin 308:lle kohderyhmään kuuluvalla henkilölle, mutta vastausprosentiksi muodostui vain 42 prosenttia. Palomäki arveli alhaisen vastaajamäärän johtuneen kysymysten kääntäjäpainotteisuudesta. (Palomäki 2011: 23–26.)

Palomäen kyselyyn vastanneista 68 prosenttia oli töissä valmistumishetkellä ja 43 prosenttia ilmoitti hakeneensa työpaikkaa valmistumisensa jälkeen (Palomäki 2011: 71). Valtaosa vastanneista, jotka eivät hakeneet työpaikkaa, olivat jo valmistumishetkellä töissä. Halu perustaa oma yritys tai toimia freelancerina oli syynä 9,5 prosentilla. (Palomäki 2011: 33.) Vastanneet kokivat pitäneensä ensimmäisen työpaikan saantia suhteellisen helppona, ja suurin osa heistä ilmoitti hakeneensa ensimmäiseksi työkseen käännöstöitä. Moni oli myös päätenyt käännöstehtäviin ensimmäisessä työpaikassaan. (Palomäki 2011: 43 & 74.)

Valtaosa kyselyyn vastanneista ei ollut koskaan ollut työttömänä. Kyselyajankohtana 12,5 prosenttia oli ollut jossain vaiheessa työttömänä puoli vuotta tai pidempään, ja 2,5 prosenttia vastanneista oli edelleen kyselyajankohtana työttömänä. (Palomäki 2011: 74.) Kolmasosalla vastaajista oli perustutkinnon jälkeisiä opintoja, joita oli usein suoritettu työttömyyden vuoksi. Kyselyajankohtana myös taantuma vaikutti monen kääntäjänä toimineiden töihin negatiivisesti töiden vähenemisenä ja hintojen tinkimisenä. (Palomäki 2011: 76.)

Valmistuneista 59 prosenttia koki työskentelevänsä koulutustaan vastaavassa työssä, vaikka vain 37 prosentilla vastaajista oli ammattinimikkeenään kääntäjä (Palomäki 2011: 73). Palomäen tutkielmassa työn ja koulutuksen vastaavuutta käsiteltiin kuitenkin vastaajien omaan näkemykseen perustuen, joten kyseessä oli subjektiivinen arviointi (Palomäki 2011: 44). Monet valmistuneista toimivat kääntäjä-nimikkeen lisäksi projektikoordinaattoreina tai -päällikköinä ja opettajina, jotka Palomäki luki kuitenkin muihin kuin omaa alaa vastaaviin käännösalan töihin (Palomäki 2011: 73). Puolestaan

kolmasosa vastanneista oli sijoittunut mielestään koulutustaan vastaamattomiin työtehtäviin. Noin puolet vastanneista ilmoitti tehneensä käännöstehtäviä sekä ensimmäisessä työpaikassaan että kyselyajankohdan työpaikassaan. Keskeisimpiä työtehtäviä ensimmäisessä työpaikassa olivat kääntäminen ja muut kielitaitoa vaativat tehtävät. Kyselyajankohdan työssä muiden työtehtävien osuus oli kasvanut. (Palomäki 2011: 73.)

Tutkimuksessa ammattinimikkeiden kirjo oli laaja, mikä toi ilmi sen, että nyky maailman työtehtävät ovat erittäin moninaisia ja että kääntäjänkoulutuksesta valmistuneet ovat sijoittuneet monille eri aloille. (Palomäki 2011: 43.) Reinikaisen vuonna 1996 ilmestyneeseen tutkimukseen verrattuna ammattinimikkeiden määrä oli kasvanut huomattavasti, kun taas kääntäjä-nimikkeellä toimineiden määrä oli laskenut (Palomäki 2011: 73).

Kääntäjäksi valmistuneet olivat sijoittuneet eniten Turun ja Helsingin seudulle tai ulkomaille. Palkansaajina toimi 61,5 prosenttia ja yrittäjinä 22 prosenttia. Valtaosa vastanneista toimi yksityissektorilla niin ensimmäisessä kuin kyselyajankohdan työpaikassa, ja vain 10,5 prosenttia vastanneista työskenteli valtiolle. Vakituisen ensimmäisen työpaikan oli saanut 37 prosenttia vastanneista, ja kyselyajankohtana jopa 77 prosenttia työskenteli vakituisissa tehtävissä. (Palomäki 2011: 73–74.) Määräaikaisena työskenteleviä oli 21 prosenttia ja tilapäisenä 2 prosenttia. Kokopäivätyötä teki vastaajista 87,5 prosenttia ja osapäivätyötä 12,5 prosenttia.

Palomäen tutkimuksen mukaan valmistuneet pitivät opiskelujen parhaimpana antina hyvää kielitaitoa, valmiutta kääntää ja kehittyneitä tiedonhakutaitoja. Moni vastanneista olisi kuitenkin kaivannut opintoihin lisää käytännönläheisyyttä, yrittäjätietoutta sekä käännoistyökalujen opetusta. Lisäksi moni toivoi pakollista työharjoittelua sekä kontaktien luomista työelämään jo opiskeluaikoina. Työsaannissa merkittävimpinä tekijöinä pidettiin henkilösuhteita työnantajiin, pääainetta ja sivuainevalintoja. (Palomäki 2011: 75–76.)

Palomäen kyselyyn vastanneet pitivät lähitulevaisuuden työtilannetta melko hyvänä ja uskoivat tilanteen parantuvan taantumien helpottaessa. Valmistuneet uskoivat freelancereille riittävän enemmän töitä kuin in-house-kääntäjille. Jotkut vastaajista kokivat kääntäjille olevan aina tarvetta ja että kehittyvä teknologia ei tulisi korvaamaan

ihmistä. Kuitenkin kääntäjien työoloja ja laskevia palkkioita pidettiin huolestuttava ilmiönä kieli- ja käännösosalalla. (Palomäki 2011: 64–65.)

Heli Reinikainen (1996) puolestaan selvitti tutkielmassaan Turun yliopistosta vuoden 1994 loppuun mennessä kääntäjäksi ja tulkiksi valmistuneiden perustutkinnon suorittaneiden työhönsijoittumista, työnhakua, koulutuksen ja työn vastaavuutta, työnkuvaa, urakehitystä, alueellista sijoittumista, työhönsijoittumiseen vaikuttavia tekijöitä ja työmarkkinoiden kääntäjiin kohdistamia laatuvaatimuksia. Lisäksi tutkielmassa tarkasteltiin kyselytutkimusta edeltäneen lamakauden vaikutuksia kääntäjien työllisyystilanteeseen. (Reinikainen 1996: 1–2.) Reinikainen (1996) toteutti tutkimuksen postikyselynä lokakuussa 1995. Kysely lähetettiin 173:lle vuoden 1994 loppuun mennessä valmistuneille. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 67 prosenttia. (Reinikainen 1996: 61.)

Reinikaisen (1996: 64) tutkimustulosten mukaan valmistuneiden työhönsijoittuminen oli sujunut yleisesti ottaen hyvin. Suurimmalla osalla valmistuneista työnhaku sijoittui käännös- tai tulkkaustehtäviin tai muihin kielitaitoa vaativiin tehtäviin (Reinikainen 1996: 61). Suurin osa vastanneista haki töitä Etelä-Suomesta, ja suurin osa sijoittuikin töihin pääkaupunkiseudulle ja Turun alueelle. Reinikaisen kyselyyn vastanneet kärsivät suhteellisen paljon alkutyöttömyydestä: valmistuneet olivat käyttäneet monta yritystä ensimmäisen työpaikan saamiseen ja jopa 28 prosenttia oli ollut valmistumisen jälkeen työttömänä yli 3 kuukautta. Kyselyajankohtana 5 prosenttia vastanneista oli edelleen työttömänä. Reinikainen epäili työttömyyteen vaikuttaneen silloisen huonon taloudellisen tilanteen ja valmistuneiden kääntäjien määrän lisääntymisen. (Reinikainen 1996: 64.)

Suurin osa valmistuneista oli sijoittunut yksityiselle sektorille, ja yli kolmasosa heistä oli kyselyajankohtana edelleen määräaikaisessa työsuhteessa (Reinikainen 1996: 62). Vastanneista 43 prosenttia koki koulutuksen ja työtehtäviensä vastaavan erittäin hyvin toisiaan nykyisessä työssään (Reinikainen 1996: 63). Vastanneet olisivat kuitenkin kaivanneet enemmän valmiuksia kaupallisessa ja teknisessä osaamisessa sekä erikoisalaosaamiseen. Lisäksi moni olisi toivonut koulutuksen antavan enemmän mahdollisuuksia luoda suhteita työnantajiin jo opintojen aikana. (Reinikainen 1996: 64.)

Teija Korkeamaa (1992) tutki vuosina 1981–1987 Turun yliopiston kääntäjäkoulutuksessa aloittaneiden opiskelijoiden opintojen edistymistä,

keskeyttämistä ja valmistumista sekä tutkinnon suorittaneiden tai laitoksessa keskeyttäneiden työhönsijoittumista. Lisäksi Korkeamaan tutkielman tarkoituksena oli saada tietoa opiskelijoiden kokemuksista koulutukseen liittyen. (Korkeamaa 1992: 2.) Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella vuonna 1990. Kääntäjäkoulutuslaitoksesta valmistuneiden työhönsijoittuminen oli sujunut yleisesti ottaen hyvin, ja sekä valmistuneet että ilman tutkintoa lähteneet sijoittuivat yleensä ansiotyöhön. Ainoastaan muutama valmistuneista oli jatkanut opintojaan tutkintonsa jälkeen ja valmistuneiden työttömyys oli myös kyselyajankohtana vähäistä. (Korkeamaa 1992: 89.)

Monet Korkeamaan kyselyyn vastanneista kokivat kuitenkin työskentelevänsä koulutustaan vastaamattomissa töissä: kääntäjinä tai tulkkina toimi vajaa kolmannes. Eniten valmistuneet työllistyivät erilasiin toimistotöihin, matkatoimistovirkailijoiksi, matkaoppaiksi, viestinnän tehtäviin ja opettajiksi. Moni vastanneista ilmoitti kuitenkin tekevänsä kääntäjän töitä sivutoimisesti, joten todellisuudessa enemmän kuin kolmasosa vastaajista toimi koulutustaan vastaavissa tehtävissä. Suurin osa laitoksesta lähteneistä työskenteli vakituisessa työsuhteessa Etelä-Suomessa tai ulkomailla. (Korkeamaa 1992: 97.)

Silloinen kääntäjänkoulutus suuntautui vastanneiden mielestä lähinnä ammatin hankkimiseen eikä niinkään tieteelliseen tutkimukseen. Toisaalta monet opintonsa keskeyttäneistä olisivat kaivanneet opintoihinsa enemmän käytännönläheisyyttä. (Korkeamaa 1992: 120.) Monet Korkeamaan vastaajista olisivat kaivanneet koulutusohjelmaan enemmän pääaineiden välistä yhteistyötä, projektityöskentelyä, käytännön harjoittelua ja itsenäistä opiskelua. (Korkeamaa 1992: 121.)

Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työllistymistä ja työhönsijoittumista on myös käsitelty Marjo-Riina Välimaan (2017) ja Erika Bruunin (2013) pro gradu -tutkielmissa. Marjo-Riina Välimaa (2017) tarkasteli työssään Turun yliopiston italian kielen ja kulttuurin sekä kääntämisen linjalta valmistuneiden työllistymistä ja urapolkuja 2000-luvulla. Tutkielman tavoitteena oli kerätä tietoa valmistuneiden kielitaustasta ja -taidosta sekä siitä, miten nämä tekijät ovat vaikuttaneet valmistuneiden opiskelu- ja uravalintoihin. Lisäksi tavoitteena oli tutkia tutkinnon vaikutusta työllistymiseen ja työhönsijoittumiseen. (Välimaa 2017: 2.)

Välimaan kyselyyn vastanneista 52 prosenttia arvioi koulutusta vastaavan työn saamisen olleen melko vaikeaa, mutta jopa 36 prosenttia vastaajista ilmoitti löytäneensä

koulutustaan vastaavan työn pian valmistumisen jälkeen. Valmistuneista 30 prosenttia oli tutkimushetkellä vakituudessa kokopäivätyössä, 15 prosenttia määräaikaisessa kokopäivätyössä ja 15 prosenttia toimi yrittäjinä, freelancereina tai ammatinharjoittajina. Vastanneista 83 prosenttia ilmoitti olleensa työttömänä 0–2 kertaa valmistumisensa jälkeen, joten työttömyyttä esiintyi melko vähän. (Välimaa 2017: 58.)

Välimaan tutkimustulosten mukaan 46 prosenttia valmistuneista ilmoitti työpaikkansa vastanneen hyvin koulutusta, mutta 18 prosenttia heistä arvioi, ettei työ vastannut lainkaan suoritettua koulutusta. (Välimaa 2017: 59) Puolestaan 63 prosenttia vastanneista ilmoitti olevansa melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä suorittamaansa tutkintoon, kun taas 28 prosenttia ilmoitti olevansa melko tai erittäin tyytymättömiä. Valmistuneet pitivät tutkintoa monipuolisena ja yleissivistävänä mutta myös huonosti työelämään valmentavana. (Välimaa 2017: 60.)

Erika Bruun (2013) puolestaan käsitteli tutkielmassaan vuosina 1998 ja 2002 aloittaneiden Helsingin, Turun, Tampereen ja Joensuun yliopistojen englannin kääntämisen ja tulkkauksen opiskelijoiden työhönsijoittumista, koulutuksen ja työllistymisen välistä suhdetta sekä kääntäjän ammatin statusta. Tutkielman tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaisiin työtehtäviin kääntäjäksi kouluttautuneet ovat sijoittuneet merkittävästi muuttuneille työmarkkinoille, koulutuksen ja työmarkkinoiden vastaavuudesta sekä siitä, millaisena kääntäjän status nähdään (Bruun 2013: 1).

Bruunin kyselyyn vastanneista vain 30 prosenttia toimi kääntäjänä ja 70 prosenttia muissa työtehtävissä (Bruun 2013: 61). Kääntämisen lisäksi vastanneet olivat työllistyneet eniten opetustehtäviin, teknisiksi kirjoittajiksi ja viestinnän tehtäviin (Bruun 2013: 63). Enemmistö tutkittavista työskenteli yrityssectorilla ja työsuhteessa. Etenkin uran alkuvaiheilla valmistuneiden työ oli liikkuvaa ja vaihtelevaa sekä myös työttömyyttä esiintyi. Moni vastanneista oli kuitenkin kohtalaisen tyytyväisiä sekä työtehtäviinsä että palkkatasoonsa, vaikka taso olikin keskimäärin alhaisempi kuin muilla korkeasti koulutetuilla. (Bruun 2013:61.)

Kääntäjien ja tulkkien työllistymistä on myös sivuttu muissa Turun yliopiston pro gradu -tutkielmissa. Kaisu Viertonen (2011) selvitti tutkielmassaan Turun yliopiston kääntämisen oppiaineiden opiskelijoiden kurssivalintojen, opintomenestyksen ja aiemman työkokemuksen vaikutusta opiskelijoiden työllistymisodotuksiin. Tutkielman tarkoituksena oli saada lisää tietoa opiskelijoiden oman alan työkokemuksesta sekä sen

vaikutuksesta tulevaisuudensuunnitelmiin ja työhönsijoittumiseen. Kääntäjätutkimuksen merkitystä työmarkkinoilla puolestaan tarkasteltiin Liisa Tervaskannon (2006) tutkielmassa, kun taas Marika Siekkinen (2000) keskittyi työssään puhtaasti konferenssitulkkiin erikoiskoulutukseen osallistuneiden työhönsijoittumiseen. Lisäksi samantapaisia tutkielmia kääntäjien ja tulkkiin työllistymisestä on tehty kymmenen viime vuoden aikana myös Helsingin (mm. Laitinen 2017; Forbatok 2016) ja Tampereen (mm. Seppälä 2010) yliopistoissa.

Turun yliopiston työelämäpalvelut Rekry on seurannut Turun yliopistosta valmistuneiden työhönsijoittumista ja urakehitystä vuodesta 1994 lähtien. Rekry lähettää sijoittumisseurantakyselyn valmistuneille noin vuosi valmistumisen jälkeen ja uraseurantakyselyn viisi vuotta valmistumisen jälkeen. Kerättyjä tietoja hyödynnetään opintojen kehittämisessä, opiskelijoiden urasuunnittelun apuna ja opiskelijoiden ohjauksen taustamateriaalina. (Turun yliopisto 2018b.) Myös yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden verkosto Aarresaari on tehnyt jo kymmenen vuoden ajan valmistuneiden maistereiden uraseurantaa viisi vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Seurannan tuloksia julkaistaan valtakunnallisessa Töissä.fi -palvelussa ja Vipunen-tilastotietopalvelussa. (Aarresaari 2019.)

Myös EMT-verkoston työryhmät 1 ja 2 kartoittivat verkostoon kuuluvista yliopistoista valmistuneiden työllistymistä ja työhönsijoittumista vuonna 2016 kyselytutkimuksella, jonka tulokset esiteltiin 31.3.2017 EMT-verkoston kokouksessa (EMT Network 2017: dia 1). Tutkimuksen tarkoituksena oli antaa katsaus valmistuneiden nykyiseen työllisyystilanteeseen, valmistuneita työllistäviin työnantajasektoreihin, työstäytymiseen, palkkatuloihin ja työtyytyväisyyteen sekä tutkia, miten työharjoittelu on vaikuttanut työllistymiseen ja miten valmistuneet ovat ylipäänsä työllistyneet heti valmistumisensa jälkeen (EMT Network 2017: dia 2). Kyselyn vastausprosentti oli noin 16 prosenttia (EMT Network 2017: dia 4).

Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 66 prosenttia työskenteli kyselyajankohtana kokoaikaisesti. Loput vastanneista olivat osa-aikatöissä, opiskelivat, opiskelivat ja tekivät töitä samanaikaisesti tai etsivät töitä. (EMT Network 2017a: dia 2.) Kaikissa maissa paitsi Sloveniassa, Latviassa ja Kreikassa yli 40 prosenttia valmistuneista oli sijoittunut yksityiselle sektorille. Eniten vaihtelua maiden välillä oli itsensä työllistäjissä:

Ranskassa jopa 39 prosenttia ilmoitti työllistävänsä itsensä, kun taas Belgiassa samainen luku oli vain 4 prosenttia. (EMT Network 2017: dia 7.)

Hieman yli puolet valmistuneista (53 %), jotka olivat ilmoittaneet olevansa töissä, oli sijoittunut kieli- ja käännösosalalle. Toiseksi suurimmaksi toimialaksi ilmoitettiin vastausvaihtoehtojen ulkopuolella olleet muut alat (16 %) ja kolmanneksi suurimmaksi alaksi opetus- ja koulutusala (13 %). Muita työllistäviä toimialoja olivat muun muassa mainos- ja markkinointiala (6 %), media- ja viihdeala (4 %) sekä turismi (2 %). (EMT Network 2017a: dia 3.) Toimialojen lisäksi ammattinimikkeitä oli laaja kirjo. Kääntäjinä toimi eniten vastanneita eli 35 prosenttia. Muiksi ammattinimikkeiksi ilmoitettiin muun muassa oikolukija (14 %), käännöskoordinaattori/project manager (10 %), revisoija (9 %), kielikouluttaja- tai konsultti (8 %) ja lokalisoija (5 %). (EMT Network 2017a: dia 4.) Työsektoreilla tai toimialalla ei vaikuttanut olevan valtavasti merkitystä palkkatasoon: suurin osa vastanneista tienasi noin 10 000–20 000 euroa vuodessa (EMT Network 2017: dia 8 & 9).

Vastausten mukaan työtehtävissä hyödyllisiksi taidoiksi osoittautuivat lähde- ja kohdekielen osaaminen sekä yleistekstien kääntäminen. Lisäksi esimerkiksi erikoisalan tekstien kääntäminen, yleissivistys, vieraiden kulttuurien tuntemus ja CAT-työkalujen hallinta miellettiin taidoiksi, jotka helpottivat työtehtävistä suoriutumista. (EMT Network 2017a: dia 5.) Kieli- ja käännösosalalla työskennelleet kokivat olevansa suhteellisen tyytyväisiä työnkuvaansa: vastanneista 52 prosenttia ilmoitti olevansa melko tyytyväisiä ja 35 prosenttia erittäin tyytyväisiä. Loput vastanneista eivät olleet kovin tyytyväisiä tai ollenkaan tyytyväisiä työnkuvaansa. Muilla aloilla työskennelleistä yli puolet (52 %) ilmoitti olevansa melko tyytyväisiä työnkuvaansa ja vain 25 prosenttia ilmoitti olevansa erittäin tyytyväisiä. Muille aloille siirtyneet valmistuneet tuntuivat olevan siis asteen tyytymättömämpiä työnkuvaansa kuin kieli- ja käännösosalalla työskennelleet. (EMT Network 2017a: dia 6.)

EMT-verkoston kyselyssä tiedusteltiin myös työharjoittelun vaikuttavuudesta työllistymiseen ja työhönsijoittumiseen. Vastanneiden mielipiteet jakaantuivat tällä saralla melko tasaisesti: työharjoittelua työllistymisen kannalta erittäin hyödyllisenä piti 38 prosenttia vastanneista ja 26 prosenttia koki harjoittelun olleen melko hyödyllinen tekijä. Vastanneista 22 prosenttia taas koki työharjoittelun melko hyödyttömänä ja 14 prosenttia ei kokenut saaneensa mitään hyötyä harjoittelusta. (EMT Network 2017a: dia

7.) Eniten työharjoittelusta hyötynneet olivat kotoisin Ranskasta, Iso-Britanniasta ja Suomesta (EMT Network 2017a: dia 8). Jopa 30 prosentilla sekä kieli- ja käännösosalalla että muilla aloilla työskennelleistä henkilöistä oli työpaikka jo ennen valmistumista. Myös 40 prosentilla valmistuneista kului alle puoli vuotta löytää ensimmäinen työpaikka valmistumisen jälkeen. (EMT Network 2017: dia 15.)

3. TUTKIMUSONGELMA

Käyn tässä luvussa läpi tälle tutkimukselle keskeiset tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Lopuksi esittelen tutkimuksen kohderyhmän.

3.1. Tutkimuksen tavoitteet

Tässä tutkielmassa tutkitaan vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työllistymistä ja työhönsijoittumista. Valmistuneilla pääaine oli englannin kääntäminen ja tulkkaus, espanjan kääntäminen, italian kääntäminen, ranskan kääntäminen ja tulkkaus tai saksan kääntäminen ja tulkkaus. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisiin työtehtäviin opiskelijat ovat sijoittuneet valmistumisensa jälkeen ja mikä on heidän työllisyystilanteensa tutkimushetkellä. Tarkoituksena on myös saada tietoa siitä, miten koulutus on vaikuttanut valmistuneiden työllistymiseen ja miten se on vastannut työelämän vaatimuksiin. Toivon lisäksi, että tutkimuksella on mahdollista tuottaa tutkimustietoa sekä käännöskoulutuksen kehittämisen että opiskelijoiden työelämäsuunnittelun tueksi.

Koska tämä tutkielma pohjaa Heli Palomäen vuonna 2011 ilmestyneeseen tutkielmaan, olen seurannut pääpiirteittäin Palomäen jaottelemia tutkimuskysymyksiä vertailukelpoisuuden vuoksi. Olen kuitenkin tarkentanut tai laajentanut tiettyjä tutkimusongelman osa-alueita tai vaihtoehtoisesti kiinnittänyt vähemmän huomiota joihinkin niistä, jotta tutkimus vastaa nykyhetken työmarkkinoita ja Turun yliopistossa tarjottavaa koulutusta. Olen myös ottanut huomioon Palomäen kehitysehdotukset kyselylomaketta tehdessä pyrkimällä esimerkiksi vähentämään aiemman tutkimuksen kyselylomakkeen kääntäjä- ja tulkkeskeisyyttä ja suuntamaan tämän tutkimuksen lomakkeen laajemmalle ammattikunnalle. Edellisessä kappaleessa mainittujen tutkimuskysymysten lisäksi tässä tutkimuksessa on keskitytty tarkemmin seuraaviin aihealueisiin.

Työnhaku

Tarkoituksena on selvittää, minkälaisia työpaikkoja ja miltä alueelta niitä haettiin valmistumishetkellä, miten kauan ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan saamiseen kului aikaa, minkälaisena työnhaku koettiin ja miltä alalta työpaikka löytyi. Lisäksi tutkitaan, mitä kautta ja miltä alalta tutkimushetken työpaikka saatiin.

Työnkuva

Tutkitaan, millä toimialoilla, minkälaisilla työnimikkeillä, minkälaisissa työtehtävissä ja työsuhteissa sekä millä maantieteellisillä alueilla valmistuneet työskentelivät ensimmäisessä koulutusta vastaavassa ja tutkimushetken työpaikassaan. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on, ovatko valmistuneet sijoittuneet kieli- ja käännösalan työtehtäviin vai alan ulkopuolisiin tehtäviin. Tarkastellaan myös työtehtävien palkkatasoa sekä mahdollisuutta vaikuttaa siihen, työkielten osuutta työtehtävissä ja valmistuneiden tyytyväisyyttä työnkuvaansa.

Työttömyysjaksot

Selvitetään valmistuneiden mahdollisia työttömyysjaksoja, ja kuinka kauan nämä jaksot ovat kestäneet.

Koulutuksen ja työelämän vastaavuus

Tutkitaan kääntäjänkoulutuksen vaikutusta valmistuneiden työpaikan saamiseen ja pitämiseen sekä sitä, miten kääntäjänkoulutus on vastannut työelämän sekä erityisesti kieli- ja käännösalan vaatimuksia. Osiossa keskitytään selvittämään sitä, miten pää- ja sivukielet, kurssivalinnat, sivuaineet, työharjoittelu tai muut opintojen aikaiset koulutusta vastaavat työt ovat vaikuttaneet työllistymiseen ja työhönsijoittumiseen. Lisäksi tutkitaan syitä jatko- tai täydennyskoulutukseen hakeutumiselle ja sen vaikutuksia.

Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, minkälaisena valmistuneet näkevät kieli- ja käännösalan työllisyystilanteen tutkimushetkellä ja lähitulevaisuudessa sekä sitä, minkälaisia erityistaitoja valmistuneet kehottaisivat tämänhetkisille työmarkkinoille astuvaa kääntäjää hankkimaan.

3.2. Tutkittava kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä on vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneet filosofian maisterit, joilla pääaine oli jokin seuraavista: englannin kääntäminen ja tulkkaus, espanjan kääntäminen, italian kääntäminen, ranskan kääntäminen ja tulkkaus tai saksan kääntäminen ja tulkkaus. Valmistuneiden nimitiedot saatiin Turun yliopiston opiskelijatietojärjestelmästä.

Vuosien 1994–2003 aikana kääntäjänkoulutuksesta valmistui 367 henkilöä ja vuosina 2009–2016 puolestaan 371 henkilöä.

Aiemmin vuosina 1994–2003 valmistuneet otettiin osaksi tutkimusta, koska tällä ajanjaksolla valmistuneiden sijoittumisesta työelämään ei ollut saatavilla tutkimustietoa sekä vertailukelpoisuuden vuoksi: on erittäin hedelmällistä tutkia, miten kieli- ja käännösmarkkinoiden muuttuminen kolmenkymmenen viime vuoden aikana on vaikuttanut työhönsijoittumiseen ja työnkuvaan sekä millaisena pidempään työelämässä olleet kokevat kieli- ja käännösalan kehityksen verrattuna vasta hiljattain valmistuneisiin. Vaikka Reinikainen (1996) onkin tutkinut tutkielmassaan vuoden 1994 ja Palomäki (2011) vuoden 2003 loppuun mennessä valmistuneita, koettiin nämä vuodet tärkeiksi lukea osaksi tutkimusjoukkoa. Reinikaisen ja Palomäen kyselyajankohtana kyseisinä vuosina valmistuneiden siirtyminen työelämään oli vasta alkutaipaleella, ja onkin mielenkiintoista tarkastella, millaisissa työtehtävissä 1994 ja 2003 valmistuneet työskentelevät tällä hetkellä. Lisäksi tutkimuksen laajentaminen aiempina vuosina valmistuneisiin auttaa tarkastelemaan kääntäjänkoulutuksen kehityskulkua, ja miten se on ottanut huomioon työmarkkinoiden vaatimukset eri aikoina.

Seuraavista taulukoista 1 ja 2 käy ilmi vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneet filosofian maisterin jaoteltuna pääaineen mukaan.

	-94	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	yht.
englanti	12	9	27	7	8	6	9	11	7	14	110
espanja	-	-	-	-	-	-	1	1	4	2	8
italia	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3
ranska	15	10	18	8	7	18	16	18	8	15	133
saksa	13	12	13	7	7	11	16	12	16	6	113
yht.	40	31	58	22	22	35	42	43	37	37	367

Taulukko 1. Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 1994–2003 valmistuneet filosofian maisterit jaoteltuna valmistumisvuoden ja pääaineen mukaan.

Kuten taulukosta voi havaita, vuosina 1994–2003 kääntäjänkoulutuksesta valmistui ranskaa pääaineenaan opiskelleita 133 henkilöä eli eniten verrattuna muihin pääkieliin. Vastaavasti saksasta valmistui 113 henkilöä ja englannista 110. Selkeästi vähiten valmistuneita oli espanjasta ja italiasta: espanjasta valmistui 8 henkilöä, kun taas

italiasta vain 3. Kääntäjänkoulutuslaitos jakautui vuonna 1995 neljään erilliseen kielten laitokseen, mikä luultavasti selittää vuoden 1996 suurta valmistuneiden määrää: opiskelijoiden oli mahdollista suorittaa maisterin tutkintonsa vanhan tutkintorakenteen mukaisesti siirtymäajan puitteissa.

	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	yht.
englanti	11	19	13	11	25	21	29	12	141
espanja	-	2	3	8	3	6	6	10	38
italia	3	2	5	6	4	4	4	1	29
ranska	10	11	5	10	7	20	12	15	90
saksa	5	15	8	10	7	11	9	8	73
yht.	29	49	34	45	46	62	60	46	371

Taulukko 2. Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 2009–2016 valmistuneet filosofian maisterit jaoteltuna valmistumisvuoden ja pääaineen mukaan.

Englantia pääaineenaan opiskelleita valmistui vuosina 2009–2016 jopa 141 eli reippaasti eniten verrattuna muihin pääkieliin. Ranskaa pääaineenaan opiskelleita valmistui 90, kun taas saksasta 73 henkilöä. Espanjasta ja italiasta valmistui vähiten henkilöitä, espanjasta 38 ja italiasta 29 henkilöä, mutta selkeästi enemmän verrattuna vuosina 1994–2003 samoista kielistä valmistuneisiin. Valmistuneita oli myös selkeästi eniten vuosina 2014 ja 2015 verrattuna muihin vuosiin, mitä selittää osaltaan Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen vuonna 2014 läpikäymä rakenneuudistus, joka siirsi käännösviestinnän opinnot maisterivaiheeseen. Ennen vuotta 2014 syventävät opintonsa aloittaneilla oli mahdollisuus suorittaa maisteritutkintonsa vanhan tutkintorakenteen mukaisesti siirtymäajassa.

4. TUTKIMUSMENETELMÄ

Esittelen tässä luvussa tutkimuksessa käytetyn tutkimusmenetelmän sekä arvioin sen heikkouksia ja vahvuuksia. Tämän jälkeen siirryn esittelemään tutkimuksen toteutumista: syvennyn kyselylomakkeen valmistelussa esiin tulleisiin seikkoihin ja kyselyn toteutukseen.

4.1. Verkkokysely tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen aineistokeruu toteutettiin verkossa survey- eli kyselytutkimuksena puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Survey-tutkimuksella tarkoitetaan kysely- tai haastattelumenetelmällä toteutettua ei-kokeellista tutkimusta, joka kohdistuu suurehkoon määrään satunnaisotannalla valittuja tutkimuskohteita (Tilastokeskus 2019). Tämän tutkimuksen kannalta oli luontevaa valita tutkimusmenetelmäksi verkkokyselylomake kasvokkain tai puhelimitse tehtyjen haastattelujen sijasta, kun otetaan huomioon valmistuneiden korkea lukumäärä ja kyselyn laajuus. Käyn seuraavissa kappaleissa tarkemmin läpi kyselytutkimuksen hyviä ja huonoja puolia sekä sen eroa haastattelututkimukseen verrattuna.

Verkkokyselytutkimuksen käsite muodostui, kun paperiset vastauslomakkeet muunnettiin verkkosivuille sähköiseen muotoon (Miettinen ja Vehkalahti 2013: 84). Pekka Räsänen ja Outi Sarpilan mukaan (2013) verkkokyselyiden yleistymiseen yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa ovat vaikuttaneet suurimmaksi osaksi kolme eri tekijää. Ensinnäkin tietotekniikan käyttö on lisääntynyt valtavasti, ja erityisesti Facebook ja muut sosiaalisen median kanavat ovat nostaneet suosiotaan myös survey-tutkimuksen keinoina. Toiseksi postitse ja puhelimitse toteutettujen kyselyjen vastausosuudet ovat laskeneet, mikä on siirtänyt kyselytutkimuksia yhä enemmän verkkoon. (Räsänen & Sarpila 2013: 71). Vielä 1970- ja 1980-luvuilla edustavina väestöntason tutkimusaineistojen vastausprosenttina pidettiin 80 prosentin suuruista luokkaa, kun taas 2000-luvulla lähempänä totuutta on ollut alle 50 prosentin vastausmäärä. (Räsänen & Sarpila 2013: 71). Kolmanneksi verkkokyselyyn yleistymiseen liittyy vahvasti eri kustannustehokkuuteen liittyvät tekijät. Verkkosovellusten avulla tehtävät kyselyt ovat laskeneet sekä vastaajaosuuksien tavoittelun kustannuksia että siihen kuluvaa aikaa verrattuna postitse lähetettyihin kyselyihin ja puhelinhaastatteluihin. (Räsänen ja Sarpila 2013: 72.)

Verkkokyselyn vastaajaehdokkaita on mahdollista tavoitella sähköpostitse, mainostamalla kyselyä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, verkkosivuilla ja keskustelupalstoilla tai ottamalla vastaajiin yhteyttä postitse tai puhelimitse (Miettinen & Vehkalahti 2013: 85). Lisäksi verkkokyselyitä on mahdollista käyttää osana yhdistelmätiedonkeruuta eli lähettää vastaajaehdokkaille kyselylomake postitse ja tarjota mahdollisuus vastata siihen myös verkossa (Räsänen & Sarpila 2013: 74). Varojen puutteen takia tässä tutkimuksessa ei ollut mahdollista hankkia valmistuneiden osoitetietoja väestörekisteristä tai lähettää kyselyä postitse, joten tästä syystä kysely päätettiin toteuttaa yksinomaan verkossa.

Sekä kysely- että haastattelututkimuksiin liittyy sekä vahvoja että heikkoja puolia. Parhaimmillaan verkossa toteuttava kysely tarjoaa vaivattoman ja edullisen tutkimustavan. Kyselyn postitukseen ei tarvitse varata aikaa tai rahaa, ja vastauksia saa mahdollisesti myös sellaisilta vastaajilta, jotka eivät täyttäisi ja postittaisi paperista kyselylomaketta. Vastauksia ei tarvitse myöskään siirtää erilliseksi aineistoksi, vaan ne tallentuvat automaattisesti sähköiseen muotoon. (Miettinen & Vehkalahti 2013: 84; Räsänen & Sarpila 2013: 74.) Lisäksi Räsänen ja Sarpilan (2013: 68–69) mukaan kysely- ja haastattelututkimuksia koskevien vertailututkimukset tulokset osoittavat melko yhdenmukaisesti, että arkaluonteisia tai intiimejä tietoja annetaan sitä todennäköisemmin, mitä etäisemmäksi haastattelutilanne koetaan. Silti käyntihaastatteluilla saadaan yleensä parempi vastausprosentti kuin posti- ja verkkokyselyillä tai puhelinhaastatteluilla (Miettinen & Vehkalahti 2013: 91).

Toisaalta huonosti toteutettu verkkokyselylomake saattaa aiheuttaa vastaajien keskuudessa turhautumista ja pahimmillaan alentaa vastausprosenttia sekä syödä koko tutkimuksen uskottavuutta (Miettinen & Vehkalahti 2013: 74). Myös kyselylomakkeessa olevien kysymysten väärin ymmärtämisen ja virhetulkintojen todennäköisyys kasvaa, kun kysymyksiä ei ole mahdollista muotoilla uudelleen tai vastauksia ei anneta kasvokkain (Räsänen & Sarpila 2013: 69). Lisäksi tässäkin tutkimuksessa havaittu verkkokyselyihin liittyvä ongelma tulee usein esiin vastaajaehdokkaiden yhteistietoja etsittäessä: Suomessa tai muualla maailmassa ei ole olemassa valtakunnallisia ajantasaisia sähköpostitietojärjestelmiä, joista yhteystiedot olisi helppo kerätä (Räsänen & Sarpila 2013: 72). Jos yhteystietoja ei ole mahdollista

saada, ongelmaksi muodostuu myös koko tutkittavan populaation tai edustavan otoksen tavoittaminen (Miettinen & Vehkalahti 2013: 85–86).

4.2. Kyselylomakkeen valmistelu

Kyselylomake (Liite 1.) luotiin sähköisellä Webropol-kyselyjärjestelmällä. Lomake jaettiin aihealueittain kuuteen osioon: (1) taustatietoihin, (2) koulutukseen ja työnhakuun valmistumishetkellä, (3) kyselyhetken pääasialliseen toimintaan, (4) ensimmäiseen koulutusta vastaavaan työpaikkaan, (5) työttömyyteen ja (6) työhönsijoittumiseen ja työllistymiseen vaikuttaviin tekijöihin sekä palautteeseen. Kolmas eli kyselyhetken pääasiallista toimintaa käsittelevä osio jaettiin puolestaan kahteen alaosiioon, joiden kysymykset näkyivät vastaajille sen mukaisesti, minkä vaihtoehdon hän valitsi listasta työtilanteekseen. Jos siis vastaaja valitsi työtilanteekseen esimerkiksi palkansaajan, hänelle ei näkynyt freelancereille, yrittäjille tai ammatinharjoittajille suunnattuja kysymyksiä. Ensimmäistä koulutusta vastaavaa työpaikkaa käsittelevä osio puolestaan näkyi vain niille, jotka vastasivat olleensa valmistumisen jälkeen töissä ennen nykyistä työpaikkaansa.

Kyselylomakkeessa oli pääasiassa strukturoituja eli suljettuja dikotomisias ja monivalintakysymyksiä valmiine vastausvaihtoehtoineen. Dikotomisissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoja on vain kaksi, kun taas monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehtoja on useampia. Suljettujen kysymysten pääasiallisena tarkoituksena on helpottaa tilastollista raportointia, nopeuttaa vastaamista ja tarjota selkeitä vastausvaihtoehtoja. Kysymysten haittoiksi voi mieltää vaihtoehtojen ja niiden esittämisjärjestyksen johdattelevuuden, harkitsemattomasti annetut vastaukset, kaivatun vastausvaihtoehdon puuttumisen ja ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon valitsemisen. Lisäksi epäonnistuneiden suljettujen kysymysten luokittelua on vaikea korjata. (Heikkilä 2014: 49). Pyrin muotoilemaan kyselylomakkeen suljetut kysymykset niin, etteivät ne olisi liian johdattelevia ja että kaikki tarvittavat vastausvaihtoehdot tulisivat katetuksi. Vain harvoihin kohtiin lisättiin vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa”, jotta vastaajat eivät kokisi liian houkuttelevaksi valita tätä vaihtoehtoa.

Lisäksi lomakkeeseen lisättiin puolistrukturoituja ja avoimia kysymyksiä täydentämään suljettuja kysymyksiä. Erityisesti kyselyn viimeisessä osiossa, jossa käsiteltiin työhönsijoittumiseen ja työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä, oli suhteessa enemmän

avoimia kysymyksiä kuin muissa osioissa. Vaikka avoimet kysymykset ovat helppoja laatia, on niitä kuitenkin työlästä käsitellä ja luokitella. Avoimet kysymykset houkuttelevat myös vastaamatta jättämiseen. (Heikkilä 2014: 47.) Koin kuitenkin tärkeäksi lisätä kyselylomakkeeseen avoimempia kysymystyyppisiä, jotta vastaajilla olisi enemmän liikkumavaraa selittää vastauksiaan sekä vapautta jakaa laajemmin kokemuksiaan ja mielipiteitään. Avoimet kysymykset voivat parhaimmillaan tarjota täysin uusia näkökantoja tai jopa parannusehdotuksia kyselylomakkeeseen liittyen (Heikkilä 2014: 48).

Kyselylomake testattiin kahdella kohderyhmään kuuluvalla henkilöllä ennen varsinaisen kyselyn lähettämistä. Testauksella pyrittiin varmistamaan, että lomake toimii teknisesti toivotunlaisesti ja että kysymykset ovat selkeästi muotoiltuja ja ymmärrettäviä. Lisäksi tarkistettiin, että vastaamiselle arvioitu aika (noin 10–20 minuuttia) piti paikkansa. Testihenkilöiden vastausten ja kommenttien perusteella kyselylomake muotoiltiin vielä lopulliseen muotoonsa.

4.3. Kyselyn toteutus

Kysely toteutettiin maaliskuussa 2018. Kyselylomake lähetettiin henkilökohtaisesti sähköpostitse, Facebookissa tai LinkedInissä 284:lle vuosina 2009–2016 valmistuneelle ja 47:lle vuosina 1994–2003 valmistuneelle henkilölle. Valmistuneiden nimitiedot saatiin Turun yliopiston opiskelijatietojärjestelmästä. Koska Turun yliopiston opiskelijapalvelut ei kerää valmistuneiden ajantasaisia yhteystietoja tai osoitetietoja eikä tähän tutkimukseen ollut käytössä rahoitusta, kysely päätettiin toteuttaa yksinomaan sähköisesti. Yhteystietoja haettiin SKTL:n kääntäjähausta, KAJ:n kääntäjäpörssistä, Facebookista, LinkedInistä, yritysten kotisivuilta ja suhteita hyödyntäen. Mitään henkilökohtaista yhteydenottotapaa ei löytynyt 320:lle vuosina 1994–2003 valmistuneelle ja 87:lle vuosina 2009–2016 valmistuneelle. Lisäksi kyselylomaketta jaettiin julkisesti Facebookin Käännöstiede-ryhmässä sekä SKTL:n ja KAJ:n postituslistoilla.

Sekä henkilökohtaisesti että julkisesti jaettu kyselylomake lähetettiin saatekirjeen kera, ja saatekirjeessä oli linkki sähköiseen Webropol-kyselyyn. Henkilökohtaisesti sähköpostitse lähetetyssä saatekirjeessä oli sekä valmistuneelle tarkoitettu henkilökohtainen linkki kyselyyn että julkisesti kohderyhmään kuuluville tutuille

tarkoitettu linkki, jota valmistuneiden oli mahdollista jakaa halutessaan. Kyselyyn oli mahdollista vastata noin kolmen viikon ajan, ja lomakkeesta lähti sähköpostitse tavoitetuille valmistuneille muistutusviesti kaksi viikkoa ensimmäisen vastauskehotuksen jälkeen. Kyselyyn oli myös mahdollista vastata täysin anonyymisti, mutta yhteystiedot sai jättää kyselyn loppuun halutessaan elokuvalippujen arvontaa varten. Yhteystietoja ei kuitenkaan käsitellä analyysissä millään tavoin.

Kyselyyn vastasi yhteensä 161 henkilöä, joista 159 vastannutta täytti tutkimuksen kriteerit. Vastausprosentiksi muodostui siis 22 prosenttia. Kyselyyn vastasi vuosina 1994–2003 valmistuneista 44 henkilöä eli näinä vuosina valmistuneiden henkilöiden kokonaismäärästä 12 prosenttia ja 2009–2016 valmistuneista 115 henkilöä eli vastaavasti näinä vuosina valmistuneiden kokonaismäärästä 31 prosenttia. Kyselyyn vastasi myös kaksi vuosina 1988 ja 1993 valmistunutta lomakkeen Tutkinnon suorittamisvuosi -kohdassa olleen avoimen vastausvaihtoehdon takia. Näitä vastaajia ei ole otettu huomioon vastausaineiston analyysissä.

4.3.1. Kato

Jani Miettisen ja Kimmo Vehkalahtien (2013) mukaan kyselytutkimuksissa vastauskato (nonresponse) on erittäin yleistä. Vastauskadolla tarkoitetaan ”kyselyyn poimittujen vastaajaehdokkaiden puutteellista vastaamista tai kokonaan vastaamatta jättämistä”. (Miettinen & Vehkalahti 2013: 91.) Kyselytutkimuksissa vastauskato jaetaan yleensä puuttuneisuuteen havaintojen osalta eli yksikkökatoon (unit nonresponse) ja puuttuneisuuteen vastausten osalta eli erä- tai osittaiskatoon (item nonresponse). Yksikkökadolla tarkoitetaan tilannetta, jossa kaikki vastaajaa koskevat tiedot puuttuvat. Erä- tai osittaiskadoksi taas kutsutaan tilannetta, jossa vastaaja on jättänyt vastaamatta osaan kysymyksistä tai vastannut niihin puutteellisesti. Jos jokainen vastaaja on vastannut kaikkiin kysymyksiin asianmukaisesti, aineistossa ei ole vastauskatoa. (Miettinen & Vehkalahti 2013: 91–92.)

Verkkokyselytutkimuksen vastauskadon syitä ovat muun muassa kyselylomakkeen heikko visuaalinen ilme, epäselvät ohjeet, kysymysten huono muotoilu ja/tai niiden epälooginen järjestys sekä muut tekniset ongelmat lomakkeen toteutuksessa tai esimerkiksi Internet-yhteyden katkeaminen vastaustilanteessa. Vastaamattomuus saattaa myös liittyä vastaajan kiireeseen, kyselyn aihealueen epäkiinnostavuuteen ja näin ollen vastaajan heikkoon motivaatioon. (Miettinen & Vehkalahti 2013: 93, 95–96.)

Tämän tutkimuksen kyselyn vastausprosentti jäi harmillisen alhaiseksi lomakkeen laajasta sähköisestä jakelusta ja muistutusviesteistä huolimatta: lomakkeen palautti vain 22 prosenttia valmistuneista, mikä on tasan puolet Palomäen kyselyn vastausprosentista (Palomäki 2011: 25). Kyselyyn vastaamisen oli jättänyt kesken 16 henkilöä: puolet heistä olivat päässeet kyselyssä puoliväliin ja puolet melkein kyselyn loppuun asti. Vastaamisen keskeyttämisen syinä ovat mahdollisesti olleet tekniset ongelmat, kuten internet-yhteyden katkeaminen, ajankäytölliset ongelmat tai kiinnostuksen loppaaminen. Lisäksi jopa 399 henkilöä oli joko pelkästään avannut kyselyn tai vastannut lomakkeen aivan ensimmäisiin kysymyksiin. Kyselyn ovat saattaneet avata useampaan kertaan ne, jotka ovat lopulta kyselyyn vastanneet tai kysely on saatettu avata puhtaasta mielenkiinnosta. Tarkkoja syitä kadolle ei ole kuitenkaan mahdollista määrittää.

Kyselyä kohdannut suuri kato ei ollut kuitenkaan yllättävää, koska ajantasaisia yhteystietoja oli erittäin hankala löytää eikä minkäänlaista henkilökohtaista yhteydenottotapaa löytynyt 407 valmistuneelle. Erityisesti vuosina 1994–2003 valmistuneita oli vaikea tavoittaa valmistumisesta kuluneen pidemmän ajan takia. Oli siis odotettavaa, ettei kysely välttämättä tavoittaisi suurta osaa valmistuneista.

Alhainen vastausprosentti voi myös selittyä sillä, että osa valmistuneista on siirtynyt kieli- ja käännösalan ulkopuolisille työmarkkinoille eikä kyselylomake ole välttämättä näin ollen tavoittanut monia valmistuneita. Kyselylomaketta jaettiin sähköisesti lähinnä kieli- ja käännösalaan suuntautuneissa sosiaalisissa medioissa ja alan järjestöjen postituslistoilla. On myös mahdollista, että kysely on tavoittanut sekä alalla työskenteleviä että alalta poistuneita valmistuneita, jotka eivät ole kuitenkaan kokeneet tutkimusta itselleen olennaisena tai ajankohtaisena. Tästä syystä onkin tärkeää muistaa, ettei tutkimuksen voida nähdä koskettavan kaikkia vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneita vaan sen sijaan hyvin pientä osaa heistä. Analyysiin on siis suhtauduttava kriittisesti annetut olosuhteet huomioon ottaen eikä minkäänlaisia yleistäviä johtopäätöksiä voida muodostaa vastausten perusteella. Tästä huolimatta kyselyn vastaukset ovat silti merkittäviä kieli- ja käännösalan kannalta, sillä ne voivat antaa tärkeää tietoa käännöskoulutuksen kehittämisen ja opiskelijoiden työelämäsuunnittelun kannalta.

Alla olevissa taulukoissa 3 ja 4 on jaoteltuna tarkemmin vastausmääriä valmistumisvuosien ja pääkielen mukaisesti.

Valmistumisvuosi	Valmistuneet	Vastanneet	Vastausprosentti
2016	46	16	35 %
2015	60	21	35 %
2014	62	20	32 %
2013	46	19	41 %
2012	45	12	27 %
2011	34	6	18 %
2010	49	15	31 %
2009	29	6	21 %
2003	37	3	8 %
2002	37	3	8 %
2001	43	5	12 %
2000	42	5	12 %
1999	35	1	3 %
1998	22	2	9 %
1997	22	1	5 %
1996	58	9	16 %
1995	31	3	10 %
1994	40	12	30 %
yht.	738	159	22 %

Taulukko 3. Vastanneiden valmistuneiden määrä valmistumisvuoden mukaisesti.

Taulukosta käy ilmi, että prosentuaalisesti eniten vastaajia (41 %) löytyi vuonna 2013 valmistuneiden joukosta. Myös vuosina 2014–2016 valmistuneet olivat vastanneet ahkerasti kyselyyn. Olikin odotettavaa, että vasta viime vuosina valmistuneet olisi helpompi tavoittaa, mikä tuli ilmi jo valmistuneiden yhteystietoja kerätessä. On myös mahdollista, että kysely on ajankohtaisempi erityisesti vasta hetki sitten valmistuneille kuin pidemmän aikaa työelämässä olleille. Kuitenkin vastausprosentteja tarkastellessa myös vuonna 1994 valmistuneet olivat tarttuneet kyselyyn (vastaajien määrä 30 %), mitä saattaa selittää myös se, että vuonna 1994 valmistuneiden yhteystietoja löydettiin enemmän kuin muiden vuosien 1994–2003 valmistuneiden.

Pääkieli	Valmistuneet	Vastanneet	Vastausprosentti
englanti	251	62	25 %
espanja	46	10	22 %
italia	32	8	25 %
ranska	223	52	23 %
saksa	186	27	15 %
yht.	738	159	22 %

Taulukko 4. Vastanneiden valmistuneiden määrä pääkielen mukaisesti.

Kuten taulukosta voi havaita, vastausprosentit jakautuivat melko tasaisesti kaikkien pääkielten paitsi saksan kesken. Saksa pääaineenaan lukeneiden vastausmäärä oli vain 15 prosenttia verrattuna muiden kielten yli 20 prosenttiin.

Valmistuneista 45 prosentille lähetettiin kyselylomake henkilökohtaisesti sähköpostitse, ja 11 prosenttia näistä henkilöistä vastasi kyselyyn. Kyselyn kokonaisvastaajamäärästä sähköpostitse tavoitetut merkitsivät 52 prosenttia. Loput vastaajista olivat vastanneet lomakkeeseen henkilökohtaisesti Facebookissa ja LinkedInissä lähetetyn kutsun kautta tai Facebookin Käännöstiede-ryhmässä, SKTL:n tai KAJ:n postituslistoilla jaetun julkisen linkin kautta.

5. TUTKIMUSTULOKSET

Käyn tässä luvussa läpi kyselylomakkeella saatuja tuloksia. Esittelen tutkimustuloksia pääasiassa lukumäärien, prosenttien sekä kuvioiden ja taulukoiden avulla. Havainnollistan avoimilla kysymyksillä saatuja vastauksia myös laadullisella sisällönanalyysillä. Lisäksi vertailen vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden vastauksia toisiinsa sekä tarvittaessa Palomäen (2011) tuloksiin.

Kaikki analyysin prosenttiluvut on pyöristetty kokonaisluvuiksi. Tämän takia kokonaisprosentiksi ei aina muodostu 100 prosenttia.

5.1. Taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 159 henkilöstä 88 % oli naisia ja 12 % miehiä. Vastaajista yli puolet (58 %) oli syntynyt 1980-luvulla, 1970-luvulla syntyneitä oli 19 prosenttia, 1960-luvulla syntyneitä 18 prosenttia ja 1990-luvulla syntyneitä kaikkein vähiten eli 5 prosenttia.

Äidinkielenä oli 98 prosentilla suomi ja 2 prosentilla ruotsi. Suurin osa valmistuneista (85 %) ilmoitti asuinmaakseen Suomen, ja loput (15 %) olivat sijoittuneet Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Asuinpaikkakuntana 20 prosentilla oli jokin pääkaupunkiseudun kunnista.

Taulukossa 5 on jaoteltu kyselyyn vastanneet valmistumisvuoden mukaan.

Valmistumisvuosi	Hlö	%	Valmistumisvuosi	Hlö	%
2016	16	10 %	2003	3	2 %
2015	21	13 %	2002	3	1 %
2014	20	13 %	2001	5	3 %
2013	19	11 %	2000	5	3 %
2012	12	8 %	1999	1	1 %
2011	6	4 %	1998	2	1 %
2010	15	9 %	1997	1	1 %
2009	6	3 %	1996	9	6 %
			1995	3	2 %
			1994	12	8 %

Taulukko 5. Vastanneet valmistumisvuoden mukaisesti.

Kuten taulukosta käy ilmi, ahkerimmin kyselyn palauttivat vasta viime vuosina valmistuneet: eniten vastanneita (13 %) oli vuosina 2014–2015 valmistuneissa ja toiseksi eniten (10 %) vuonna 2016 vastanneissa.

5.2. Aineyhdistelmät

Valmistuneista 39 prosentilla pääaine oli englannin, 6 prosentilla espanjan, 4 prosentilla italian, 32 prosentilla ranskan ja 17 prosentilla saksan kääntäminen. Sivuaineita vastanneilla puolestaan oli laaja kirjo, ja taulukossa 6 on eritelty eri sivuaineet niitä suorittaneiden henkilömäärien mukaisesti. Kielten osalta filologiaa tai kääntämistä ja tulkkausta sivuaineenaan opiskelleet on niputettu samaan kyseisen kielen alle. Moni vastaajista oli maininnut sivuaineluettelossa pelkän kielen, joten ei ole mahdollista sanoa varmuudella, oliko kyseessä filologian vai kääntämisen ja tulkkauksen oppiaine. Suomen alle on puolestaan niputettu vastaukset, joissa mainittiin sivuaineena olleen pelkkä suomen kieli. Kääntäjänkoulutukseen on aina kuulunut pakolliseksi sivuaineeksi myös suomen kielen opinnot, joten on mahdollista, että pelkän suomen kielen alle on myös lukeutunut vastaajia, jotka ovat tarkoittaneet vastauksellaan pakollista sivuainetta.

Sivuaine	HIö	%	Sivuaine	HIö	%
englanti	45	28 %	sosiologia	3	2 %
ranska	33	21 %	viittomakieli	3	2 %
saksa	21	13 %	tietojenkäsittelytiede	3	2 %
yleinen kirjallisuustiede	21	13 %	monikulttuurisuus ja siirtolaisuus	2	1 %
suomi	20	13 %	arkeologia	2	1 %
espanja	18	11 %	kulttuurihistoria	2	1 %
viestintä	15	9 %	maantiede	2	1 %
valtio-oppi	15	9 %	musiikkitiede	2	1 %
italia	14	9 %	poliittinen historia	2	1 %
opettajan pedagogiset opinnot	13	8 %	portugali	2	1 %
pohjoismainen filologia	12	8 %	taloustiede	2	1 %
kasvatustiede	9	6 %	taidehistoria	2	1 %
North American Studies	9	6 %	kansatiede	1	1 %
viro	8	5 %	Intercultural Communication	1	1 %
ruotsi	8	5 %	kansantaloustiede	1	1 %
EU/Eurooppa-opinnot	7	4 %	American Ethnic Studies	1	1 %
liiketalous	7	4 %	folkloristiikka	1	1 %
liiketoimintaosaaminen	7	4 %	Irish Studies	1	1 %
yleinen kielitiede	6	4 %	japani	1	1 %
fonetiikka	6	4 %	kansainvälinen oikeus	1	1 %
matkailu	5	3 %	kansainväliset suhteet	1	1 %
yleinen historia	5	3 %	kauppatieteet	1	1 %
kehityskaatutkimus	4	3 %	konferenssitulkkaukset	1	1 %
kestävä kehitys	4	3 %	liikeviestintä	1	1 %
luova kirjoittaminen	4	3 %	nykykreikka	1	1 %
psykologia	4	3 %	romania	1	1 %
tulkkaus	4	3 %	sukupuolentutkimus	1	1 %
ympäristötiede	4	3 %	suomalais-ugrilainen kielentutkimus	1	1 %
venäjä	4	3 %	terveystieto	1	1 %
Aasia-opinnot	3	2 %	työelämä ja henkilöstöasiat	1	1 %
elokuva- ja televisiotiede	3	2 %	unkari	1	1 %
kieliteknologia	3	2 %	informaatiotutkimus	1	1 %

Taulukko 6. Vastanneiden sivuaineet ja eri sivuaineita suorittaneiden määrä.

Kolme suosituinta sivuaineita ja sivukieltä olivat englanti (28 %), ranska (21 %) ja saksa (13 %). Vastaajista 81 prosentilla oli yksi tai useampi sivukieli pääkielen lisäksi: yksi sivukieli oli 58 prosentilla, kaksi sivukieltä 20 prosentilla ja kolme tai useampi sivukieli 3 prosentilla. Kielten ulkopuolelta muita suosittuja sivuaineita olivat muun muassa yleinen kirjallisuustiede (13 %), viestintä (9 %) ja valtio-oppi (9 %).

5.2.1. Muu koulutus

Pääaineen ja sivuaineiden lisäksi kyselyssä tiedusteltiin kääntäjänkoulutusta edeltäneistä muista opinnoista, auktorisoidun kääntäjän tutkinnosta, ulkomailla suoritetuista opinnoista sekä jatko- ja täydennyskoulutuksesta. Lisäksi kyselyssä selvitettiin, miksi

vastanneet olivat jatkaneet opiskelua valmistumisensa jälkeen tai kokivatko he tarvitsevansa jatko- tai täydennyskoulutusta.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon oli suorittanut 14 prosenttia: vuosina 1994–2003 valmistuneista 8 henkilöä (18 %) ja 2009–2016 valmistuneista 14 (12 %) henkilöä. Tutkinnon suorittaneista (N=22) 13 henkilöä (59 %) oli suorittanut sen osana opintojaan, ja nämä kaikki henkilöt kuuluivat vuosina 2009–2016 valmistuneiden ryhmään. Auktorisoin kääntäjän tutkinnon suorittaminen osana opintoja tuli lainsäädännöllä mahdolliseksi vuoden 2008 alusta, mikä selittää eroavaisuuksia. Palomäen (2011: 31) tuloksiin verrattuna auktorisoidun kääntäjän tutkinnon suorittaneiden määrä oli noussut 7 prosenttiyksikköä.

Valmistuneista 20 prosentilla oli maisterin tutkintoa edeltäneitä muita opintoja. Muiksi opinnoiksi ei laskettu kandidaatin tutkintoa pääaineesta. Vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden välillä ei ollut suurta eroa: molemmissa ryhmissä opintoja oli noin 20 prosentilla. Palomäen (2011: 31) kyselyyn vastanneista 15 prosenttia oli opiskellut ennen maisterin tutkintoaan, mikä on 5 prosenttiyksikköä vähemmän verrattuna 2009–2016 valmistuneisiin. Taulukossa 7 on jaoteltu tarkemmin vastanneiden (N=31) edelliset tutkinnot tai opinnot.

Tutkinto/opinnot	HIö	Tutkinto/opinnot	HIö
Restonomi	4	Diplomi-insinööri, tietotekniikka	1
Yo-merkonomi	3	Kirjastoala, aineopinnot (avoin yo)	1
Kauppatieteiden maisteri	2	Informaatiotutkimus ja sosiaalinen media, perusopinnot (avoin yo)	1
Tradenomi	2	Kemiantekniikan diplomi-insinööri	1
Musiikkipedagogi	1	Puutarhuri	1
Kääntämisen ja tulkkauksen opinnot ulkomailla	1	Metsätalousinsinööri	1
Musiikkiteorian opintoja	1	Maatalous- ja metsätieteiden maisteri	1
Sosiologia, Bachelor of Science	1	Oikeustieteen opintoja	1
Biologian opintoja	1	Emäntäkoulu, talouslinja	1
Bioanalyytikko	1	AMK-opintoja	1
Tiedotusoppi, yhteiskuntatieteiden kandidaatti	1	Biokemian opintoja	1
Medianomi	1	Suuhygienisti	1
Viittomakielen tulkkauksen opintoja (avoin yo)	1	Opettajan pedagogiset opinnot	1

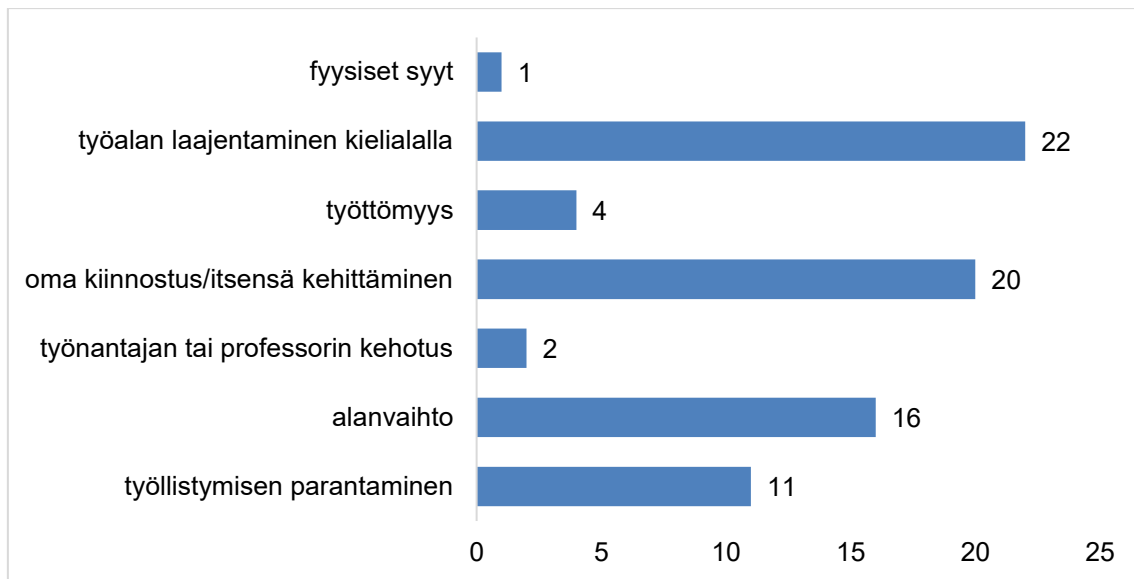
Taulukko 7. Maisterin tutkintoa edeltäneet tutkinnot tai opinnot.

Valmistuneilla oli hyvin laaja kirjo ennen maisterin tutkintoa suoritetuista opintoista ja kokonaisista tutkintoista. Eniten valmistuneissa oli restonomeja, merkonomeja, kauppatieteiden maistereita, tradenomeja ja diplomi-insinöörejä.

Valmistuneista 60 prosenttia oli opiskellut ulkomailla joko ennen valmistumistaan, osana maisterin tutkintoaan tai sen jälkeen: vuosina 1994–2003 valmistuneista 20 henkilöä (45 %) ja 2009–2016 valmistuneista 75 henkilöä (65 %). Suurin osa ulkomailla opiskelleista (N=95) oli suorittanut kieliharjoittelun osana opintojaan. Kaksi vastaajista oli suorittanut ulkomailla toisen maisterin tutkinnon, kaksi toisen kandidaatin tutkinnon ja kuusi avoimia kieliopintoja. Lisäksi neljä henkilöä oli suorittanut ulkomailla joko peruskoulun tai aloittanut perustutkinnon suorittamisen, mutta siirtynyt tämän jälkeen Suomeen opiskelemaan. Vuosina 2001–2008 valmistuneisiin verrattuna myöhemmin eli vuosina 2009–2016 valmistuneet olivat opiskelleet 10 prosenttiyksikköä useammin ulkomailla (Palomäki 2011: 31). Tästä edespäin viitataan aina aiemmin valmistuneilla vuosina 1994–2003 valmistuneisiin ja myöhemmin valmistuneilla 2009–2016 valmistuneisiin.

Vastanneista 40 prosenttia oli jatkanut opiskelua maisterin tutkinnon suorittamisen jälkeen: 9 prosenttia oli täydentänyt tutkintoaan, 4 prosenttia oli lähtenyt suorittamaan lisensiaatin tai tohtorin tutkintoa, 5 prosenttia oli ollut erikoistumiskoulutuksessa, 9 prosenttia täydennyskoulutuksessa ja 13 prosenttia oli aloittanut suorittamaan muuta perustutkintoa tai saanut uuden tutkinnon valmiiksi kyselyhetkellä. Vuosina 1994–2003 valmistuneista 40 henkilöä (52 %) oli jatkanut opiskelua valmistumisen jälkeen, kun taas 2009–2016 valmistuneista näin teki 23 henkilöä (35 %). Aiemmin valmistuneet olivat olleet pidempään työelämässä, joten tulos oli odotettavissa. Palomäen (2011: 31) tutkimasta kohderyhmästä 35 prosenttia oli jatkanut opiskelua.

Kuviossa 1 on lueteltuna vastanneiden (N=63) opiskelun jatkamisen syyt. Yksi vastaaja saattoi ilmoittaa useampia syitä.

Kuvio 1. Syyt opiskelun jatkamiseen maisterin tutkinnon jälkeen.

Vastanneista (N=63) 22 henkilöä (35 %) ilmoitti opiskelun jatkamisen tärkeimmäksi syyksi työalan laajentamisen kielialalla. Vastanneet olivat muun muassa erikoistuneet konferenssitulkeiksi, suorittaneet opettajan pedagogiset opinnot tai halunneet lisätä erikoisalan tai uuden kielen valikoimaansa. Toiseksi suurimpana syynä 20 henkilöllä (32 %) oli oma kiinnostus eri aloihin tai oman osaamisen kehittäminen. Useat vastaajista kokivat elinikäisen oppimisen ja itsensä kehittämisen olevan tärkeää sekä henkilökohtaisista syistä että työelämän kannalta ja uskoivat tästä syystä opiskelevansa jatkossakin. Myös 16 henkilöä (25 %) oli aloittanut opiskelun uudelleen alanvaihdon takia, tai koska nykyinen ala ei vastaa suoritettua koulutusta. Syitä alanvaihtoon olivat muun muassa omien kiinnostuksen kohteiden vaihtuminen, kyllästyminen käännösalaan tai toiveet paremmasta palkkatasosta.

Taulukossa 8 on lueteltuna valmistumisen jälkeen suoritettut tai tutkimushetkellä kesken olevat tutkinnot tai kurssit. Osa vastaajista ilmoitti useampia suoritettuja opintoja. Maisterin tutkinnon täydennysopintoihin on laskettu mukaan kaikki ne vastaukset, joissa ei oltu eritelty tarkemmin itse alaa. Näihin täydennysopintoihin sisältyvät myös työelämään valmentavat opinnot. Kieliopintoihin on puolestaan sisälletty englannin, ruotsin tai suomen opintoja tehneet vastaajat.

Tutkinto/kurssi	Hlö	Tutkinto/kurssi	Hlö
FM-tutkinnon täydennysopintoja	10	liiketalouden opintoja	1
kieliopintoja	8	Liiketalous, tradenomi	1
opettajan pedagogiset	7	Logopedia, FM	1
tohtori	7	luovan kirjoittamisen opintoja	1
konferenssitulkkaus	5	Markkinointiassistentti, ammattitutkinto	1
informaatiotutkimuksen opintoja	3	mediakasvatuksen opintoja	1
liiketoimintaopintoja	3	Minustako yrittäjä -kurssi kääntäjille	1
kauppatieteiden opintoja	2	Musiikkipedagogi, AMK	1
käännösalan täydennyskoulutukset	2	naistutkimuksen opintoja	1
lääketieteen opintoja	2	oikeustieteen opintoja	1
markkinoinnin opintoja	2	Palvelumuotoilu, AMK	1
Tietojenkäsittelytiede, tradenomi	2	Portugalilainen filologia, FM	1
Digitaalisen median sisällöntuottaja	1	Projektinhallinnan kurssi kääntäjille	1
International Studies, FM	1	psykologian opintoja	1
kasvatustieteen opintoja	1	Röntgenhoitaja	1
Kauppatieteiden maisteri, KTM	1	sihteerioipintoja	1
kehitysmatutkimuksen opintoja	1	Tradenomi	1
Kestävä kehtiys, AMK	1	Tuotekehitystyö, erityisammattitutkinto	1
Kirjasto- ja tietopalvelu, tradenomi	1	viestinnän ja journalistiikan opintoja	1
kirjastoalan opintoja	1	yleisen kirjallisuustieteen opintoja	1
Kirjoittajakoulutus	1	Yrittäjän ammattitutkinto kääntäjille	1
kulttuuriantropologian opintoja	1		

Taulukko 8. Suoritetut tai suoritteilla olevat opinnot maisterintutkinnon jälkeen.

Vastanneista (N=63) suurin osa oli täydentänyt maisterin tutkintoaan joko erinäisin irrallisoin täydennysopinnoin tai laajemmilla opintokokonaisuuksilla. Myös kieliopinnot, opettajan pedagogiset opinnot ja tohtorikoulutus olivat suosittuja.

Niistä vastaajista (N=96), jotka eivät olleet jatkaneet opiskelua maisterin tutkinnon jälkeen, 24 henkilöä (25 %) ilmoitti tarvitsevansa jatko- tai täydennyskoulutusta (Taulukko 9): aiemmin valmistuneista 2 ja myöhemmin valmistuneista 22 henkilöä. Taulukossa 9 on jaoteltuna ne valmiudet tai syyt, joiden takia jatko- tai täydennyskoulutus koettaisiin tarpeellisenä. Osa vastaajista koki yhden kuin useamman syyn tai toivotun valmiuden ohjaavan heitä mahdollisiin opintoihin jatkossa.

Syyt hakeutua jatko- tai täydennysopintoihin	Hiö
ammattillinen kehittyminen	7
IT-taidot	4
käännösteknologia	4
erikoisala kääntämiseen	4
itsensä kehittäminen	4
alan vaihto/koulutusta vastaamattomat työt	3
tulkkaus	2
auktorisoidun kääntäjän pätevyys	1
palkkiotason paraneminen	1
oikeustiede	1
kauppatieteet	1
tekninen kirjoittaminen	1
työllistymisen parantaminen	1
laajemmat työmahdollisuudet	1
työelämään valmistavat opinnot	1
kielen lisääminen valikoimaan	1
liiketalous	1
johtamistehtävät	1
tuotantotalous	1

Taulukko 9. Syyt hakeutua jatko- tai täydennysopintoihin.

Kaikista vastanneista (N=33) 7 henkilöä (21 %) piti ammatillista kehittymistä suurimpana syy hakeutua jatko- tai täydennyskoulutukseen tulevaisuudessa. Lisäksi 4 henkilöä (12 %) koki yleisesti IT-taidoissaan ja käännösteknologian osaamisessaan olevan puutteita. Vastaajat kokivat työmaailman muuttuvan jatkuvasti erityisesti ohjelmistojen osalta, minkä takia opiskelu koettiin tarpeellisenä. Toisten 4 henkilön (12 %) mielestä opinnoissa oli käsitelty liian vähän käännösteknologiaa, eikä koulutus näin ollen vastannut heidän mielestään nykyisiä käännösalan vaatimuksia. Myös itsensä jatkuva kehittäminen miellettiin edellytykseksi pärjätä työmaailmassa, kuten myös erikoisalojen ja -taitojen lisääminen kääntäjän valikoimaan.

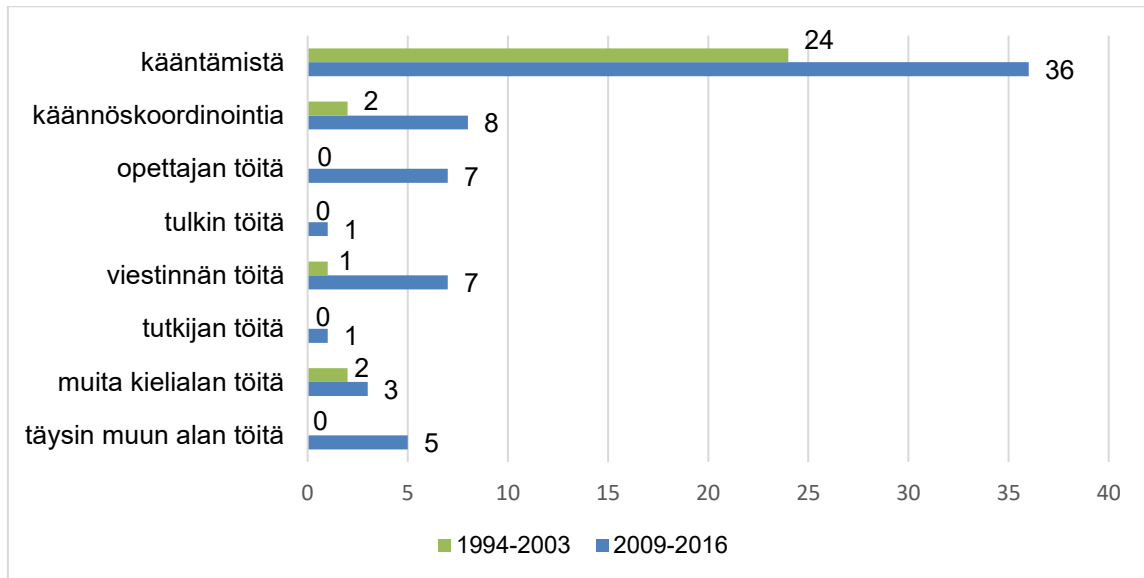
5.3. Työharjoittelu ja työnhaku valmistumishetkellä

Kyselyyn vastanneista 48 prosenttia teki työharjoittelun osana opintojaan: vuosina 2009–2016 valmistuneista niin oli tehnyt 61 vastaajaa (53 %), kun taas 1994–2003 valmistuneista vain 15 henkilöä (34 %).

Sekä aiemmin että myöhemmin valmistuneista jopa 69 prosenttia teki koulutusta vastaavia töitä jo ennen valmistumista. Juuri ennen valmistumista tai heti valmistumisen jälkeen koulutusta vastaavia töitä puolestaan haki 57 prosenttia: aiemmin valmistuneista

29 (66 %) ja myöhemmin valmistuneista 61 (53 %) vastaajaa. Palomäellä (2011: 33) tulokset olivat lähes samat.

Kuviossa 2 on jaoteltuna työtehtävät, joita vastanneet (N=90) hakivat valmistumishetkellä. Vaihtoehtoista oli mahdollista valita useampi kuin yksi.

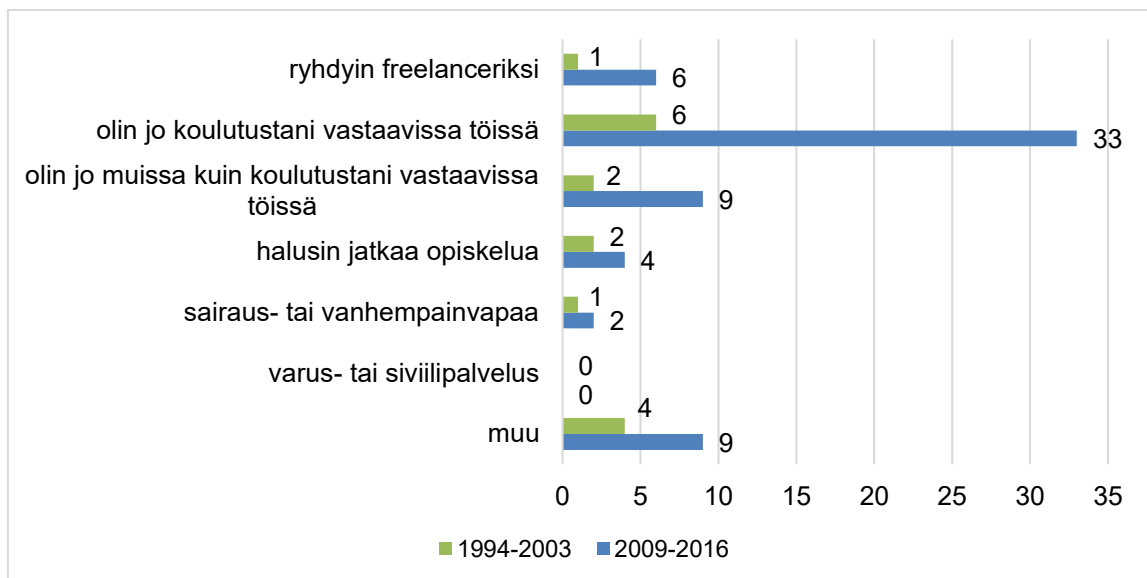
Kuvio 2. Valmistumishetkellä haetut työtehtävät.

Selvästi enemmistö eli 60 vastaajaa (67 %) haki kääntämisen työtehtäviä valmistumishetkellä. On otettava huomioon, että osa freelance-kääntäjäksi ryhtyneistä ei mieltänyt toimeksiantojen etsimistä varsinaiseksi työnhauksi ja ilmoitti näin sivuuttaneensa työnhaun. Kääntämisen jälkeen suosittuja olivat käännöskoordinaattorin (11 vastaajaa; 11 %) ja viestinnän (8 vastaajaa; 9 %) tehtävät. Suurin ero vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden välillä oli kääntämisen työpaikkojen tai toimeksiantojen etsinnässä: näin teki aiemmin valmistuneista 24 henkilöä (83 %), kun taas myöhemmin valmistuneista vain 36 henkilöä (59 %). Myöhemmin valmistuneet hakeutuivat selkeästi enemmän muihin kieli- ja käännösalan sekä alan ulkopuolisiin työpaikkoihin kuin aiemmin valmistuneet. Tämä on kuitenkin jatkumoa Palomäen (2011: 34) tuloksille: vuosina 2001–2008 valmistuneista 55 prosenttia oli kiinnostunut kääntäjän töistä.

Vastaajat (N=90) hakivat eniten työpaikkoja Turusta (65 vastaajaa; 72 %) ja toiseksi eniten pääkaupunkiseudun kunnista (56 vastaajaa; 62 %). Vastaajista 32 henkilöä eli 36 prosenttia haki töitä ulkomailta ja 24 henkilöä eli 27 prosenttia muualta Suomesta.

Suomen muista alueista Pirkanmaa oli suosittu alue. Moni freelance-kääntäjäksi ryhtyneistä etsi toimeksiantoja alueesta riippumatta. Neljä vastaajaa, jotka olivat hakeneet koulutusta vastaavaa työtä, eivät ilmoittaneet työnhakualueita. Vuosina 2009–2016 valmistuneet hakivat laajemmalta alueelta töitä verrattuna aiemmin 1994–2003 valmistuneisiin: pääkaupunkiseutu oli molemmilla ryhmillä suosittu työnhakualue, mutta myöhemmin valmistuneet etsivät kaikilta muilta alueilta 16–23 prosenttiyksikköä enemmän töitä.

Kyselyyn vastanneista 69 henkilöä eli 44 prosenttia ei hakenut koulutustaan vastaavia töitä valmistumishetkellä: aiemmin valmistuneista 15 (34 %) ja myöhemmin valmistuneista 54 (47 %) vastaajaa. Kuviossa 3 on lueteltuna syyt, miksi töitä ei haettu juuri ennen valmistumistaan tai sen jälkeen. Muutama vastaajista valitsi useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuvio 3. Syyt koulutusta vastaavan työnhaun sivuuttamiseen valmistumishetkellä.

Valmistumishetken työnhaun jättäneistä suurimmalla osalla (39 vastaajaa; 57 %) oli jo koulutustaan vastaava työpaikka: aiemmin valmistuneista 6 vastaajalla (40 %) ja myöhemmin valmistuneista 33 vastaajalla (61 %). Muissa kuin koulutustaan vastaavissa töissä oli valmistuessaan 11 henkilöä (16 %). Lisäksi osa oli jatkanut opiskelua (6 vastaajaa; 6 %), ryhtynyt freelanceriksi (7 vastaajaa; 10 %) tai ollut sairaus-, tai vanhempainvapaalla (3 vastaajaa; 4 %). Muita syitä työnhaun sivuuttamiseen olivat oman alan töiden vähäisyys, tunne omasta pätemättömyydestään kääntäjänä, matkustelu, ulkomailla asuminen tai lähtö ulkomaille harjoitteluun tai muun alan töihin.

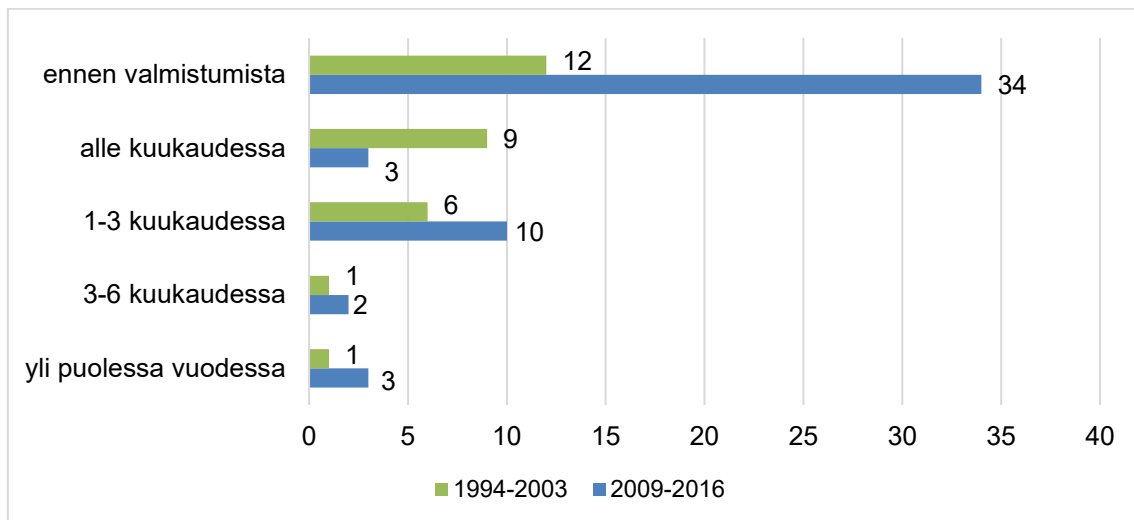

5.4. Ensimmäinen koulutusta vastaava työpaikka

Kyselyyn vastanneista valmistuneista 51 prosentilla oli ollut ensimmäinen koulutusta vastaava työpaikka ennen kyselyhetken työpaikkaa tai tilannetta. Vastanneista 21 prosenttia ilmoitti työpaikan olevan kyselyhetken työpaikka ja 28 prosentilla ensimmäinen työpaikka ei vastannut koulutusta. Vuosina 1994–2003 valmistuneista 29 henkilöllä (66 %) ja 2009–2016 valmistuneista 52 henkilöllä (45 %) oli ollut ensimmäinen työpaikka ennen nykyistä tilannetta. Oli odotettavaa, että monella vuosina 2009–2016 valmistuneista (31 vastaajaa; 27 %) kyselyhetken työpaikka oli samalla myös ensimmäinen työpaikka valmistumisesta kuluneen lyhemmän ajan takia, kun taas vuosina 1994–2003 valmistuneista moni oli jo siirtynyt muihin työtehtäviin: aiemmin valmistuneista vain 3 vastaajaa (7 %) työskenteli edelleen samoissa tehtävissä.

Ensimmäistä koulutusta vastaavaa työpaikkaa käsitelleet tarkentavat kysymykset näkyivät vain niille, jotka vastasivat ensimmäisen työpaikan löytyneen ennen kyselyhetken paikkaa. Alla ovat näiden kysymysten vastaukset.

Vastaajista (N=81) 45 henkilöä (56 %) oli työllistynyt jo ennen valmistumistaan. Kuvio 4 ilmenee työpaikan saamiseen kulunut aika.

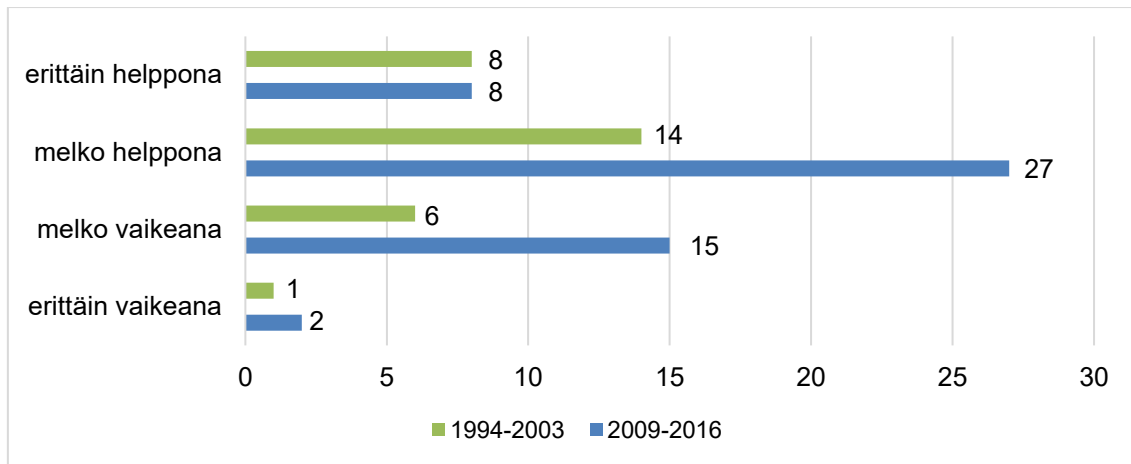

Kuvio 4. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan saamiseen kulunut aika.

Vuosina 1994–2003 valmistuneista 12 vastaajaa (41 %) ja 2009–2016 valmistuneista 34 vastaajaa (65 %) oli työskennellyt koulutusta vastaavissa työtehtävissä jo ennen valmistumistaan. Aiemmin valmistuneet työllistyivät usein alle kuukaudessa (9

vastaajaa; 31 %), kun taas myöhemmin valmistuneilla kului työpaikan löytämiseen 1–3 kuukautta (10 vastaajaa; 19 %).

Kuviossa 5 on kuvattu työllistymisen helppoutta tai vaikeutta.

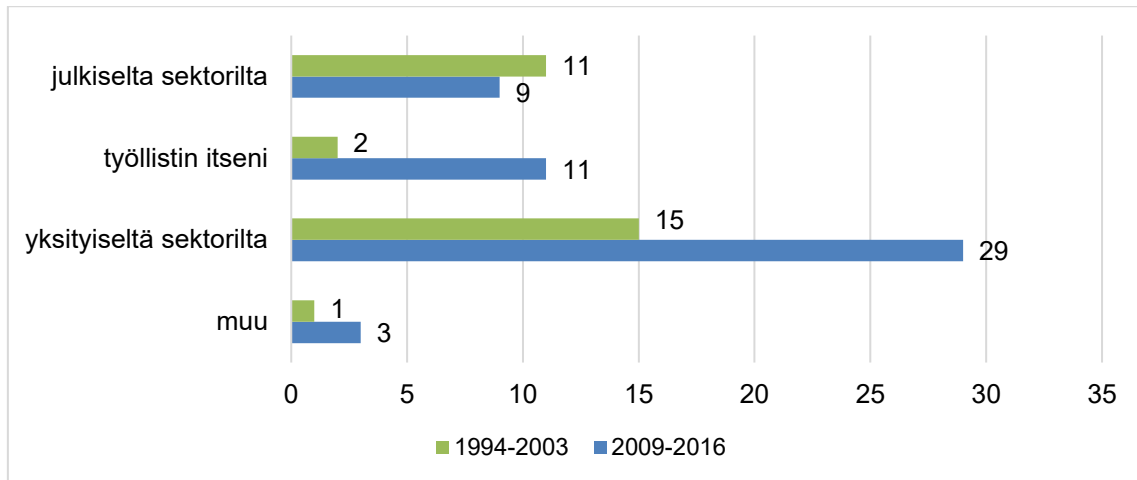
Kuvio 5. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työn saamisen helppous tai vaikeus.

Sekä vuosina 1994–2003 että 2009–2016 valmistuneet pitivät työllistymistä suhteellisen helppona. Aiemmin valmistuneista 8 vastaajaa (28 %) löysi työpaikan erittäin helposti ja 14 vastaajaa (48 %) melko helposti. Myöhemmin valmistuneista työn saamista erittäin helppona piti 8 henkilöä (15 %) ja melko helppona 27 henkilöä (52 %). Kuitenkin myöhemmin valmistuneista jopa 15 henkilöä (29 %) ilmoitti, että työllistyminen oli ollut melko haastavaa, kun taas aiemmin valmistuneista samoin ajatteli vain 6 vastaajaa (21 %). Vuosina 2001–2008 valmistuneisiin verrattuna 2009–2016 valmistuneet mielsivät työllistymisen hankalammaksi: Palomäen (2011) vastaajista 44 prosenttia piti työpaikan saamista melko helppona, 22 prosenttia erittäin helppona ja 12 prosenttia melko vaikeana (Palomäki 2011: 36).

Niistä (N=53) valmistuneista, jotka suorittivat työharjoittelun osana opintojaan, 35 vastaajaa (66 %) piti sitä hyödyllisenä työllistymisen kannalta. Aiemmin valmistuneista tosin vain 3 henkilöä (25 %) kertoi työharjoittelun hyödyttäneen työpaikan löytämisessä, kun taas myöhemmin valmistuneista jopa 32 henkilöä (80 %) oli samaa mieltä.

Ensimmäisen työpaikan saaneista vastaajista (N=81) 44 henkilöä eli 54 prosenttia työllistyi yksityiselle sektorille. Toiseksi eniten työpaikkoja löydettiin julkiselta

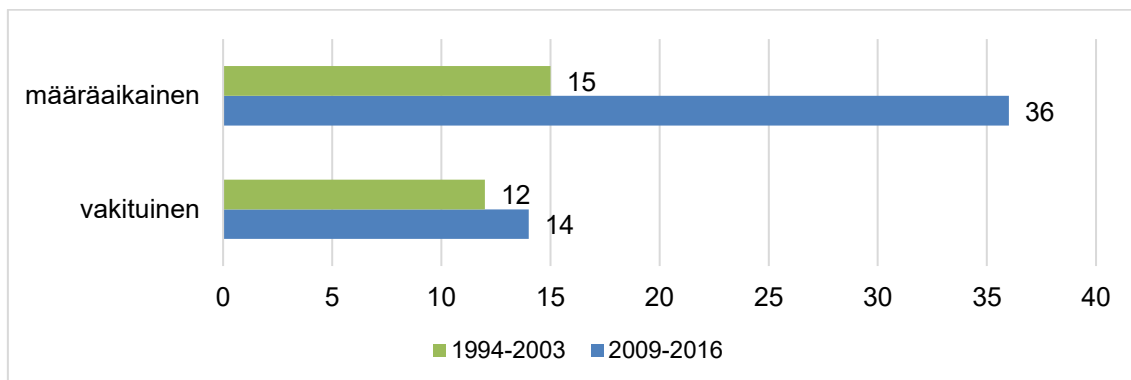
sektorilta (20 vastaajaa; 25 %). Kuitenkin aiemmin ja myöhemmin valmistuneiden välillä oli selkeitä eroavaisuuksia, jotka tulevat ilmi alla olevasta kuviosta 6.

Kuvio 6. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan työsektorit.

Vuosina 1994–2003 valmistuneista 15 vastaajaa (52 %) ja 2009–2016 valmistuneista 29 vastaajaa (56 %) työllistyi yksityiselle sektorille. Puolestaan julkiselta sektorilta ensimmäinen työpaikka löytyi aiemmin valmistuneista 11 vastaajalle (38 %) ja myöhemmin valmistuneista vain 9 vastaajalle (17 %). Vuosina 2009–2016 valmistuneet ryhtyivät freelancereiksi, yrittäjiksi, ammatinharjoittajiksi tai vastaaviksi useammin kuin 1994–2003 valmistuneet: myöhemmin valmistuneista 11 vastaajaa (21 %) työllisti itsensä, mutta aiemmin valmistuneista vain 2 vastaajaa (7 %). Loput valmistuneista työskentelivät muun muassa järjestöissä, suurlähetystössä tai yksittäisten lyhyiden käänösprojektien parissa.

Kuviosta 7 tulee puolestaan ilmi ensimmäisen työsuhteen luonne.

Kuvio 7. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työsuhteen luonne.

Suurin osa sekä 1994–2003 että 2009–2016 valmistuneista työskenteli ensimmäisessä työpaikassaan määräaikaisena: aiemmin valmistuneista 15 vastaajaa (66 %) ja myöhemmin valmistuneista 36 vastaajaa (72 %). Tulos ei ole yllättävä, koska työuran alussa määräaikaiset työsuhteet ovat varsin tavallisia. Palomäen (2011: 41) kyselyyn vastanneista 63 prosentilla ensimmäinen työsuhde oli tilapäinen tai määräaikainen, mikä merkitsee sitä, että määräaikaiset työsuhteet lisääntyivät 9 prosenttiyksiköllä verrattuna vuosina 2009–2016 valmistuneisiin.

Taulukosta 10 ilmenevät ensimmäisten työnantajien toimialat. Huomioitavaa on, että kääntäminen ja tulkkaus kuuluvat ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan kategoriaan.

Luokka	Toimiala	Hiö
A	Maatalous, metsätalous ja kalatalous	-
B	Kaivostoiminta ja louhinta	-
C	Teollisuus	3
D	Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	-
E	Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	-
F	Rakentaminen	-
G	Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	1
H	Kuljetus ja varastointi	-
I	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	-
J	Informaatio ja viestintä	15
K	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	2
L	Kiinteistöalan toiminta	-
M	Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	35
N	Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	3
O	Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	6
P	Koulutus	7
Q	Terveys- ja sosiaalipalvelut	1
R	Taiteet, viihde ja virkistys	1
S	Muu palvelutoiminta	2
T	Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön	-
U	Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	4
X	Toimiala tuntematon	-

Taulukko 10. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työnantajan toimiala Tilastokeskuksen toimialaluokituksen 2008 mukaan.

Vastaajista (N=80) 35 henkilöä (44 %) oli sijoittunut ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alle, johon kuului muun muassa kääntäminen ja tulkkaus. Toiseksi eniten vastaajia (15 vastaajaa; 19 %) oli työllistynyt informaation ja viestinnän alalle.

Yksi koulutusta vastaavan ensimmäisen työpaikan saaneista ei halunnut ilmoittaa ensimmäisen työnantajan toimialaa.

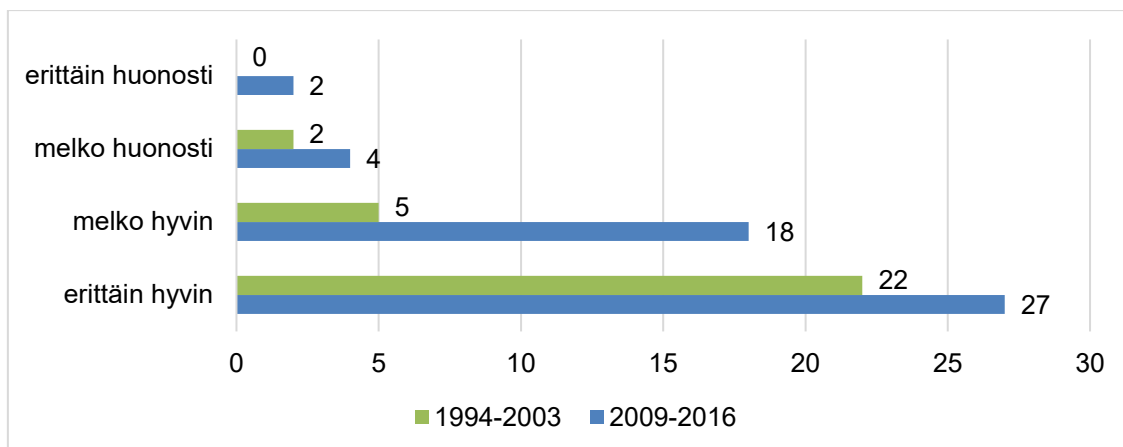
Taulukkoon 11 on puolestaan koottu valmistuneiden ensimmäiset ammattinimikkeet. Vastaajista (N=79) kymmenen toimi useammalla kuin yhdellä ammattinimikkeellä. Kaksi koulutusta vastaavan ensimmäisen työpaikan saaneista ei halunnut ilmoittaa ammattinimikettään. Jos ammattinimikkeellä toimi vain yksi vastaaja, sijoitettiin nämä kaikki nimikkeet kategoriaan ”muut”.

Ammattinimike	Hlö
Kääntäjä	46
Projekti-/Käännöskoordinaattori	12
Assistentti	4
Tulkki	4
Sihteeri	3
Lehtori	2
Opettajan sijainen	2
Tekninen kirjoittaja	2
Tekstittäjä	2
Terminologi	2
Lokalisoija	2
Muut	7

Taulukko 11. Ensimmäiset koulutusta vastaavat ammattinimikkeet.

Ammattinimikkeitä oli laaja kirjo, mikä kuvaa hyvin kääntäjän työkuvaan muuttumista ja laajentumista sekä kieli- ja käännösosalalla lisääntyneitä erilaisia tehtävänimikkeitä viime vuosikymmenten aikana (Jakobson 2017). Suurin osa vastaajista toimi ensimmäisessä työssään kääntäjänä (46 vastaajaa; 58 %) tai projekti-/käännöskoordinaattorina (12 vastaajaa; 15 %). Vuosina 1994–2003 valmistuneista 17 henkilöä (61 %) toimi kääntäjänä ja vuosina 2009–2016 valmistuneista 29 henkilöä (56 %). On kuitenkin otettava huomioon, että myöhemmin valmistuneista 6 vastaajaa teki käännöstöitä muiden töiden ohella ja 4 vastaajaa työskenteli kääntäjäharjoittelijana. Aiemmin valmistuneista puolestaan 3 vastaajaa toimi kääntäjänä muiden töiden ohella ja 1 vastaajaa harjoittelijana. Muihin ammattinimikkeisiin lukeutuivat muun muassa kansainvälisten asioiden suunnittelija, Linguistic Game Tester, revisoija, tiedottaja ja tohtorikoulutettava.

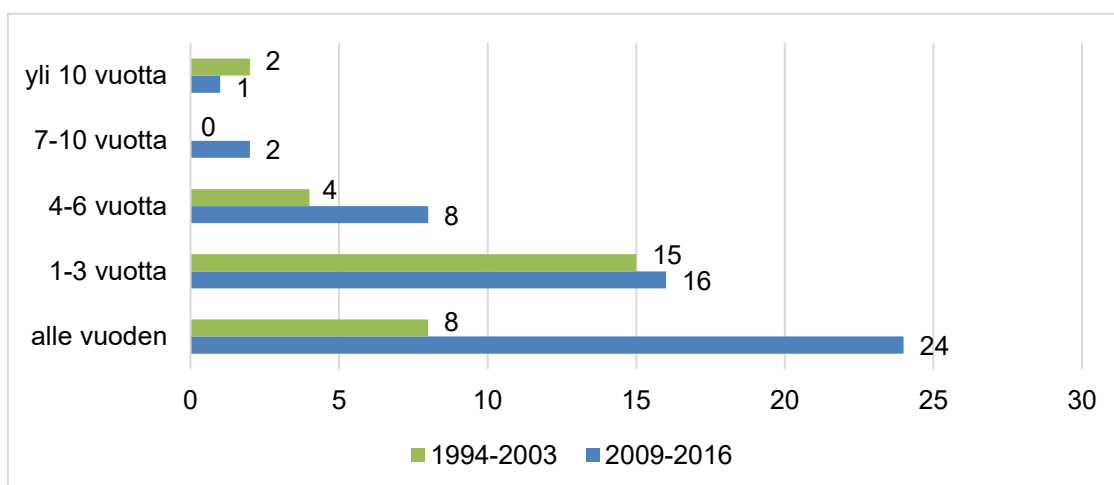
Kaikista vastaajista (N=79) 49 vastaajaa eli 62 prosenttia mielsi ensimmäisen työpaikan vastaavan erittäin hyvin koulutusta. Kuviossa 8 on eroteltu tarkemmin vastauksia.

Kuvio 8. Ensimmäisen työpaikan ja koulutuksen vastaavuus.

Aiemmin valmistuneista jopa 22 henkilöä eli 74 prosenttia vastasi ensimmäisen työn vastaavan erittäin hyvin tarjottua koulutusta, kun taas myöhemmin valmistuneista samoin ajatteli 27 henkilöä eli 53 prosenttia. Myöhemmin valmistuneista useamman vastaajan (18 vastaajaa; 35 %) mielestä ensimmäinen työ vastasi melko hyvin koulutusta verrattuna aiemmin valmistuneisiin (5 vastaajaa; 19 %). Tyytymättömiä työn ja koulutuksen vastaavuuteen oli alle kymmenen prosenttia molemmissa tutkittavissa valmistuneiden ryhmissä.

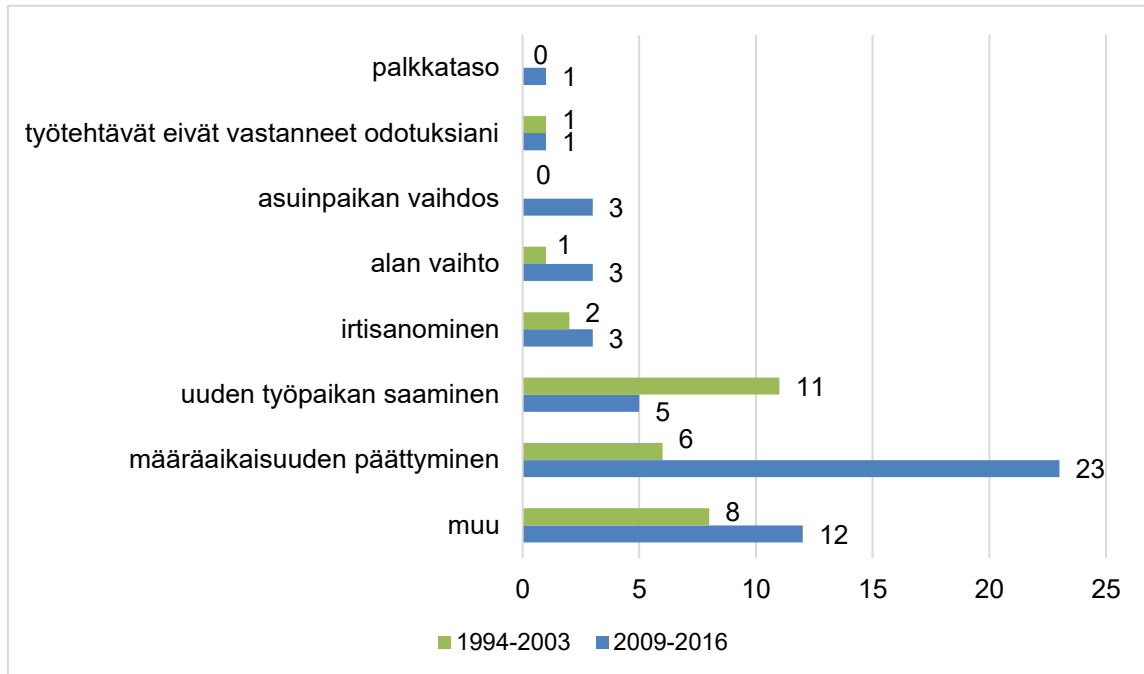
Ensimmäisen työsuhteen kestossa ja sen loppumisen syissä oli myös eroavaisuuksia vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden välillä (Kuviot 9 ja 10).

Kuvio 9. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työsuhteen kesto.

Suurella osalla 2009–2016 valmistuneista ensimmäinen koulutusta vastaava työsuhde kesti alle vuoden (24 vastaajaa; 47 %), kun taas 1994–2003 valmistuneilla työsuhde oli

yleensä 1–3 vuoden mittainen (15 vastaajaa; 52 %). On kuitenkin otettava huomioon, että tutkimushetkellä esimerkiksi vuonna 2016 valmistuneilla työsuhde ei ole voinut edes kestää 3 vuotta pidempään.

Kuvio 10. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työsuhteen päättymisen syy.

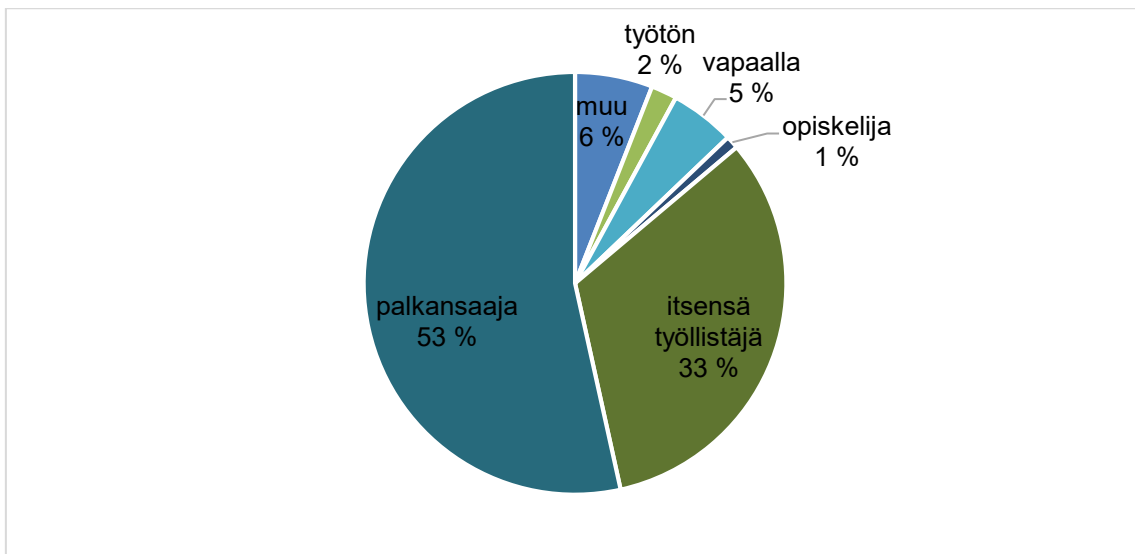
Vuosina 1994–2003 valmistuneiden keskuudessa suurin syy ensimmäisen työsuhteen loppumiselle oli uuden työpaikan saaminen (11 vastaajaa; 38 %), kun taas 2009–2016 valmistuneilla syy oli määräaikaisuuden päättyminen (23 vastaajaa; 44 %). Aiemmin valmistuneilla määräaikaisuuden päättyminen oli syynä 6 vastaajalla (21 %), ja myöhemmin vastanneilla uuden työpaikan löytyminen 11 vastaajalla (38 %). Myös Palomäen (2011: 41) kyselyyn vastanneet mainitsivat yleisimmiksi syiksi uuden työpaikan saamisen (33 %) tai määräaikaisuuden päätymisen (33 %). Verrattuna näihin tuloksiin vuosina 2009–2016 valmistuneiden työt päättyivät useammin määräaikaisuuden päätymiseen, mitä selittänee määräaikaisten palkansaajien lukumäärän kasvaminen viime vuosina (Findikaattori 2019).

Lisäksi aiemmin valmistuneiden mainitsema muita yleisimpiä syitä olivat siirtyminen freelance-kääntäjäksi, työtehtävien loppuminen yrityksen sisällä, humanististen tieteiden kandidaatin tutkinnon riittämättömyys työtehtäviin tai huonot työehdot. Osa freelance-kääntäjinä toimivista ilmoitti tekevänsä edelleen samalle toimeksiantajalle töitä tai käännöstöitä sivutoimisena muiden töiden ohella, joten näiden vastaajien oli

vaikea määritellä työsuhteen tarkkaa kestoa tai päättymisen syytä. Myöhemmin valmistuneilla muita syitä olivat siirtyminen freelancer-kääntäjäksi, äitiysloma tai työtehtävien vaihtuminen yrityksen sisällä.

5.5. Tutkimushetken pääasiallinen toiminta

Tässä osiossa tutkittiin valmistuneiden pääasiallista toimintaa tutkimushetkellä. Alla olevia kuvio 11 havainnollistaa vastauksia.

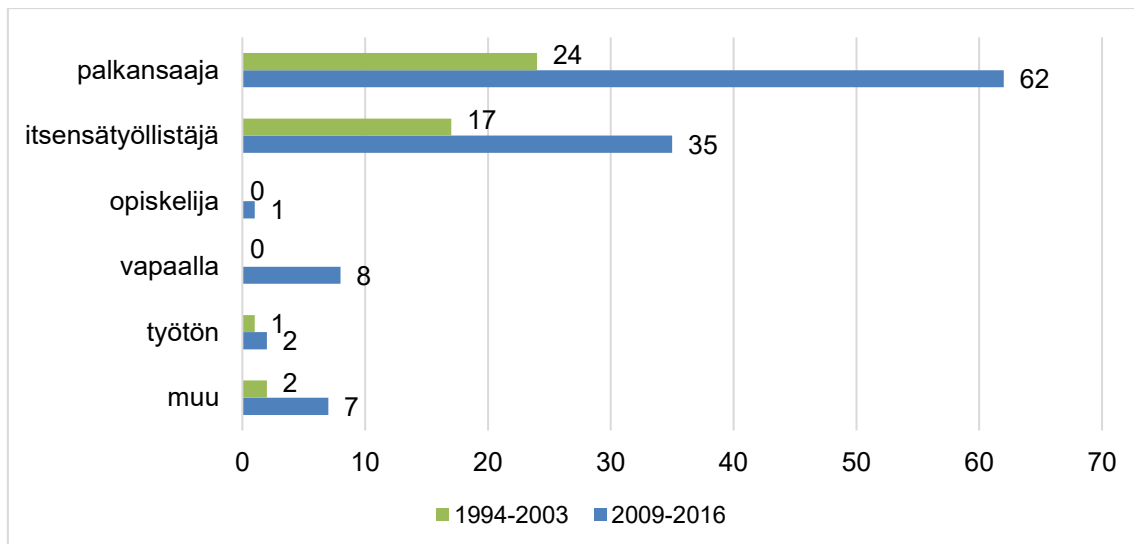

Kuvio 11. Valmistuneiden pääasiallinen toiminta tutkimushetkellä.

Vastanneista enemmistö eli 53 prosenttia oli palkansaajia, ja selkeästi toiseksi eniten eli 33 prosenttia valmistuneista toimi itsensä työllistäjinä. Opiskelijoita oli 1 prosenttia, vanhempain-, vuorottelu- tai muulla vapaalla oli 5 prosenttia ja työttömiä vain 2 prosenttia vastaajista.

Vastaajista 6 prosenttia ilmoitti olevansa muunlaisessa tilanteessa kyselyhetkellä. Seitsemän vastaajaa (4 %) ilmoitti tekevänsä useampaa työtä, eivätkä he näin mieltäneet toimintaansa pääasiallisesti vain yhdenlaiseksi. Kolme heistä oli sekä palkansaajia että itsensä työllistäjiä, kaksi kertoi olevansa yleisesti osa-aikatyöläisiä, yksi toimi apurahatutkijana ja opiskelijana sekä yksi palkansaajana, apurahatutkijana, freelancerina ja opiskelijana. Lisäksi kaksi vastaajaa (2 %) kertoi olevansa joko osuuskunnan jäsen tai työsuhteinen freelancer. Kuviossa 12 on vielä jaoteltuna tutkimushetken pääasialliset tilanteet.

Kuvio 12. Valmistuneiden pääasiallinen toiminta kyselyhetkellä.

Vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden palkansaajien ja itsensätyöllistäjien välillä ei ollut suurta eroa. Aiemmin valmistuneista oli palkansaajia 24 vastaajaa (55 %) ja itsensätyöllistäjiä 17 vastaajaa (39 %). Myöhemmin valmistuneista palkansaajina toimi 62 vastaajaa (54 %) ja itsensätyöllistäjinä 35 vastaajaa (30 %). Vuosina 2009–2016 valmistuneista perhe-, vuorottelu- tai muulla vapaalla oli 8 vastaajaa (6 %), ja 1994–2003 valmistuneista ei yksikään. Useampi myöhemmin valmistuneista teki myös enemmän kuin yhtä työtä samanaikaisesti (6 vastaajaa; 5 %). Sen sijaan aiemmin valmistuneista vain yhdellä vastaajalla (3 %) oli useampi työpaikka. Palomäen tutkimukseen (2011) verrattuna 2009–2016 valmistuneiden palkansaajien määrä oli laskenut 6 prosenttiyksikköä ja itsensätyöllistäjien määrä noussut 8 prosenttiyksikköä.

Jotta esimerkiksi pääasiallisesti palkansaajana toimivalle tarkoitettujen jatkokysymykset olisivat näkyneet vastaajalle, olisi tämän täytyntä valita vastausvaihtoehdoista ”palkansaaja”. Vastausvaihtoehdoista ei voinut valita useampaa pääasiallista toimintaa. Palkansaajille ja itsensätyöllistäjille tarkoitettujen kysymysten eivät ole siinä valitettavasti näkyneet yhdeksälle vastaajalle (6 %), jotka olivat valinneet vaihtoehdoksi muun tilanteen. Olisikin tärkeää ottaa mahdollisissa jatkotutkimuksissa paremmin huomioon se, että nykyään monet mieltävät itsensä useamman kuin yhden pääasiallisen toiminnan harjoittajiksi.

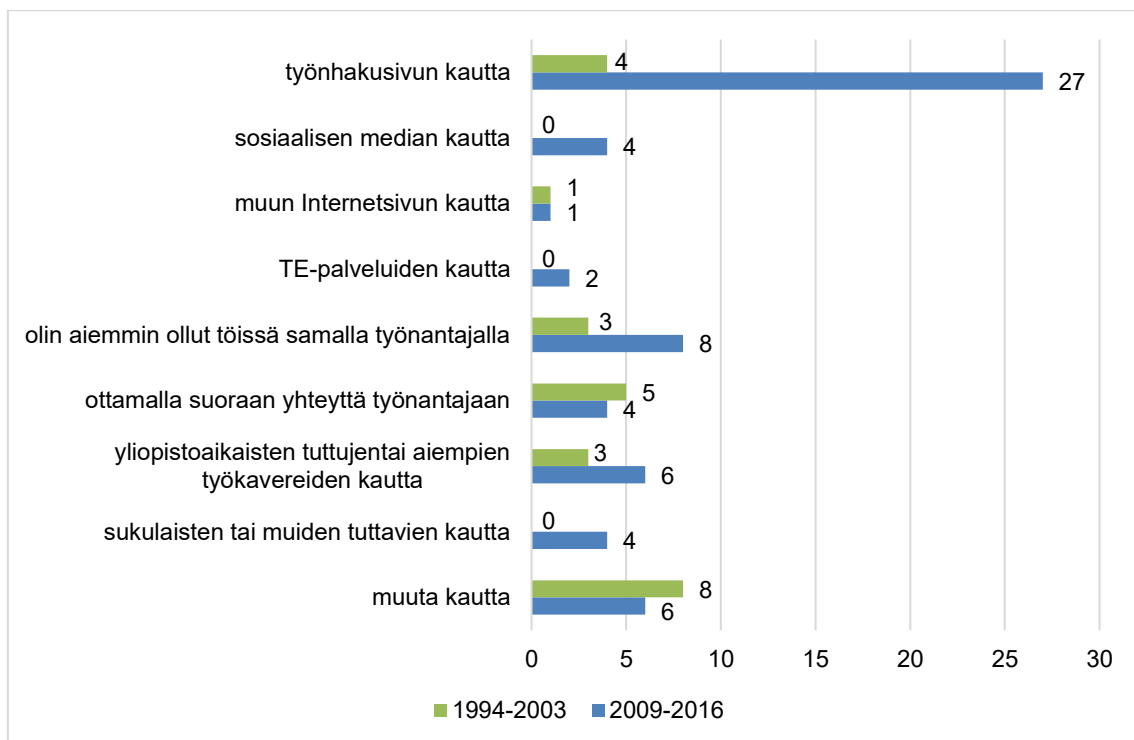
Luvuissa 5.5.1. ja 5.5.2. on käsitelty tutkimushetken pääasiallista toimintaa sen mukaan, vastasiko valmistunut toimivansa palkansaajana vai itsensätyöllistäjänä.

5.5.1. Palkansaajat

Tässä luvussa käsitellään tutkimushetkellä palkansaajina työskennelleiden työn luonnetta. Kyselyyn vastanneista enemmistö eli 90 henkilöä (56 %) toimi palkansaajina, mutta vain 86 henkilöä (53 %) mielsi palkansaajana toimimisen pääasialliseksi työkseen. Palkansaajille osoitetut kysymykset näkyivät siis vain näille 86 vastaajalle.

Työnhaku

Palkansaajien (N=86) käyttämät kanavat ja keinot työnhaussa olivat hyvin monipuolisia (Kuvio 13).

Kuvio 13. Palkansaajien käyttämät työnhakukeinot ja -kanavat.

Vuosina 2009–2016 valmistuneista palkansaajista (N=62) hieman alle puolet (27 vastaajaa; 44 %) oli löytänyt kyselyhetken työpaikkansa työnhakusivun kautta. Myös 1994–2003 valmistuneista 4 vastaajaa (17 %) oli löytänyt työpaikan työnhakusivulta, ja 5 (21 %) oli saanut työn olemalla suoraan yhteydessä työnantajaan.

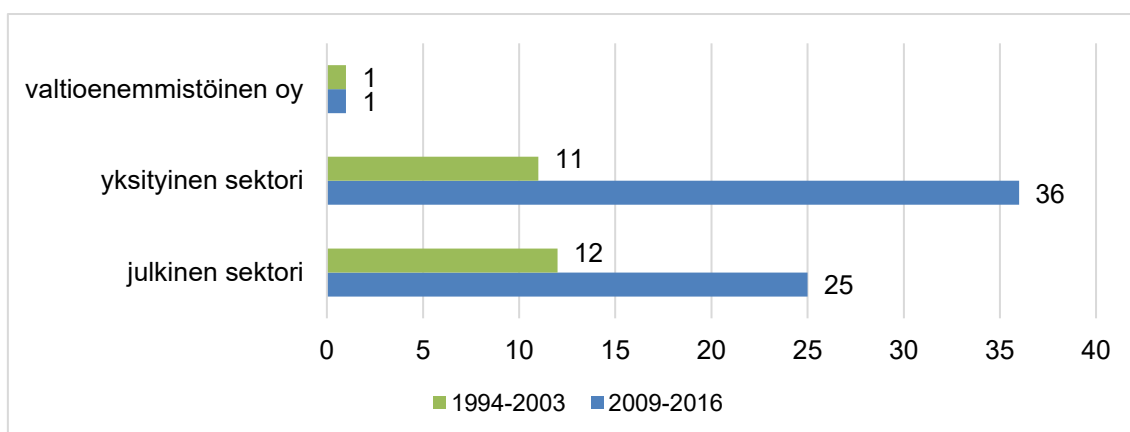
Alueellinen sijoittuminen

Kaikista palkansaajista (N=86) 72 henkilöä (84 %) työskenteli Suomessa ja 14 (16 %) muualla Euroopassa. Suomessa työskentelevistä (N=72) palkansaajista eniten

työskenteli Turun seudulla (27 henkilöä; 38 %) ja toiseksi eniten pääkaupunkialueella (25 henkilöä; 38 %). Vastaajista 12 henkilöä (17 %) työskenteli muualla Suomessa ja 8 (11 %) ei halunnut ilmoittaa asuinkuntaansa. Eri vuosina valmistuneiden välillä ei ollut suuria eroja.

Työnantajasektori

Kyselyhetkellä palkansaajista (N=86) 47 vastaajaa (55 %) työskenteli yksityisellä sektorilla, 37 vastaajaa (43 %) julkisella sektorilla ja 2 vastaajaa (2 %) valtioenemmistöisissä yhtiöissä. Kuviossa 14 on eroteltu tarkemmin vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden työnantajasektorit.

Kuvio 14. Palkansaajien työnantajasektorit.

Vuosina 2009–2016 valmistuneista 36 vastaajaa (58 %) työskenteli yksityisellä sektorilla, 25 vastaajaa (40 %) julkisella sektorilla ja yksi vastaaja (2 %) valtioenemmistöisessä yhtiössä. Vuosina 1994–2003 valmistuneista puolestaan 11 vastaajaa (46 %) työskenteli yksityisellä sektorilla, 12 vastaajaa (50 %) julkisella sektorilla ja yksi vastaaja (4 %) valtioenemmistöisessä yhtiössä.

Toimialat ja ammattinimikkeet

Taulukossa 12 on lueteltu kaikkien palkansaajien (N=86) toimialat. Huomion arvoista on se, että kääntäminen ja tulkkaukset kuuluvat ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan kategoriaan.

Luokka	Toimiala	Hiö
A	Maatalous, metsätalous ja kalatalous	-
B	Kaivostoiminta ja louhinta	-
C	Teollisuus	3
D	Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	-
E	Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	-
F	Rakentaminen	-
G	Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	2
H	Kuljetus ja varastointi	-
I	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	1
J	Informaatio ja viestintä	10
K	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	2
L	Kiinteistöalan toiminta	-
M	Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	18
N	Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	2
O	Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	9
P	Koulutus	21
Q	Terveys- ja sosiaalipalvelut	2
R	Taiteet, viihde ja virkistys	2
S	Muu palvelutoiminta	8
T	Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön	-
U	Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	3
X	Toimiala tuntematon	3

Taulukko 12. Palkansaajien työnantajien toimialat Tilastokeskuksen toimialaluokituksen 2008 mukaan.

Enemmistö vastanneista (N=86) työskenteli koulutusalaalla (21 vastaajaa; 25 %) sekä ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alalla (18 vastaajaa; 21 %). Taulukossa 13 puolestaan on jaoteltu palkansaajien ammattinimikkeet. Jos ammattinimikkeellä toimi vain yksi vastaaja, sijoitettiin kaikki nämä ammattinimikkeet kategoriaan ”muut”.

Ammattinimike	Hlö
Kääntäjä (in-house)	14
Opettaja	13
Projektipäällikkö/-koordinaattori	10
Assistentti/sihteeri	6
Asiantuntija	4
Johtaja	4
Projektiassistentti	4
Viestinnän asiantuntija	4
Lehtori	3
Testaaja	2
Asiakaspalvelija/Myyjä	2
Kieliasiantuntija/lingvisti	2
Suunnittelija	2
Perintäneuvottelija	2
Toiminnanjohtaja	2
Muut	12

Taulukko 13. Palkansaajien ammattinimikkeet.

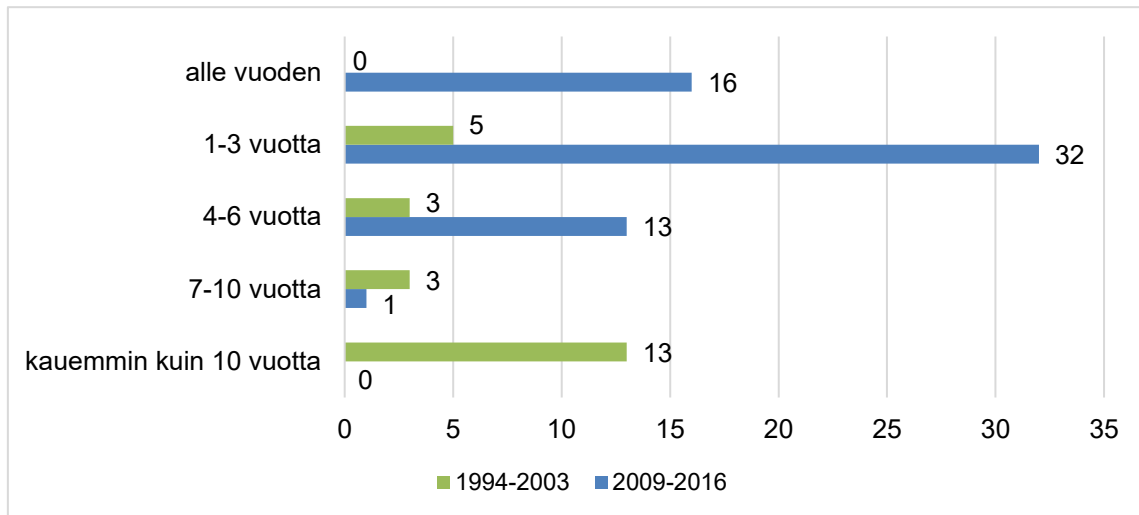
Kuten ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan kysymyksiin vastanneilla (Taulukko 11) myös palkansaajien ammattinimikkeitä oli laaja kirjo. Vastanneiden (N=86) yleisimpiä ammattinimikkeitä olivat kääntäjä (14 vastaajaa; 16 %) opettaja (13 vastaajaa; 15 %) ja projektipäällikkö/-koordinaattori (10 vastaajaa; 12 %). Vuosina 2009–2016 valmistuneista 9 vastaajaa (15 %) työskenteli kääntäjinä ja 1994–2003 valmistuneista 5 vastaajaa (21 %). Palkansaajien ammattinimikkeiden joukossa oli myös selvästi enemmän asiantuntijuutta tai johtajuutta ilmaisevia nimikkeitä. Joistain nimikkeistä oli hankala päätellä, olivatko ne kieli- ja käänösalan sisäisiä vai eivät. Myös englanninkielisiä nimikkeitä käytettiin suhteellisen laajasti. Muihin ammattinimikkeisiin lukeutuivat muun muassa kirjastovirkailija, tulkki, tekninen kirjoittaja, tekstinkäsittelijä, etuuskäsittelijä, museon intendentti ja suuhygienisti.

Työsuhteen vakituisuus

Kaikista palkansaajista (N=86) 64 vastaajaa (74 %) työskenteli vakituisessa työsuhteessa ja 22 vastaajaa (26 %) määräaikaisessa. Aiemmin valmistuneista 22 vastaajaa (92 %) työskenteli vakituisesti ja vain 2 vastaajaa (8 %) määräaikaisesti. Myöhemmin valmistuneista puolestaan 42 vastaajaa (68 %) työskenteli vakituisessa työsuhteessa ja 20 vastaajaa (32 %) määräaikaisessa. Palomäen (2011: 50) kyselyyn vastanneisiin verrattuna vuosina 2009–2016 valmistuneiden vakituiset työsuhteet olivat vähentyneet 9 prosenttiyksiköllä ja määräaikaiset/tilapäiset vastaavasti kasvaneet yhtä paljon.

Vastaajista (N=86) selkeästi enemmistö eli 78 henkilöä (91 %) työskenteli kokopäiväisesti: aiemmin valmistuneista 23 (96 %) ja myöhemmin valmistuneista 55 (89 %). Loput vastaajista työskentelivät osa-aikaisesti. Palomäen (2011: 50) tulokset olivat suurilta osin samat.

Kuviossa 15 on esitelty palkansaaajien (N=86) työsuhteiden kestot.

Kuvio 15. Palkansaaajien työsuhteen kesto.

Oli erittäin odotettavaa, että 1994–2003 valmistuneet olivat työskennelleet reilusti kauemmin nykyisessä työpaikassaan kuin 2009–2016 valmistuneet. Aiemmin valmistuneilla työsuhde oli useimmiten kestänyt kauemmin kuin 10 vuotta (13 vastaajaa; 54 %), kun taas myöhemmin valmistuneilla 1–3 vuotta (32 vastaajaa; 51 %).

Yllättävän moni, jopa 35 vastaajaa eli 41 prosenttia palkansaaajista (N=86), ilmoitti hakevansa kyselyhetkellä tai lähitulevaisuudessa muuta työtä. Vastanneista 12 henkilöä eli 14 prosenttia ei osannut vielä vastata kysymykseen. Vuosina 2009–2016 valmistuneista selkeästi useampi oli harkinnut työpaikan vaihtoa: 28 vastaajaa (45 %) oli hakenut uutta työpaikkaa tai suunnitteli sitä ja 8 vastaajaa (13 %) ei osannut vielä sanoa. Puolestaan 1994–2003 valmistuneista vain 7 vastaajaa (29 %) ilmoitti hakevansa tai hakeutuvansa muihin työtehtäviin ja 4 vastaajaa (17 %) ei ollut vielä varmoja. Syynä työpaikan vaihtamiseen oli useimmiten määräaikaisuuden loppuminen, koulutusta ja työn vaatavuutta vastaamaton palkkataso tai kehitymis- ja uralla etenemismahdollisuuksien vähäisyys. Palomäen tutkittaviin verrattuna tarve

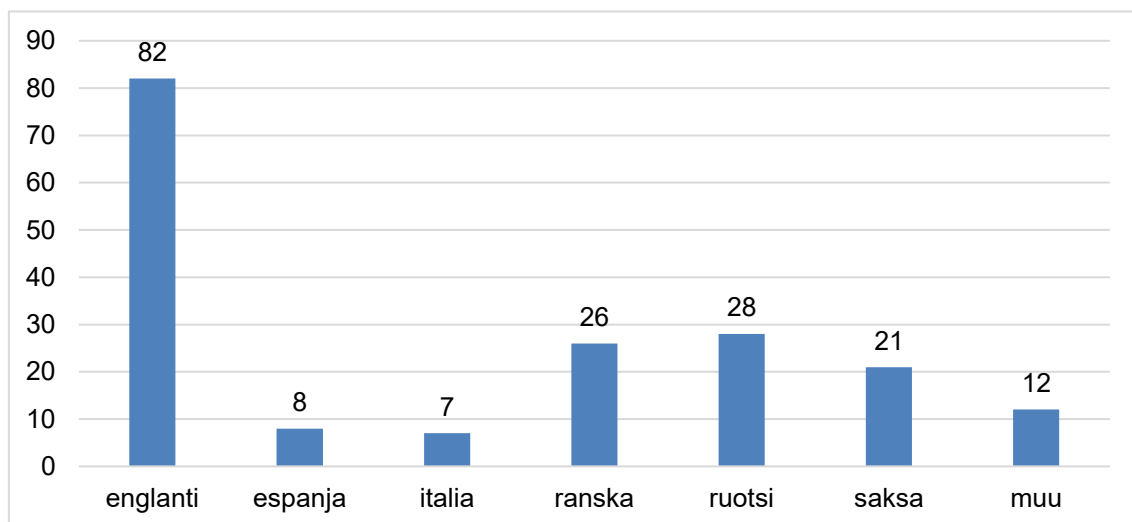
tutkimushetken työpaikan vaihtamiseen oli kasvanut vuosina 2009–2016 valmistuneilla 13 prosenttiyksikköä.

Kaikista palkansaajista (N=86) 39 henkilöä eli 45 prosenttia ei kuitenkaan aikonut hakea muita töitä. Tyytyväisiä nykyiseen työpaikkaansa oli aiemmin valmistuneista 13 vastaajaa (54 %) ja myöhemmin valmistuneista 26 vastaajaa (41 %). Vastanneet kokivat nykyiset työtehtävänsä mielenkiintoisiksi ja vaihteleviksi, työyhteisönsä mielekkääksi sekä palkkiotasonsa vastaavan työtehtäviä ja koulutusta. Muutamat vastaajat olivat myös tyytyväisiä työn vakituiseen luonteeseen.

Työkielet

Palkansaajien (N=85) työkielten määrä vaihteli yhdestä kielestä seitsemään. Useimmilla lisäkieliä oli yhdestä kolmeen kappaletta. Kolme vastaajaa ilmoitti työkielekseen ainoastaan englannin ja kaksi suomen. Yksi vastaaja ei joko muistanut ilmoittaa käyttämiään työkieliä tai käytti ainoastaan suomea työtehtävissään.

Kuviossa 16 on jaoteltu vastanneiden käyttämät työkielet. Suomea ei laskettu mukaan työkieliin, koska on mahdollista, että osa vastaajista ymmärsi työkieliksi vain vieraat kielet.

Kuvio 16. Palkansaajien käyttämät työkielet

Englanti oli ylivoimaisesti käytetyin työkieli. Jopa 78 vastaajaa (96 %) ilmoitti käyttävänsä sitä jossain määrin työtehtävissään. Toiseksi käytetyin kieli oli ruotsi 28 vastaajalla (33 %) ja kolmanneksi ranska 26 vastaajalla (31 %). Muihin kieliin

lukeutuivat hollanti, kroaatti, norja, portugali, puola, romania, tanska ja viro. Tulokset ovat yhteneväisiä Palomäen (2011: 53) vastaavien kanssa: myös 2001–2008 valmistuneista 96 prosenttia ilmoitti tärkeimmäksi työkielekseen englannin.

Työtehtävissään käännoistöitä tekevien käännoössuunta oli useimmiten vieraasta kielestä suomeen päin. Esimerkiksi englantia työkielenään käyttävistä (N=82) 29 (35 %) vastasi kääntävänsä suomeen päin, kun taas 16 (20 %) käänsi englantiin.

Työn ja koulutuksen vastaavuus

Palkansaajia pyydettiin luettelemaan ne työtehtävät, joihin suurin osa heidän työajastaan kuluu (Taulukko 14). Kaikista 86 palkansaajasta yksi henkilö ei vastannut kysymykseen. Vastaajien oli mahdollista valita korkeintaan kolme osa-aluetta.

Osa-alue	1	2	3	yht.
kääntäminen	15	9	10	34
tulkkaus	0	3	3	6
opettaminen/koulutus	17	1	4	22
viestintä	16	17	14	47
projektinhallinta	21	19	13	53
muut kielelliset/kielitaitoa vaativat tehtävät	13	16	16	45
valmistelu-/suunnittelutyö	5	3	0	8
esimies- ja johtamistyö	1	3	0	4
tutkimus	0	3	0	3
taloushallinto	0	3	5	8
asiakaspalvelutyö	2	3	2	7
yleiset toimistotyöt	2	2	0	4
käännosteknologia/järjestelmät	1	1	2	4
ratkaisukehitys/-neuvonta	1	1	1	3
muut	2	2	2	6

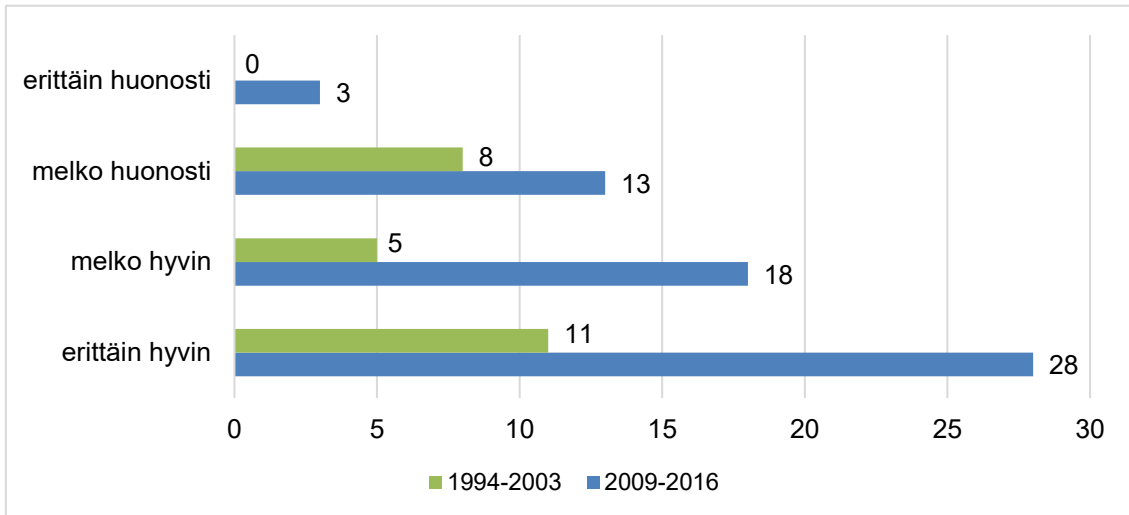
Taulukko 14. Palkansaajien työaika viedä työtehtävät *Huom! 1 = vie eniten aikaa*

Vastaajista (N=85) yli puolella (53 vastaajaa; 62 %) kului ainakin osa työajastaan projektinhallintaan, ja 21 vastaajaa (25 %) oli ilmoittanut projektinhallinnan eniten aikaa vieväksi työtehtäväksi. Toiseksi eniten vastaajilla oli viestinnällisiä tehtäviä (47 vastaajaa; 55 %) ja kolmanneksi eniten muita kielellisiä tai kielitaitoa vaativia tehtäviä (45 vastaajaa; 53 %). Kielellisiin tai kielitaitoa vaativiin tehtäviin lukeutuivat muun muassa oikoluku, terminologiatyö ja kielineuvonta. Kääntämistä lukeutui vastaajilla työtehtäviin vain 34 vastaajalla eli 40 prosentilla.

Kaikista palkansaajista (N=86) 39 vastaajan eli 45 prosentin mielestä tutkimushetken työpaikka vastasi erittäin hyvin saatua koulutusta. Verrattuna ensimmäiseen

työpaikkaan nykyisen työpaikan koettiin vastaavan 17 prosenttiyksikköä vähemmän koulutusta. Kuvio 17 havainnollistaa valmistuneiden kokemuksia tutkimushetken työpaikan ja koulutuksen vastaavuudesta.

Kuvio 17. Työn ja koulutuksen vastaavuus valmistumisvuoden mukaan.

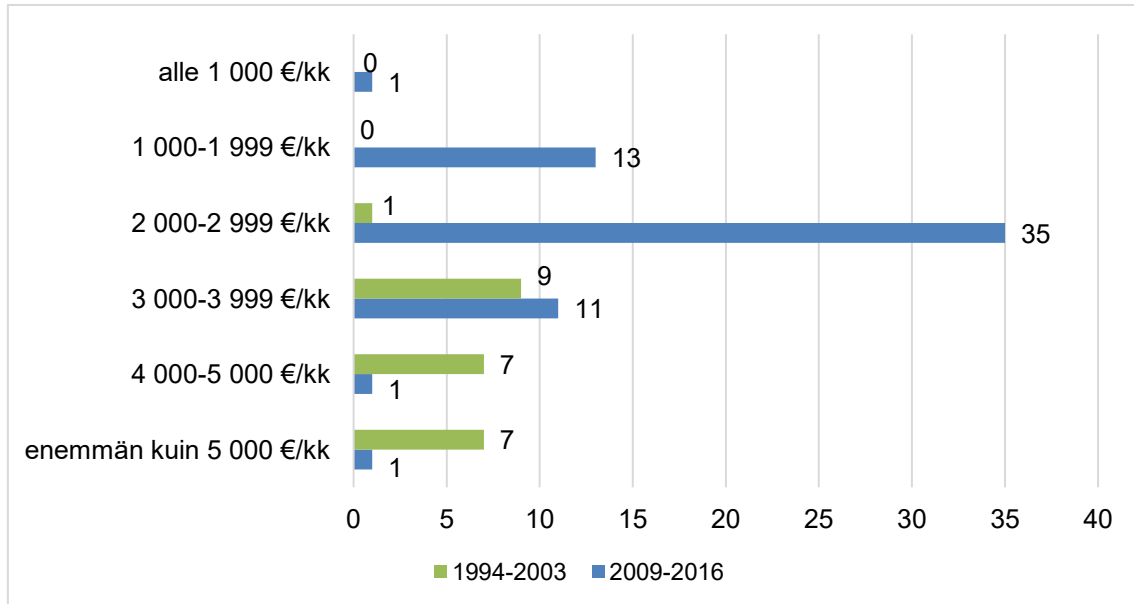
Useimpien vuosina 2009–2016 valmistuneiden mielestä kyselyhetken työpaikka vastasi saatua koulutusta erittäin hyvin (28 vastaajaa; 45 %) tai melko hyvin (18 vastaajaa; 29 %). Kuitenkin 13 vastaajan (21 %) mielestä koulutus vastasi melko huonosti nykyistä työpaikkaa, mutta vain 3 vastaajan (5 %) mielestä erittäin huonosti. Puolestaan 1994–2003 valmistuneiden mielestä työtehtävät vastasivat koulutusta useimmiten joko erittäin hyvin (11 vastaajaa; 46 %) tai melko huonosti (8 vastaajaa; 33 %). Aiemmin valmistuneista 5 vastaajaa (21 %) katsoi niiden vastaavan melko hyvin toisiaan. Verrattuna 2001–2008 valmistuneisiin vuosina 2009–2016 valmistuneet olivat päätyneet enemmän koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

Ansiot

Palkansaajista (N=86) vain hieman yli puolet (47 vastaajaa; 55 %) oli tyytyväisiä kyselyhetken työtehtäviensä palkkatasoon. Vuosina 1994–2003 valmistuneet olivat suhteessa tyytyväisempiä ansioihinsa kuin 2009–2016 valmistuneet. Aiemmin valmistuneista 19 vastaajaa eli 79 prosenttia oli tyytyväisiä, kun taas myöhemmin valmistuneista vain 28 vastaajaa eli 45 prosenttia. Kuitenkin kaikista palkansaajista reilu enemmistö ilmoitti, ettei pystynyt mielestään neuvottelemalla vaikuttamaan

palkkatasoonsa: aiemmin valmistuneista näin koki 17 vastaajaa (71 %) ja myöhemmin valmistuneista 48 vastaajaa (77 %).

Kuviossa 18 on eroteltu palkansaajien kuukausiansiot euroissa valmistumisvuoden mukaisesti.

Kuvio 18. Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot.

Vuosina 2009–2016 valmistuneista enemmistö eli 35 vastaajaa (56 %) sijoittui kyselyhetkellä 2 000–2 999 euron ansioluokkaan. Kuitenkin myös 1 000–1 999 ja 3 000–3 999 euron välillä tienavia oli useita. Vuosina 1994–2003 valmistuneet puolestaan tienasivat selkeästi enemmän kuin aiemmin valmistuneet. Vastaajista 16 (67 %) ilmoitti ansaitsevansa 3 000–5 000 euroa kuukaudessa ja 7:llä (29 %) kuukausiansiot olivat yli 5 000 euroa. Eroa selittänee aiemmin valmistuneiden pidempi työkokemus ja näin ollen myös asiantuntija- tai johtotehtävissä työskentely. On myös mahdollista, että erityisesti pian vuoden 1994 jälkeen valmistuneista kääntäjistä suuri osa työskentelee EU:lla, josta tuli merkittävä uusi työllistäjä erityisesti 1990-luvun puolivälissä Suomen jäsenyyden myötä.

5.5.2. Itsensätyöllistäjät

Kaikista kyselyyn vastanneista 58 henkilöä eli 35 prosenttia toimi itsensätyöllistäjinä eli freelancereina, yrittäjinä, ammattinharjoittajina tai vastaavina. Kuitenkin vain 52 valmistunutta (33 %) mielsi itsensätyöllistämisen kyselyhetken pääasialliseksi

toiminnaksi, mistä syystä itsensä työllistäjille tarkoitetut tarkentavat kysymykset näkyivät vain näille valmistuneille. Näistä 52 itsensä työllistäjästä 47 henkilöä (90 %) toimi freelance-kääntäjänä: aiemmin valmistuneista 15 (88 %) ja myöhemmin valmistuneista 32 henkilöä (91 %).

Kyselyhetkellä kysymyksiin vastanneista (N=52) useimmat olivat työllistäneet itsensä joko yli 10 vuotta (17 vastaajaa; 33 %) tai vasta 1–3 vuotta (15 vastaajaa; 29 %). Vuosina 1994–2003 valmistuneista 15 vastaajaa (88 %) oli työllistänyt itsensä yli 10 vuotta ja 2 vastaajaa (12 %) 4–6 vuotta. Puolestaan vuosina 2009–2016 valmistuneiden työjaksojen pituuksissa oli enemmän vaihtelua. Myöhemmin valmistuneista 2 vastaajaa (6 %) oli toiminut itsensä työllistäjänä yli 10 vuotta, 7 vastaajaa (20 %) 7–10 vuotta ja toiset 7 vastaajaa (20 %) 4–6 vuotta. Vastaajista 15 (43%) taas ilmoitti työjakson pituudeksi 1–3 vuotta ja 4 vastaajaa (11 %) alle vuoden.

Työtehtävät

Itsensä työllistäjiä pyydettiin luettelemaan ne työtehtävät, joihin suurin osa heidän työajastaan kuluu (Taulukko 15). Vastaajien oli mahdollista valita korkeintaan kolme osa-aluetta.

Työtehtävät	1	2	3	yht.
kaunokirjallisuuden kääntäminen	3	2	4	9
asiatekstien kääntäminen	33	9	3	45
av-kääntäminen	7	1	1	9
tulkkaus	4	4	1	9
projektinhallinta	1	8	5	14
laskutus	0	0	12	12
asiakasviestintä	0	14	12	26
transcreation	0	1	0	2
oikoluku/kielentarkistus	0	2	2	4
markkinointi	1	1	0	2
toimitustyö/kirjoittaminen	0	2	1	3
muut tehtävät	4	1	5	10

Taulukko 15. Itsensä työllistäjien työaika viedä työtehtävät. *Huom! 1 = vie eniten aikaa*

Vastaajien (N=52) työajasta suurin osa kului asiategstien kääntämiseen. Vastaajista 45 (87 %) ilmoitti asiategstien kääntämisen olevan jollain tapaa osa heidän työnkuvaansa, ja kaikista tärkeimmäksi työtehtäväkseen sen määritteli 33 henkilöä (63 %). Toiseksi eniten vastaajilla (26 vastaajaa; 50 %) kului työaika asiakasviestintään ja kolmanneksi

eniten projektinhallintaan (14 vastaajaa; 27 %). Muihin tehtäviin lukeutuivat muun muassa apurahahakemusten tekeminen, kielenopetus, kirjanpito, kustannustoimittaminen, litterointi, raportointi, töiden takia matkustaminen, sisällöntuotanto ja valmistelutyö.

Taulukossa 16 on lueteltu ne toimeksiantajat, joilta itsensätyöllistäjät saivat pääasiassa toimeksiantoja kyselyhetkellä. Vastaajien oli mahdollista valita korkeintaan kolme toimeksiantajaa.

Toimeksiantajat	1	2	3	yht.
käännöstoimisto	36	8	0	44
suora asiakas	13	21	6	40
kollegan välityksellä	0	8	17	25
muu	5	1	1	7

Taulukko 16. Itsensätyöllistäjiä pääasiassa työllistävät toimeksiantajat

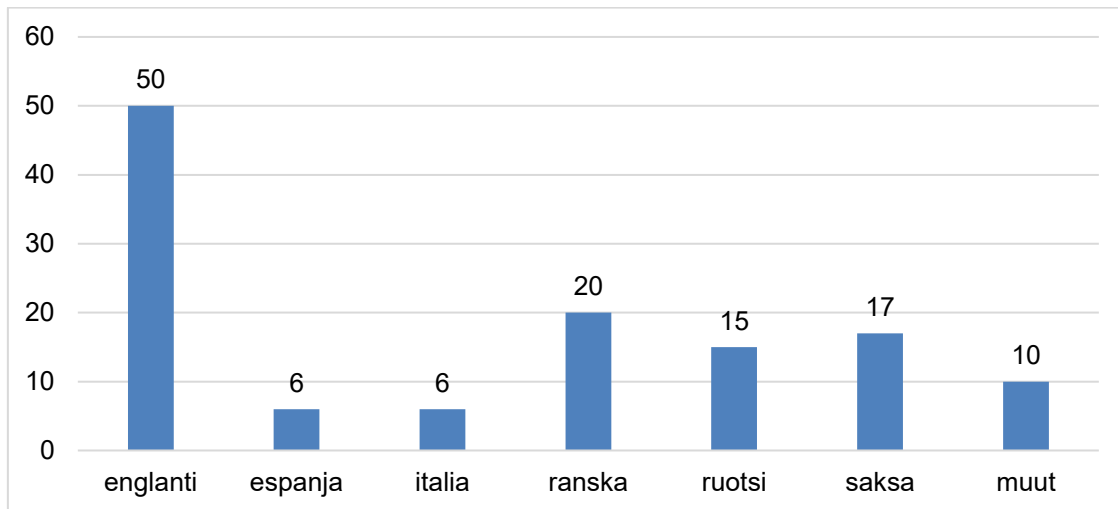
Vastanneet (N=52) saivat eniten toimeksiantoja käännöstoimistoilta (44 vastaajaa; 85 %) ja toiseksi eniten suorilta asiakkailta (40 vastaajaa; 77 %). Muiksi toimeksiantajiksi lueteltiin muun muassa EU:n toimielimet, kustantamot, netti-ilmoitukset tulkkaustoimistot ja Yleisradio. Myös yksi vastaajista tarjosi tekstejensä eri lehtiin.

Kaikista itsensätyöllistäjistä (N=52) 37 vastaajaa (71 %) ilmoitti työmääränsä vähentyneen selvästi jonain tiettyinä ajanjaksona. Moni vastaajista kertoi freelance-maailman toimivan aalloittain: välillä töitä on enemmän kuin on mahdollista ottaa vastaan ja välillä taas töitä täytyy toden teolla hakea. Erityisesti av-kääntäjillä tuntui olevan ajoittain vaikeuksia saada riittävästi käännöstöitä. Vastausten perusteella töiden määrät vähenevät erityisesti alkuvuodesta ja kesäkuukausina, mitä selittänee lomakaudet. Muiksi syiksi epäiltiin Suomen yleistä taloustilanteen vaihtelua, joka ilmenee esimerkiksi yritysten käännösten teettämisen vähenemisenä ja töistä tarjottavien palkkioiden laskuna. Lisäksi se, että toimeksiantajat olivat vaihtaneet toimittajaa tai lopettaneet tietynlaisten tekstityyppien käännättämisen, näkyi vastauksissa. Muutama vastaajista kertoi myös päinvastaista. Heidän mukaansa in-house- ja freelance-kääntäjien lomat lisäävät työtilausten määrää lomakausina. Aiemmin tai myöhemmin valmistuneiden välillä ei ollut juurikaan eroavaisuuksia.

Työkielet

Lähes kaikki vastaajista (50 vastaajaa; 96 %) ilmoitti työskentelevänsä englannin kanssa (Kuvio 20). Sivukielten määrä vaihteli yhdestä neljään kappaletta. Vastaajista 6 henkilöä ilmoitti työskentelevänsä ainoastaan suomen ja englannin välillä.

Kuviossa 19 on havainnollistettu tarkemmin vastaajien käyttämiä työkieliä. Suomea ei laskettu mukaan työkieliin, koska on mahdollista, että osa vastaajista ymmärsi työkieliksi vain vieraat kielet.

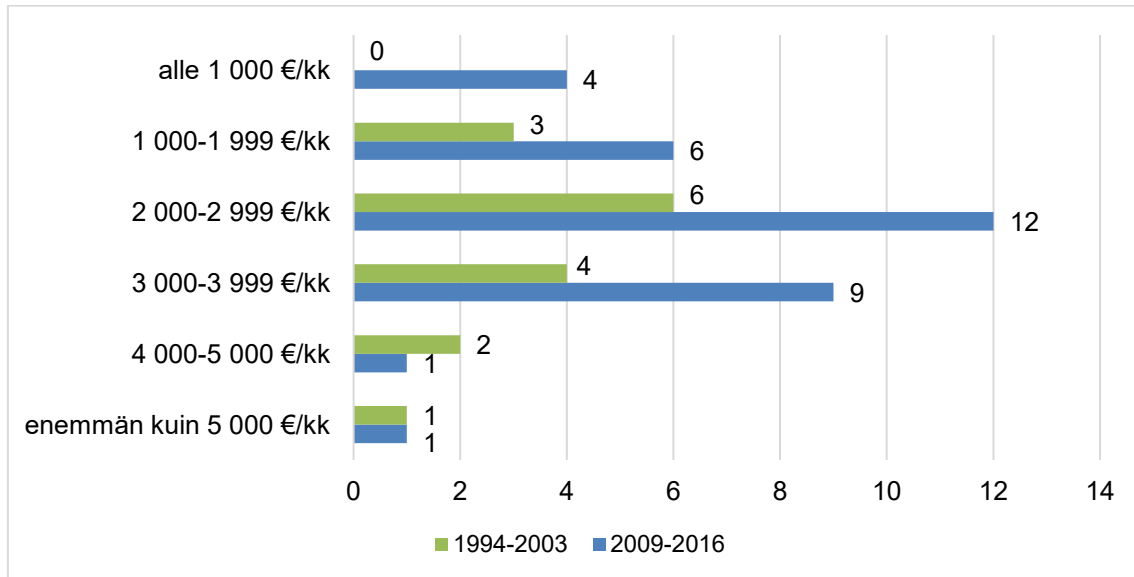
Kuvio 19. Itsensätyöllistäjien käyttämät työkielet.

Englannin jälkeen yleisimmät työkielet olivat ranska (20 vastaajaa; 38 %) ja saksa (17 vastaajaa; 33 %). Lisäksi moni vastaajista (15 vastaajaa; 29%) työskenteli ruotsin kanssa. Muihin kieliin lukeutuivat hollanti, latvia, norja, portugali, tanska ja venäjä. Yleisin käännösuunta oli englannista suomeen päin.

Ansiot

Itsensätyöllistäjistä (N=52) tasan puolet vastaajista oli tyytyväisiä palkkiotasoonsa. Vuosina 1994–2003 valmistuneista 7 vastaajaa (41 %) ja 2009–2016 valmistuneista 19 vastaajaa (53 %) olivat tyytyväisiä ansioihinsa. Puolestaan aiemmin valmistuneista 10 vastaajaa (59 %) ja myöhemmin valmistuneista 16 vastaajaa (47 %) eivät olleet kovinkaan tyytyväisiä. Vain hieman yli puolet itsensätyöllistäjistä (28 vastaajaa; 54 %) koki, että heidän oli mahdollista vaikuttaa palkkiotasoonsa neuvottelemalla: aiemmin valmistuneista näin ilmoitti 8 vastaajaa (47 %) ja myöhemmin valmistuneista 20 vastaajaa (43 %).

Itsensätyöllistäjien keskimääräiset kuukausittaiset tulot vaihtelivat melko paljon vastaajien kesken. Kuviossa 20 on jaoteltu itsensätyöllistäjien kuukausiansiot euroissa valmistumisvuoden mukaan. Kysymykseen vastasi 49 valmistunutta, ja loput kolme eivät joko muistaneet tai halunneet ilmoittaa kuukausiansioitaan.

Kuvio 20. Itsensätyöllistäjien keskimääräiset kuukausiansiot.

Vuosina 2009–2016 valmistuneista moni tienasi keskimäärin 2 000–2 999 euroa kuukaudessa (12 vastaajaa; 36 %) tai 3 000–3 999 euroa kuukaudessa (9 vastaajaa; 27 %). Kuitenkin alle 1 999 euroa kuukaudessa ansaitsi 10 vastaajaa eli 30 prosenttia. Vuosina 1994–2003 valmistuneiden vastaukset olivat hyvin samankaltaisia: aiemmin valmistuneista eniten vastaajia sijoittui 2 000–2 999 (6 vastaajaa; 38 %) ja 3 000–3 999 (4 vastaajaa; 25 %) euroa kuukaudessa ansaitseviin. Alle 1 999 euroa kuukaudessa ansaitsi 3 aiemmin valmistunutta eli 19 prosenttia. Erityisesti vuosina 1994–2003 valmistuneisiin palkansaajiin verrattuna itsensätyöllistäjät ansaitsivat selkeästi vähemmän kuukaudessa.

Itsensätyöllistäjistä 36 henkilöä eli 69 prosenttia ilmoitti kuukausittaisen palkkiotasonsa vaihtelevan huomattavasti. Vuosina 2009–2016 valmistuneista 22 henkilöä (63 %) vastasi palkkiotasossaan olevan heilahtelua, kun taas samoin ilmoitti 14 henkilöä (82 %) vuosina 1994–2003 valmistuneista. Suurimmillaan tulot heittelehtivät jopa 6 000 euroa eri kuukausien välillä. Syynä tähän olivat usein laajemmat käännöstyöt, joista maksetaan kerralla useamman kuukauden palkka. Myös asiakkaiden vaihtelevat

maksuajat ja toimeksiantojen osalta hiljaisemmat kesäkuukaudet vaikuttivat palkkatason vaihteluun.

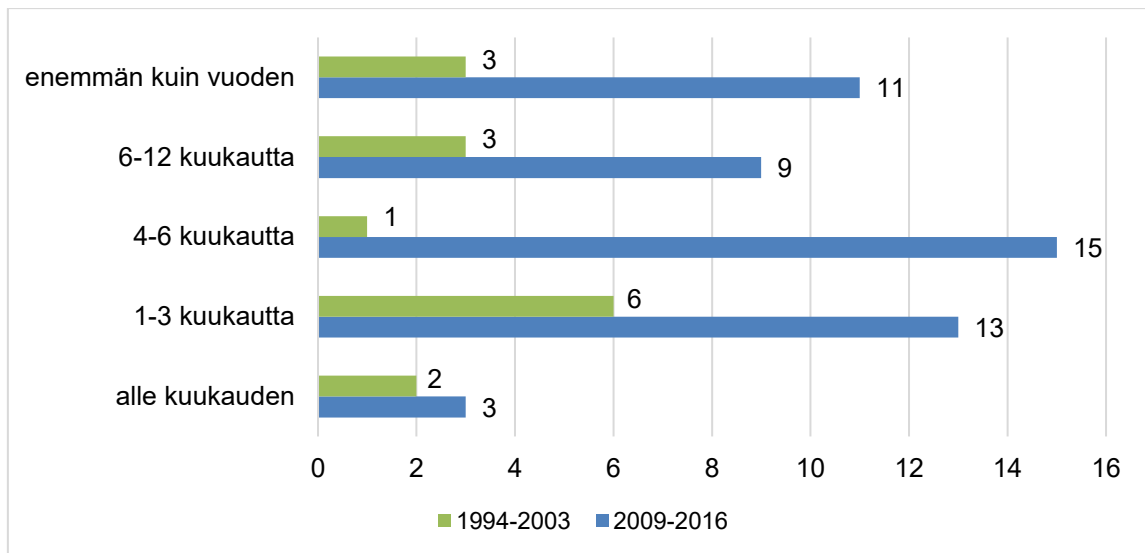
Itsensätyöllistäjien (N=52) yleisen veloitusperuste oli sanahinta (36 vastaajaa; 69 %): sitä käyttivät vuosina 2009–2016 valmistuneista 29 vastaajaa (83 %) ja 1994–2003 valmistuneista 7 vastaajaa (41 %). Aiemmin ja myöhemmin valmistuneiden itsensätyöllistäjien välillä oli kuitenkin joitakin eroavaisuuksia. Vuosina 1994–2003 valmistuneista 4 vastaajaa eli 24 prosenttia käytti sivuhintaa, kun taas vuosina 2009–2016 valmistuneista sitä ei käyttänyt kukaan. Muita veloitusperusteita olivat tuntihinta, av-kääntämisessä repliikki- tai minuuttihinta, kirjallisuudessa merkkihinta tai teoksen kokonaissumma ja tulkkauksessa usein päiväveloitus. Yksi vastaaja veloitti myös vaihtelevin veloitusperustein radio- ja televisioitoimittajien työehtosopimuksen mukaisesti.

5.6. Työttömyys ja työllisyystilanne

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin vastaajien työttömyyttä valmistumisesta kyselyhetkeen sekä valmistuneiden näkemyksiä työllisyystilanteesta nykyhetkellä ja lähitulevaisuudessa. Oli erittäin positiivista huomata, että kaikista kyselyyn vastanneista 56 prosenttia ei ollut koskaan ollut työttömänä: Kyselyhetkellä työttöminä oli vain 4 prosenttia vastaajista. Kerran työttömänä oli ollut 23 prosenttia ja enemmän kuin kerran 16 prosenttia.

Vuosina 1994–2003 valmistuneista 28 vastaajaa (64 %) ei ollut koskaan ollut työttömänä, kun taas vuosina 2009–2016 valmistuneiden samainen luku oli 62 vastaajaa (54 %). Aiemmin valmistuneista kerran oli ollut työttömänä 9 vastaajaa (21 %) ja enemmän kuin kerran 6 vastaajaa (14 %). Myöhemmin valmistuneista taas 27 henkilöä (23 %) oli ollut yhdellä työttömyysjaksolla ja 20 henkilöä (17 %) enemmän kuin kerran. Tällä hetkellä työttöminä oli aiemmin valmistuneista vain yksi vastaaja (2 %) ja myöhemmin valmistuneista 6 (5 %). Vuosina 2001–2009 valmistuneisiin verrattuna 2009–2016 valmistuneiden työttömyys oli kasvanut 13 prosenttiyksiköllä.

Vastanneiden (N=66) yhtäjaksoiset työttömyyskaudet olivat suhteellisen lyhyitä, ja 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden välillä oli myös eroja niiden pituuksissa (Kuvio 21).

Kuvio 21. Työttömyysjaksojen kestot.

Vuosina 1994–2003 valmistuneilla yleisin työttömyysjakson kesto oli 1–3 kuukautta (6 vastaajaa; 40 %), kun taas 2009–2016 valmistuneilla se oli 4–6 kuukautta (15 vastaajaa; 29 %). Enemmän kuin vuoden oli ollut työttömänä molemmista ryhmistä noin 20 %: aiemmin valmistuneista 3 (20 %) ja myöhemmin valmistuneista 11 henkilöä (22 %). Myöhemmin valmistuneilla työttömyysjaksojen pituudet jakautuivat tasaisemmin vastaajien kesken. Kyselyhetkellä työttömänä olleista neljä vastaajaa seitsemästä on joko hakenut tai aikonut hakea koulutusta vastaavaa työtä. Yksi vastasi hakevansa jonkin muun alan töitä ja kaksi vastaajaa ei ole hakenut tai aio hakea koulutusta vastaavaa työtä.

Valmistuneet arvioivat erittäin vaihtelevasti kieli- ja käännösalan tämänhetkisestä työllisyystilannetta. Kaikista kyselyyn vastanneista 31 prosenttia arvioi työllisyystilanteen melko huonoksi, 30 prosenttia melko hyväksi ja 26 prosenttia ei osannut arvioida työllisyystilannetta ollenkaan. Erittäin huonoksi työllisyystilanteen mielsi 9 prosenttia ja erittäin hyväksi 4 prosenttia.

Vuosina 2009–2016 valmistuneiden mielestä työtilanne oli huonompi kuin 1994–2003 valmistuneiden. Myöhemmin valmistuneista 52 (45 %) arvioi tilanteen olevan erittäin huono tai melko huono. Aiemmin valmistuneista samoin ajatteli 12 vastaajaa (27 %). Prosentuaalisesti aiemmin valmistuneet (15 vastaajaa; 34 %) eivät osanneet arvioida työllisyystilannetta yhtä hyvin kuin myöhemmin valmistuneet (27 vastaajaa; 23 %). On mahdollista, että moni kieli- ja käännösosalta toiselle alalle siirtynyt vastaaja koki

käännösalan työllisyystilanteen arvioinnin vaikeaksi tai mahdottomaksi. Alla olevassa taulukossa 17 on jaoteltu tarkemmin vastanneiden (N=85) arvioita kieli- ja käännösalan työllisyystilanteesta.

Työllisyystilanteen arviot kyselyhetkellä	Hiö
Matala palkkataso ja heikot työehdot	31
Freelance-kääntäjien työt lisääntyneet	29
In-house-kääntäjien paikat vähentyneet	24
Käännöstöitä tarjolla paljon ja monipuolisesti	11
Käännösosalalla menestyminen riippuu kääntäjän ominaisuuksista	10
Käännöstöiden jakautuminen epätasaisesti erikoisalojen kesken	8
Kouluttamattomia kääntäjiä siirtynyt alalle	7
Englannin ja ruotsin kääntäjien tarve lisääntynyt	7
Töitä ei tarpeeksi Suomessa	7
Käännösalan arvostuksen vähäisyys	6
Lisääntynyt tekstitystarve	5
Käännösfirmat menestyvät	4
Koulutus ei vastaa työmaailmaa	4
Teknologian kehitys ja vaikutus työtehtäviin	4
Kielialalla paljon muita kuin kääntämisen töitä	3
Kova kilpailu sekä käännöstoimistojen että freelancereiden kesken	3
Harvinaisille kielipareille vähän kysyntää	2
Konferenssitulkauksen tilanne huonontunut	2
Määräaikaisuusien ketjuttaminen	1

Taulukko 17. Arviot kieli- ja käännösalan työllisyystilanteesta kyselyhetkellä.

Vaikka monen vastanneen mielestä käännöstöitä tuntui olevan suhteellisen paljon tarjolla, 31 henkilöä (36 %) mielsi erityisesti palkkatason ja heikot työehdot ongelmallisiksi. Vastaajien kokemusten mukaan freelance-kääntäjät saavat paljon työtarjouksia erityisesti ulkomailta eri toimeksiantajilta tai käännöstoimistoilta, mutta laadukkaita käännöksiä vaaditaan usein erittäin matalalla hinnalla ja nopealla aikataululla. Töistä maksettava palkka koetaan myös huonoksi kääntäjien laajaan koulutukseen nähden. Lisäksi jotkut vastaajista harmittelivat, että erityisesti alalle juuri hakeutuneet tai kouluttamattomat freelance-kääntäjät eivät uskalla vaatia asianmukaista palkkaa vaan alihinnoittelevat osaamisensa.

Vastausten perusteella freelance-kääntäjien työt ovat lisääntyneet (29 vastaajaa; 34 %), kun taas vastaavasti in-house-kääntäjien palkkaaminen vakituisiin työtehtäviin on vähentynyt selvästi (24 vastaajaa; 28%). Moni vastaajista koki, että freelance-kääntäjien tilanne on yleisesti ottaen hyvä ja töitä on reilusti tarjolla (11 vastaajaa; 13 %). Kuitenkin joukossa oli myös niitä, jotka kokivat freelanceriuden pikemminkin

”pakkoyrittäjyydeksi” kuin suotuisaksi vaihtoehdoksi. In-house-kääntäjien paikkoja tuntui olevan eniten tarjolla suomi-ruotsi-kääntäjille.

Kieli- ja käännösalan nykyinen työtilanne arvioitiin sekä positiiviseksi että negatiiviseksi. Erityisesti alan rakenteelliset ongelmat tuskastuttivat vastaajia, kuten yllä mainittu hintojen polkeminen, kieli- ja käännösalan arvostuksen vähäisyys ja kova kilpailu. Työllisyystilanne arvioitiin kuitenkin usein positiiviseksi tai negatiiviseksi riippuen vastaajan tilanteesta ja näkökulmasta. Monissa vastauksissa tuli ilmi, että kieli- ja käännösosalalla menestyminen tuntuu riippuvan hyvin voimakkaasti niin kääntäjän kuin muidenkin alan ammattilaisten henkilökohtaisista ominaisuuksista (10 vastaajaa; 12 %). Alla olevissa vastaajien 29 ja 13 vastauksissa tämä onkin tiivistetty oivallisesti.

- (1) *Mielestäni töitä on melko monipuolisella ja laajalla skaalalla; on palkkatöitä ja freelance-töitä. Kääntäjä on kielialan moniosaaja, joten voi päätyä myös erilaisiin työtehtäviin. Ongelmana on lähinnä se, että hyvähalkkaiset työt ovat kiven alla ja monesti on pakko ryhtyä yrittäjäksi, vaikkei haluaisikaan. Itse olen toiminut freelancerina opiskeluajoista lähtien ja se on sopinut minulle hyvin. (Vastaaaja 29)*

- (2) *Tuohon on hankala antaa mitään selkeää tai satavarmaa vastausta, koska ala on niin henkilökohtaisiin taitoihin, työetiikkaan ja verkostoihin perustuva. Toisin sanoen, jos osaat oikeasti kääntää, sinulla on hyvin työllistävä kielipari (esim. fi > en), noudatat annettuja aikatauluja, saat jalan oven väliin ja pystyt ylläpitämään hyvää mainetta, niin töitä varmasti riittää. Vastaavasti jos jokin osa-alue mättää, niin on hyvin todennäköistä, ettet koskaan saa töitä mistään (tai et ainakaan tule saamaan toista työtarjousta samalta tarjoajalta tai hänen kollegoiltaan). (Vastaaaja 13)*

Myös alan lähitulevaisuuden työllisyystilanteesta oltiin montaa mieltä, vaikkakin vastauksia sävytti usein pettymys alalla tapahtuvaan kehitykseen. Taulukko 18 havainnollistaa vastaajien (N=93) arvioita lähitulevaisuuden näkymistä.

Lähtilevaisuudet työllisyystilanteen arviot	Hiö
Teknologinen kehitys vaikuttaa	34
Jatkuu prekaarina tai muuttuu prekaarimmaksi	28
Palkkataso ja työehdot huonontuvat	21
Freelancer-kääntäjien työt lisääntyvät	15
Jälkieditointi lisääntyy	11
Jatkuu hyvänä tai paranee	10
Käännettävien tekstien määrä kasvaa	9
Työtehtävät monipuolistuvat tai eriytyvät	9
Alan arvostus laskee	6
In-house-kääntäjien työt vähenevät	5
Yhä enemmän kouluttamattomia kääntäjiä alalle	3
Alan vaihtaminen	3
En osaa sanoa	3
Käännöskoordinaattoreiden työt lisääntyvät	2
Kielentarkistajien työt lisääntyvät	2
Kääntäminen kokopäivätyönä vaikeutuu	2
Av-kääntämisen laatu huonontuu	2
Kilpailu lisääntyy	2
Projektinhallinnalliset tehtävät vähenevät automaation myötä	1
Suomen opetuksen tarve kasvaa maahanmuuton seurauksena	1
Kaupan alalla lisää töitä	1
Konferenssitulkkveja tarvitaan lisää	1
Termityön lisääntyminen	1

Taulukko 18. Arviot kieli- ja käännösalan työllisyystilanteesta lähtilevaisuudessa.

Suurimmaksi kieli- ja käännösalan työllisyystilanteeseen vaikuttavaksi tekijäksi arvioitiin teknologian kehittyminen (34 vastaajaa; 37 %). Yleiseen teknologian kehitykseen ja erityisesti konekääntämiseen liitettiin sekä neutraaleja ja positiivisia ajatuksia että negatiivissävyytteisiä uhkakuvia. Konekääntämisen ei pelätty ainakaan vielä, erityisesti tietyillä erikoisaloilla kuten kaunokirjallisuuden kääntämisessä, syrjäyttävän ihmiskääntäjää vaan toimivan pikemminkin apuvälineenä. Muutama vastaajista toivotti myös uudet teknologiset haasteet tervetulleeksi ja koki, että kyky sopeutua uuteen teknologiaan on valtti kieli- ja käännösalan ammattilaisille. Konekääntämisen pelättiin kuitenkin vaikuttavan hallitsemattomasti kääntäjän työkuvaan, kuten jälkieditoinnin liialliseen yleistymiseen, ja palkkiotason romahtamiseen. Osaa kääntäjinä toimivista vastaajista turhautti erityisesti se, että käännöstoimistot painostavat käyttämään vielä alkuvaiheissaan olevia konekääntimiä käännöstoimistoissa ja madaltavat tällä verukkeella töistä maksettavia palkkioita, vaikka konekääntämisen tuotos ei olisikaan kovin kummoista.

Vastaajat olivat myös huolissaan siitä, että työllisyystilanne jatkuu prekaarina tai muuttuu entistä prekaarimmaksi (28 vastaajaa; 30%). Erityisesti palkkatasojen ja työehtojen pelätään jatkavan laskuaan (21 vastaajaa; 23 %). Tähän vaikuttaa muun muassa konekääntämisen ja jälkieditoinnin yleistymisen sekä alan vähäinen arvostus, jolloin laadukkaita käännöksiä toivotaan yhä nopeutuvammalla aikataululla ja matalammalla hinnalla. Alalle tuntuu myös pyrkivän yhä enemmän kouluttamattomia kääntäjiä, jotka ovat valmiita työskentelemään työehdoista välittämättä (3 vastaajaa; 3 %). Oli myös odotettavaa, että vastaajat arvioivat freelance-töiden lisääntyvän entisestään ja vastaavasti in-house-paikkojen vähentyvän (20 vastaajaa; 22 %).

Kuitenkin osa vastaajista koki kieli- ja käännösalan työllisyystilanteen olevan tälläkin hetkellä hyvä ja parantuvan entisestään lähivuosina (10 vastaajaa; 11 %). Erityisesti käännettävän tekstin määrän uskotaan kasvavan (9 vastaajaa; 10 %). Osaltaan positiivisena koettiin työtehtävien monipuolistuminen, mikä merkitsee uudenlaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia hyödyntää koulutusta laajemmin kielialalla, kuten viestinnällisemmissä tehtävissä (9 vastaajaa; 10 %). Yhden vastaajan mielestä mahdollisuutena saattaa olla myös työtehtävien eriytyminen, jolloin esimerkiksi kääntäminen jakautuisi konekääntämisen tulosten muokkaamiseen eli jälkieditointiin tai tekstin totaaliseen uudelleenmuokkaukseen (transcreation).

5.7. Arviot koulutuksen ja työelämän vastaavuudesta

Tässä osiossa tutkittiin koulutuksen ja työelämän vastaavuutta. Valmistuneita pyydettiin arvioimaan eri tekijöiden vaikutusta koulutusta vastaavan työn saamisessa sekä kääntäjänkoulutuksen vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa työhönsijoittumiseen. Vastaajat saivat myös halutessaan kertoa, minkälaisia erikoistietoja ja -taitoja he kehottaisivat työmarkkinoille astuvaa kääntäjää tai muuta kieli- ja käännösalan ammattilaista hankkimaan jo opintojensa aikana. Lisäksi kyselyn lopussa valmistuneet saivat mahdollisuuden kertoa vapaasti kokemuksistaan työhönsijoittumisesta sekä antaa halutessaan palautetta lomakkeesta tai risuja ja ruusuja kieli- ja käännöstieteiden laitokselle.

5.7.1. Työpaikan saamiseen vaikuttavat tekijät

Alla olevassa taulukossa 19 valmistuneita on pyydetty arvioimaan pääaineen, sivuaineiden, työelämään valmistavien kurssien, kurssien määrän, hyvien arvosanojen,

pro gradu -tutkielman aiheen ja arvosanan, opinto-ohjauksen, työharjoittelun, jatko- tai täydennyskoulutuksen, sukupuolen sekä suhteiden merkitystä koulutusta vastaavan työn saamiseen. Vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden vastausten välillä ei ollut suuria eroavaisuuksia, mistä syystä vastaukset on kerätty samaan taulukkoon.

	ei ollenkaan	vähän	melko paljon	paljon	erittäin paljon	en osaa sanoa
pääaine	1 %	18 %	35 %	43 %	59 %	3 %
sivuaineet	2 %	23 %	33 %	23 %	17 %	2 %
työelämään valmistavat kurssit	9 %	21 %	18 %	15 %	13 %	24 %
kurssien suuri määrä	36 %	43 %	8 %	3 %	1 %	9 %
hyvät arvosanat	31 %	48 %	14 %	3 %	1 %	2 %
pro gradu -tutkielman aihe	37 %	47 %	9 %	2 %	3 %	3 %
pro gradu -tutkielman arvosana	53 %	39 %	3 %	2 %	0 %	3 %
opinto-ohjaus yliopistossa	16 %	25 %	21 %	9 %	8 %	22 %
työharjoittelu	5 %	8 %	19 %	14 %	41 %	13 %
jatko- tai täydennyskoulutus	7 %	19 %	23 %	16 %	11 %	23 %
sukupuoli	42 %	25 %	6 %	3 %	1 %	24 %
suhteet mahdollisiin työnantajiin tai heihin yhteydessä oleviin henkilöihin	1 %	2 %	14 %	28 %	50 %	5 %

Taulukko 19. Koulutusta vastaavan työn saamiseen vaikuttavat tekijät.

Valmistuneet kokivat koulutusta vastaavan työn saamisen kannalta merkittävimiksi tekijöiksi suhteet työnantajiin tai heihin yhteydessä oleviin henkilöihin, pääaineen, työharjoittelun ja sivuaineet. Suhteet vaikuttivat 50 prosentin mielestä erittäin paljon, 28 prosentin mielestä paljon ja 14 prosentin mielestä melko paljon työllistymiseen. Vähiten merkittäviksi tekijöiksi puolestaan koettiin pro gradu -tutkielman arvosana ja aihe, kurssien suuri määrä sekä hyvät arvosanat. Vastanneista jopa 53 prosenttia ilmoitti, ettei pro gradu -tutkielman aihe vaikuttanut ollenkaan työllistymiseen ja 39 prosenttia ilmoitti sen vaikuttaneen vain vähän. Erityisesti sukupuolen ja työelämään valmistavien kurssien osalta ei osattu sanoa, vaikuttivatko ne työllistymiseen vai eivät.

Kyselyssä tiedusteltiin myös, mitkä tekijät tai ominaisuudet olisivat valmistuneiden mielestä edesauttaneet heitä pääsemään johonkin toivomaansa koulutusta vastaavaan työpaikkaan, mutta joka jäi kuitenkin jostain syystä saamatta. Valmistuneita pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä tekijää, ja numero 1 merkitsee kaikkein tärkeintä. Alla oleva taulukko 20 havainnollistaa vastauksia (N=105).

Tekijät	1	2	3	yht.
enemmän sivuaineita	6 %	6 %	12 %	24 %
enemmän työelämään valmistavaa koulutusta	10 %	14 %	12 %	36 %
työkokemusta	56 %	19 %	12 %	87 %
suhteita tai suosituksia	22 %	34 %	19 %	76 %
parempi opintomenestys	6 %	3 %	6 %	14 %
muuta erityisalojen tietoja ja taitoja	9 %	6 %	13 %	29 %
muun alan koulutus	5 %	2 %	5 %	11 %
muu	6 %	2 %	3 %	10 %

Taulukko 20. Tekijät, jotka olisivat edesauttaneet koulutusta vastaavan työpaikan saamisessa. *Huom! 1 = tärkein tekijä*

Selvästi suurimpana vaikuttavana tekijänä miellettiin työkokemuksen puute: vastaajista (N=105) 56 prosentin mielestä työkokemus olisi ollut kaikista merkittävin tekijä koulutusta vastaavan työpaikan saamisessa. Jopa 87 prosenttia vastaajista koki, että työkokemus olisi tavalla tai toisella auttanut heitä saamaan toivomansa työpaikan. Vastaajat olisivat kaivanneet toiseksi eniten enemmän suhteita tai suosituksia (76 %) ja kolmanneksi eniten enemmän työelämään valmistavaa koulutusta (36 %).

Taulukossa 21 on lueteltuna vastaajien (N=46) mainitsemat muut tekijät tai osa-alueet, joiden hallitseminen tai parempi osaaminen olisivat heidän mielestään edesauttaneet työpaikan saamisessa tai jotka mahdollisesti estivät saamasta toivotun työpaikan.

Tekijä/osaamisalue	Hiö
IT-osaaminen/käännösteknologia	9
kauppa	9
toinen tai useampi kielipari	8
tiedotus ja viestintä	6
tekniikka	5
lääketiede	4
parempi kielitaito	3
oikeustiede	3
markkinointi	2
kansainvälinen kokemus	2
EU-tietous	2
valtiotieteet	2
paremmat käännöstaidot	1
tulkkaus	1
sosiologia	1
ikä	1
asuinpaikka	1
sukupuoli	1
koordinointi	1
tutkimus	1
sosiaalisempi ja markkinoivampi luonne	1
terveydenhuolto	1
yhteiskuntatieteet	1
liiketoiminta	1
taloustiede	1

Taulukko 21. Muut tekijät tai osa-alueet, jotka olisivat edesauttaneet koulutusta vastaavan työpaikan saamisessa tai jotka estivät saamasta halutun työpaikan.

Vastaajista (N=46) 9 henkilöä eli 20 prosenttia mainitsi, että parempi IT-osaaminen tai tarkemmin käännösteknologian hallinta sekä kaupallisen alan erityisosaaminen olisivat auttaneet koulutusta vastaavan työpaikan saamisessa. Vastaajista 8 henkilöä (17 %) olisi myös kaivannut toisen tai useammin kieliparin valikoimaansa. Erityisesti ruotsin, englannin ja ranskan kieli mainittiin valttikorteiksi työnhaussa. Vastanneet totesivat lisäksi, että yhteen tai useampaan kielten ulkopuoliseen alaan erikoistumista tulisi painottaa enemmän opinnoissa. Tämänhetkisinä työmarkkinoilla tunnutaan kaipaavan kaupallisen osaamisen lisäksi erityisosaamista tiedotuksesta ja viestinnästä, tekniikasta ja lääketieteestä.

5.7.2. Koulutuksen vahvuudet ja heikkoudet

Valmistuneilta tiedusteltiin, miten heidän mielestään kääntäjänkoulutus antoi valmiuksia työelämään siirtymiselle. Avoin kysymyksenasettelu innosti valmistuneita jakamaan laajasti kokemuksiaan kääntäjänkoulutuksen vahvuuksista ja heikkouksista. Alla oleviin taulukoihin 22 ja 23 on koottu tiivistetysti valmistuneiden vastauksia (N=131). Vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden välillä ei ollut huomattavaa eroa kääntäjänkoulutuksen vahvuuksien ja heikkouksien arvioinnissa, joten tästä syystä eri aikoina valmistuneiden vastauksia ei ole koettu tarpeelliseksi erotella toisistaan.

Koulutuksen vahvuudet	Hlö	%
vahva pohja kääntämiselle	29	22 %
vahva kielitaito	17	13 %
tiedonhaku ja -analysointitaidot	11	8 %
viestintä- ja vuorovaikutustaidot	9	7 %
kriittinen ja analyttinen ajattelu	8	6 %
hyvä pohja ammattimaisuudelle	8	6 %
erikoisalojen opetus	7	5 %
työharjoittelu osana opintoja	6	5 %
yleissivistys	5	4 %
käännösteknologian opetus	5	4 %
kyky kehittää itseä ja työtä	5	4 %
työelämään valmentava opetus	4	3 %
kääntämisen teorian opetus	4	3 %
mentorointiohjelmat	4	3 %
todelliseen työelämään valmentavat käännöskurssit	4	3 %
workshopit, seminaarit, ja vierailut	4	3 %
hyvä pohja monialaiselle asiantuntijuudelle	2	2 %
opettajan pedagogiset opinnot	2	2 %
ongelmanratkaisukyky	2	2 %
eri tekstilajien tuntemus	2	2 %
parantanut itseluottamusta	2	2 %
suhteiden luominen ja verkostoituminen	2	2 %
yrittäjyyteen liittyvä opetus	2	2 %
hyvä pohja tulkkaukselle	2	2 %
terminologiakurssit	1	1 %
hyvä pohja tekniseen viestintään	1	1 %
kieliharjoittelu osana opintoja	1	1 %
auktorisoidun kääntäjän tutkinto osana opintoja	1	1 %
konferenssitulkkien erikoistumiskoulutus	1	1 %
hyvä pohja projektinhallintaan	1	1 %

Taulukko 22. Kääntäjänkoulutuksen vahvuudet työelämään siirtymisen kannalta.

Valmistuneet pitivät kääntäjänkoulutuksen vahvuuksina hyvin monenlaisia tekijöitä. Koulutuksen koettiin tarjonneen erityisesti vahvan pohjan kääntämiselle (22 %) ja

hyvän kielitaidon (13 %). Yksi vastaajista kommentoikin kääntämispainotteisuutta erittäin positiivisesti esittäen samalla huolensa nykyisestä tutkintorakenteesta:

- (3) *Runas käännöskurssien määrä on ollut todella hyvä asia. Suoraan sanottuna olen huolestunut, että vasta maisteripolulla on käännöskursseja nykyään tarjolla. Runas käännösten tekeminen tuo alkavaa rutiinia ja ymmärrystä lähtö- ja kohdekielen käsittelylle. (Vastaaja 49)*

Lisäksi koulutuksesta olivat lähteneet matkaan muun muassa hyvät tiedonhaku- ja analysointitaidot (8 %), viestintä- ja vuorovaikutustaidot (7 %) sekä tapa ajatella analyttisesti ja kriittisesti (6 %). Kieli- ja käännösosalta muulle alalle siirtynyt vastaaja totesi:

- (4) *Vaikka en työskentele käännösosalalla, koen saaneeni paljon työkaluja opinnoistani: ongelmanratkaisukykyä, tiedonhankintaa, kriittistä ajattelua, mukautumiskyky uusiin ajattelutapoihin ja järjestelmiin, kykyä kehittää toimintaa ja toimia vastuullisesta, perustellusti ja uusimman tutkimuksen mukaisesti, viestintätaidot, kuten vastaanottajan huomioiminen ja dynaaminen viestinvälittäminen... Lista on ihan loputon. (Vastaaja 18)*

Alla olevassa taulukossa 23 on puolestaan jaoteltu koulutukseen liitettyjä heikkouksia.

Koulutuksen heikkoudet	HIö	%
työelämään valmentavan opetuksen puute	41	31 %
yrittäjyyteen liittyvän opetuksen puute	32	24 %
IT-osaamisen ja käännösteknologian opetuksen puute	29	22 %
epärealistinen käsitys työmarkkinoista	23	18 %
liian teoreettispainotteinen koulutus	21	16 %
erityisalojen opetuksen vähäisyys tai puutteellisuus	14	11 %
ei valmennusta hinnoitteluun ja palkkaneuvotteluihin	13	10 %
ei pakollista työharjoittelua	11	8 %
viestinnän opetuksen puute	6	5 %
projektinhallinnan opetuksen puute	6	5 %
kääntämisen kurssit eivät vastaa tosielämää	6	5 %
itsetunnon polkeminen	5	4 %
liian vähän suhteiden luomista ja verkostoitumista	3	2 %
opinto-ohjauksen puute	3	2 %
opettajan pedagogisten opintojen heikkous	3	2 %
epäpätevät opettajat	2	2 %
tiedonhakumenetelmien opetuksen puute	1	1 %
painotus liikaa luovissa erityisaloissa	1	1 %
pro gradu -tutkielmalla liikaa painoarvoa	1	1 %
tulkkausopetuksen puute	1	1 %
suppea koulutus	1	1 %
kielten opetuksen puutteellisuus	1	1 %

Taulukko 23. Kääntäjänkoulutuksen heikkoudet työelämään siirtymisen kannalta.

Vaikka kääntäjänkoulutuksen koettiin tarjonneen monipuolisia eväitä työelämään siirtymiselle, koulutus sai myös osakseen kritiikkiä. Suurimpana heikkoutena koettiin työelämään valmentavan opetuksen puute (31 %). Monet valmistuneet kokivat, että heidät oli jätetty oman onnensa nojaan työnhaussa, oman osaamisensa kartoittamisessa ja markkinoinnissa sekä oman paikkansa löytämisessä työmarkkinoilla. Usean vastaajan mielestä koulutus oli antanut hyvin epärealistisen ja jopa ruusuinen kuvan kieli- ja käännösmarkkinoista (18 %). Kun otetaan huomioon yritysten yhä voimistuva trendi vähentää vakituksia in-house-kääntäjien paikkoja ja ulkoistaa käännöstyöt freelance-kääntäjille, vastaajat olivat harmissaan siitä, että ammatin realiteetteja ei tehty selväksi koulutuksen aikana ja että yrittäjyyteen liittyvä opetus oli hyvin vähäistä (25 %). Valmistuneet kokivat myös suuria puutteita IT-taitojen ja erityisesti käännösteknologian opetuksessa (22 %), vaikka nämä taidot olisivat olleet oleellisia työelämään siirtymisen kannalta.

Hyvin huolestuttavaa muutamissa vastauksissa oli se, että kääntämisen vähäinen arvostus tuntuu olevan pinnalla jopa itse kääntäjänkoulutuksessa (4 %). Koulutuksessa ilmennyt lannistava puhe käännösalan huonosta työllisyystilanteesta ja kääntäjien palkkojen polkemisesta alas vaikutti negatiivisesti joidenkin vastaajien opiskelumotivaatioon. Yksi vuonna 2016 (vastaaja 94) ja toinen vuonna 2015 (vastaaja 69) valmistunut kommentoikin koulutuksessa vallinnutta ilmapiiriä:

- (5) *-- Joillakin kursseilla opiskelijoille sanottiin suoraan, että teistä ei tule kääntäjiä, eikä ainakaan kaunokirjallisuuden kääntäjiä, vaan kannattaa yrittää keksiä jokin muu tapa tai jopa ala työllistymiseen. Paitsi realistisena ja kenties jopa rakentavana, tuollainen työelämävalmennus oli valitettavasti tulkittavissa lannistavana: ikään kuin olisimme joutuneet porsaanreikään, jossa sijoitamme elämästämme useita vuosia sellaisen alan opintojen suorittamiseen, jolle on mahdotonta työllistyä. (Vastaaja 94)*
- (6) *-- Koko opiskelun ajan se alan ja kääntäjien mollaaminen ja aliarviointi. Tämä on todella iso tekijä, joka on vaikuttanut sekä itsetuntooni että ammatilliseen itsetuntooni. – (Vastaaja 69)*

Kuitenkin pari vastaajaa oli pohtinut myös sitä, mikä on ylipäänsä koulutuksen tehtävä työmarkkinoille valmistamisessa. Yksi valmistuneista totesi:

- (7) -- Mielestäni työelämä on niin monimuotoista, että siihen on opinnoissa vaikea valmistaa – työt oppii viime kädessä vasta työtä tekemällä. (Vastaaaja 26)

Lisäksi monet valmistuneista joko kehuivat opintojensa osana suorittamansa työharjoittelun merkitystä työmaailman taitojen oppimisessa (5 %) tai toivoivat, että työharjoittelu olisi ollut pakollista suorittaa osana opintoja (8 %).

5.7.3. Valmistuneiden neuvot opiskelijoille ja muu palaute

Valmistuneilta tiedusteltiin, minkälaisia erikoistietoja ja -taitoja he kehottaisivat työmarkkinoille astuvaa kääntäjää tai muuta kieli- ja käännösalan ammattilaista hankkimaan jo opintojensa aikana. Vastaukset (N=126) kulkivat käsi kädessä koulutukseen liitettyjen vahvuuksien ja heikkouksien kanssa. Alla olevassa taulukossa 24 on eritelty tarkemmin vastauksia.

Suosittelut tiedot ja taidot	Hiö	%
yrittäjäosaaminen	47	37 %
erikoisalan/-alojen hallinta	45	36 %
käännösteknologian monipuolinen osaaminen	29	23 %
IT-taidot	24	19 %
verkostoituminen ja suhteiden luominen	19	15 %
oman osaamisen tunnistaminen, arvostaminen ja markkinointi	16	13 %
oman alan työkokemus/työharjoittelu/realistinen ymmärrys alasta	15	12 %
hinnoittelun ja laskutuksen ymmärtäminen	13	10 %
viestintätaidot	10	8 %
vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot	8	6 %
projektin- ja ajankäytön hallinta	8	6 %
laaja yleissivistys	7	6 %
kaupallinen osaaminen	7	6 %
vankka kielitaito	7	6 %
useampi työkieli	6	5 %
avoin ja sopeutuva asenne	4	3 %
englannin ja ruotsin osaaminen	4	3 %
tiedonhakutaidot	3	2 %
työntekijän oikeuksien tunteminen/ammattiliittoon liittyminen	3	2 %
työnhakutaidot	3	2 %
kieliharjoittelu ulkomailla	2	2 %
toinen ala varavaihtoehtona	2	2 %
palvelumuotoilu	1	1 %
auktorisoidun kääntäjän tutkinto	1	1 %
kulttuurisidonnaisuuden ymmärtäminen	1	1 %
kirjanpidon perusteet	1	1 %
paineensietokyky	1	1 %
omaan alaan liittyvä harrastus/vapaaehtoistyö	1	1 %

Taulukko 24. Valmistuneiden suosittamat tiedot ja taidot, jotka opiskelijoiden olisi hyvä hankkia jo opinnoissa.

Selvästi tärkeimmiksi taidoiksi, jotka opiskelijoiden olisi hyvä hankkia jo opintojen aikana, mainittiin yrittäjäosaaminen (37 %) ja yhden tai useamman erikoisalan hallitseminen (36 %). Vastaajien mielestä opiskelijoiden olisi hyvä tiedostaa alan realiteetit jo opiskeluvaiheessa ja valmistautua mahdolliseen yrittäjyyteen. Vastaajat kehittivät myös erikoistumaan kielten lisäksi ainakin yhteen erikoisalaan, kuten tällä hetkellä työllistäviin tekniikkaan, lääketieteeseen, talouteen, kauppaan, politiikkaan tai luonnontieteisiin. Osa vastanneista kannusti valitsemaan sellaisen erikoisalan, joka kiinnostaa itseä ja motivoi, kun taas osa kehotti myös tarkkailemaan työmarkkinoiden kysyntää.

Lisäksi tärkeiksi opiskeluissa hankittaviksi taidoiksi koettiin muun muassa käännösteknologian monipuolinen osaaminen (23 %), hyvät IT-aidot (19 %) sekä verkostoituminen ja suhteiden luominen (15 %). IT-taidoista painotettiin toimisto- ja taitto-ohjelmien sekä ohjelmoinnin perusteiden ymmärrystä. Vastausten joukossa oli myös paljon oman ammattitaidon arvostukseen ja hyvien työehtojen vaatimiseen rohkaisevia kommentteja, joista alla yksi esimerkki:

- (8) *Sekin kääntäjän kannattaa tietää, että käännösalalla on esimiehinä ja johtajina paljon ei-kääntäjiä, jotka eivät välttämättä arvosta tai ymmärrä kääntämistä vaan ovat kiinnostuneita valjastamaan käännökset ja kääntäjät tuottamaan voittoa. Tämä oli minulle humanistina aluksi aika kylmää kyytiä. Kannattaa opetella puolustamaan oman työn laatua, vaatimaan rohkeasti omasta työstä kelvollisia palkkioita ja perustelemaan, miksi hyvästä kannattaa maksaa. (Vastaaja 103)*

Kyselyn lopuksi valmistuneet saivat vielä mainita muita työhönsijoittumiseensa vaikuttaneita tekijöitä (N=75) sekä antaa palautetta kyselylomakkeesta ja opinnoista kieli- ja käännöstieteen laitokselle (N=33).

Moni valmistuneista puhui vuolaasti työharjoittelun puolesta. Vaikka ainakaan tällä hetkellä työharjoittelu ei kuulu Monikielisen käännösviestinnän maisterilinjan pakollisiin opintoihin, valmistuneet suosittelivat sisällyttämään sen osaksi opintoja. Vastaajista moni kertoi, miten ilman työharjoittelua he eivät olisi luultavasti saaneet nykyistä työpaikkaansa tai onnistuneet hankkimaan nykyisenkaltaista verkostoaan. Työharjoittelu antoi myös realistisemmän kuvan työmarkkinoista ja auttoi paremmin suunnittelemaan valmistumisen jälkeistä aikaa. Lisäksi muutama vastaajista kertoi, miten työharjoittelu oli mahdollistanut freelance-kääntäjäksi ryhtymisen: harjoittelun

tarjonnesta yrityksestä tuli vastaajien ensimmäinen toimeksiantaja, mikä loi pohjan asiakaskunnan laajentamiselle.

Moni valmistuneista painottikin verkostoitumisen tärkeyttä ja kehotti lähtemään rohkeasti mukaan erilaisiin kääntäjäyhteisöihin sekä alan seminaareihin ja tapahtumiin. Vastaajat myös muistuttivat, että monet kanssaopiskelijoista päätyvät erilaisiin työtehtäviin kieli- ja käännösosalalle, ja myöhemmin opintojen aikana luodut henkilösuhteet voivat olla valttia työnhaussa. Pari vastaajaa suositteli lisäksi osallistumaan Turun yliopiston tarjoamaan mentorointiohjelmaan ja Rekryn tilaisuuksiin tai esimerkiksi tekemään pro gradu -tutkielman yhteistyössä alan yrityksen kanssa.

Vaikka hyvät kääntämistaidot koettiin tärkeäksi tekijäksi työllistymisen kannalta, kääntäjän tärkeimmiksi ominaisuuksiksi mainittiin myös ennakkoluuloton ja joustava asenne sekä valmius tarttua uusiin haasteisiin. Valmistuneet kannustivat heittämään turhan vaatimattomuuden romukoppaan ja sen sijaan markkinoimaan rohkeasti osaamistaan. Koska kääntäjän tulee kehittää jatkuvasti osaamistaan ja pysyä kartalla ympäröivästä maailmasta, moni vastaajista kehotti jatkokouluttautumaan ja harjaannuttamaan erityisalojen osaamista. Vaikka tällä hetkellä erityisesti tekniikka, lääketiede ja kaupallinen ala tuntuvat olevan suosittuja työmarkkinoilla, vastaajat kehittivät erikoistumaan sellaiseen erityisalaan, joka kiinnostaa itseä ja motivoi.

Myös freelance-kääntäjän työn luonteesta muistutettiin: kääntäjä työskentelee jatkuvasti koneen ääressä ja usein hyvin erakkomaisissa olosuhteissa. Tästä syystä onkin hyvä pohtia jo opintojen aikana, sopiiko työ omalle luonteelle vai kaipaako mieli ihmisläheisempää työympäristöä. Yksi freelance-kääntäjä kuitenkin kommentoi, ettei itsensä työllistämistä kannata pelätä: esimerkiksi kevytyrittäjäyys tarjoaa helpon tavan testailta työn sopivuutta itselle, ja kääntäjän työt voi myös aloittaa rauhassa toisen päivätyön ohessa. Lisäksi kehoitettiin liittymään käännösalan asiantuntijoiden ammattiliittoon, joka antaa tukea asianmukaisten työehtojen vaatimiseen.

Osa vastaajista oli työllistynyt kääntäjänkoulutuksen avulla myös aivan toisille kieli- ja käännösalan ulkopuolisille aloille. Valmistuneet halusivatkin lisätä, että kääntäjänkoulutus tarjoaa yleishyödyllisen pohjan hyvin monenlaisille työtehtäville, ja siksi omaa osaamista kannattaa tuoda aktiivisesti esille. Lisäksi kielten opintoja on

mahdollista täydentää eri sivuaineilla, vapaaehtoistyöllä ja harrastustoiminnalla, jotka voivat avata aivan uudenlaisia ovia. Työpaikkoja kehoitettiin myös hakemaan ulkomailta laajemmilta työmarkkinoilta.

Kyselylomakkeesta annettiin pääosin positiivista ja kannustavaa palautetta: kyselyn aihe koettiin erittäin tarpeellisena ja ajankohtaisena. Kuitenkin muutama vastaaja koki jotkin lomakkeen kysymyksenasettelut ongelmallisiksi. Haasteeksi muodostui erityisesti kyselyhetken pääasiallisen tilanteen määrittely: jotkut vastaajista tekivät useampaa osa-aikaista työtä tai osa-aikaisia töitä vakituisen työn ohella. Työt saattoivat olla kieli- ja käännösalan sisältä tai täysin muilta aloilta. Kyselyssä oli myös muutamien vastaajien mielestä hankala tuoda esille työtehtävien kronologiaa tai että esimerkiksi työharjoitteluita oli ollut useampi. Lomakkeeseen olisikin kaivattu lisää vaihtoehtoja monivalintakysymyksiin ja avoimia kysymyksiä helpottamaan vastaamista. Vastaajan ammatista riippuen osa kysymyksistä koettiin joko liian kääntäjäpainotteiseksi tai epärelevanteiksi työsuhteessa toimiville: muutamissa kysymyksissä puhuttiin esimerkiksi ”työnantajasta” ja ”työsuhteesta”, vaikka freelance-kääntäjille asianmukaisemmat termit olisivat olleet ”toimeksiantaja” ja ”freelance-sopimus”.

Kieli- ja käännöstieteen laitokselta puolestaan toivottiin erityisesti kannustavampaa ilmapiiriä. Vaikka kieli- ja käännösalan työmarkkinat koetaan osittain ongelmallisina, alalle on valmistuneiden mielestä erittäin mahdollista työllistyä. Vastaajat halusivat muistuttaa, että opintojen aikainen kannustaminen tai lannistaminen saattavat vaikuttaa merkittävästi ammatilliseen itsetuntoon. Opintoihin kaivattiin lisäksi työehtoja käsitteleviä kursseja, joilla opiskelijoita opetettaisiin pitämään puoliaan työmaailmassa ja vaatimaan asianmukaista palkkaa. Laitokselta toivottiin myös enemmän yhteistyötä alan yritysten kanssa, mikä tarjoaisi mahdollisuuksia verkostoitumiselle.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työhönsijoittumista. Kohderyhmänä olivat Turun yliopiston kääntäjänkoulutuksesta vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneet filosofian maisterit, joilla oli pääaineenaan englannin kääntäminen ja tulkkaus, espanjan kääntäminen, italian kääntäminen, ranskan kääntäminen ja tulkkaus tai saksan kääntäminen ja tulkkaus. Tutkielman tavoitteena oli saada tietoa valmistuneiden työnhausta, työllistymiseen vaikuttaneista tekijöistä, työnkuvasta ja työttömyydestä. Lisäksi tarkoituksena oli tutkia sitä, miten koulutus on vastannut työelämän vaatimuksiin sekä millaiseksi kieli- ja käännösmarkkinat mielletään. Toiveenani oli tuottaa sellaista tutkimustietoa, jota opiskelijoiden olisi mahdollista hyödyntää opintojensa ja urapolkujensa suunnittelussa sekä Kieli ja käännöstieteiden laitoksen kääntäjänkoulutuksen kehittämisessä.

Kysely toteutettiin sähköisesti puolistrukturoidulla Webropol-kyselylomakkeella. Ajantasaiset yhteystiedot löydettiin 284:lle vuosina 2009–2016 valmistuneelle ja 47:lle vuosina 1994–2003 valmistuneelle henkilölle. Kyselylomake lähetettiin kyseisille henkilöille henkilökohtaisesti sähköpostitse tai sosiaalisen median kautta. Lisäksi lomaketta jaettiin julkisesti sosiaalisessa mediassa ja alan postituslistoilla. Kyselyyn vastasi 159 henkilöä ja vastausprosentiksi muodostui 22 prosenttia: lomakkeen palautti vuosina 1994–2003 valmistuneista 44 henkilöä ja 2009–2016 valmistuneista 115 henkilöä. Tutkielmassa vertailtiin vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden vastauksia toisiinsa. Lisäksi aineistoa verrattiin Heli Palomäen (2011) aiemman työhönsijoittumistutkimuksen tuloksiin.

Kyselyyn vastanneet pitivät valmistumisen jälkeistä työllistymistä suhteellisen helppona, vaikkakin vuosina 2009–2016 valmistuneet mielsivät työllistymisen aavistuksen vaikeammaksi kuin aiempina vuosina valmistuneet. Kyselyhetkellä yli puolet valmistuneista toimi palkansaajina kokoaikaisissa työsuhteissa. Vuosina 1994–2003 valmistuneista palkansaajia oli 55 prosenttia ja itsensä työllistäjiä 39 prosenttia. Puolestaan 2009–2016 valmistuneista palkansaajina toimi 54 prosenttia ja itsensä työllistäjinä 30 prosenttia. Kaikista valmistuneista 12 prosenttia oli joko opiskelijoita, vapaalla tai teki useampaa työtä samanaikaisesti. Työttömänä oli 1994–2003 valmistuneista vain 2 prosenttia ja 2009–2016 valmistuneista 5 prosenttia.

Kaikista kyselyyn vastanneista yli puolet ei ollut koskaan ollut työttömänä. Palomäen (2011) aineistoon verrattuna vuosina 2009–2016 valmistuneiden palkansaajien määrä oli laskenut hieman ja itsensä työllistäjien puolestaan noussut. Myös työttömyys oli kasvanut 13 prosenttiyksiköllä.

Kyselyyn vastanneista yli puolet oli hakenut koulutustaan vastaavia töitä valmistumishetkellä. Kaikista työpaikkaa hakeneista suurimmalla osalla työnhaku suuntautui kääntämistehtäviin. Kuitenkin vuosina 2009–2016 valmistuneet olivat selkeästi kiinnostuneempia muistakin kieli- ja käännösalan tai alan ulkopuolisista töistä kuin aiemmin valmistuneet. Vastanneista yli puolet teki koulutustaan vastaavia töitä jo ennen valmistumistaan, mikä oli usealla yksi syy sivuttaa työnhaku. Työpaikkoja haettiin eniten Turun seudulta ja pääkaupunkiseudulta, joissa valmistuneista enemmistö työskenteli myös kyselyhetkellä. Kyselyhetken työpaikka oli löytynyt aiemmin valmistuneille useimmiten suhteiden avulla, kun taas myöhemmin valmistuneet olivat käyttäneet apunaan työnhakusivuja.

Sekä ensimmäinen että kyselyhetken työpaikka löytyi yleensä yksityiseltä sektorilta, vaikkakin vuosina 1994–2003 valmistuneet työllistyivät julkiselle sektorille hieman useammin. Oli odotettavaa, että myöhemmin valmistuneista osa työskenteli edelleen samoissa työtehtävissä valmistumisesta kuluneen lyhyemmän ajan takia, kun taas aiemmin valmistuneista työpaikka oli pysynyt samana vain muutamalla vastaajalla. Suurin osa sekä aiemmin että myöhemmin valmistuneista työskenteli ensimmäisessä työpaikassaan määräaikaisena. Vuosina 2009–2016 valmistuneiden määräaikaiset työsuhteet olivat lisääntyneet 9 prosenttiyksiköllä verrattuna Palomäen (2011) tutkimukseen. Aiemmin valmistuneet vaihtoivat ensimmäisen työpaikan usein uuteen työpaikkaan, kun taas myöhemmin valmistuneilla työtehtävien loppumisen syynä oli tavallisimmin määräaikaisuuden päättyminen.

Palkansaajien kohdalla työsuhteet muuttuivat työuran edetessä usein määräaikaisista vakituisiksi, vaikka vuosina 2009–2016 valmistuneilla palkansaajilla osa- tai määräaikaisuutta oli enemmän kuin aiemmin valmistuneilla. Myöhemmin valmistuneet olivat myös usein alkaneet varmuudeksi etsiä uutta työpaikkaa, jos kyselyhetken työsuhdetta ei jatkettaisi sen määräaikaisen luonteen takia. Odotettavasti sekä palkansaajista että itsensä työllistäjistä aiemmin valmistuneet olivat työskennelleet

useimmiten kyselyhetken työpaikassaan kauemmin kuin 10 vuotta. Puolestaan myöhemmin valmistuneet olivat olleet samoissa työtehtävissä useimmiten 1–3 vuotta.

Valmistuneet toimivat sekä ensimmäisessä että kyselyhetken työpaikassa monilla eri ammattinimikkeillä, mikä kuvaa hyvin kääntäjän työnkuvan muuttumista ja laajentumista sekä kieli- ja käännösosalalla lisääntyneitä erilaisia tehtävänimikkeitä. Suurin osa vastaajista toimi sekä ensimmäisessä että kyselyhetken työssään kääntäjänä tai projektipäällikkönä/-koordinaattorina. Kyselyhetkellä moni työskenteli myös opettajina. Kääntäjien määrä oli pysynyt vuodesta toiseen suhteellisen samana: kaikenkokoisia kääntäjiä oli vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneista 38 prosenttia ja 2001–2008 valmistuneista 37 prosenttia.

Palkansaajilla eniten työaika kului projektinhallinnallisiin, viestinnällisiin ja muihin kielellisiin tai kielitaitoa vaativiin tehtäviin. Kääntämistä kuului työtehtäviin vain 40 prosentilla. Itsensä työllistäjistä puolestaan selkeästi enemmistöllä osa työajasta kului asiatekstien kääntämiseen. Lisäksi asiakasviestintä ja projektinhallinta mainittiin paljon työaika vieviksi tehtäviksi. Sekä palkansaajien että itsensä työllistäjien ylivoimaisesti käytetyin työkieli oli englanti, ja monella kääntäjänä toimivista käännösuunta oli vieraasta kielestä suomeen päin, useimmiten englannista suomeen.

Vuosina 1994–2003 valmistuneista jopa 93 prosenttia ilmoitti ensimmäisen työn vastanneen suhteellisen hyvin tarjottua koulutusta ja 2009–2016 valmistuneista samoin ajatteli 83 prosenttia. Kyselyhetken työpaikka puolestaan vastasi melko tai erittäin hyvin koulutusta aiemmin valmistuneista 67 prosentin ja myöhemmin valmistuneista 74 prosentin mielestä. Tuloksesta voi päätellä, että monet palkansaajat mielsivät työtehtävien vastaavan suhteellisen hyvin saatua koulutusta, vaikka moni heistä ei toiminutkaan kääntäjänä. Koulutusta on siis ollut mahdollista hyödyntää hyvin moninaisissa työtehtävissä. Loput vastaajista olivat mielestään koulutusta vastaamattomissa tehtävissä tai siirtyneet muille aloille.

Valmistuneiden mielestä koulutusta vastaavan työpaikan saamiseen vaikuttivat kaikista eniten suhteet ja verkostoituminen, pääkieli, työharjoittelu sekä sivuaineet tai erikoisalojen osaaminen. Vuosina 2009–2016 valmistuneista jopa 80 prosenttia kertoikin työharjoittelun hyödyttäneen ensimmäisen työpaikan löytämisessä, mutta vain 25 prosenttia 1994–2003 valmistuneista ajatteli samoin. Kohtalaisen merkittävää prosentuaalista eroa selittänee se, että aiemmin valmistuneista harvempi sisällytti

työharjoittelun osaksi opintojaan. Kieli- ja käännösalan jatkuvan muutoksen takia monen vastaajan mielestä myös joustava ja avoin asenne erilaisia työtehtäviä ja työtapoja kohtaan oli ratkaisevassa asemassa työllistymisessä. Lisäksi yleisesti työllistymistä helpottivat työkokemuksen määrä ja hyvät IT-aidot, kuten käännösteknologian tuntemus.

Valmistuneet yhdistivät kääntäjänkoulutukseen monenlaisia vahvuuksia. Koulutuksen kerrottiin luoneen erityisesti vahvan pohjan kääntämiselle ja kielitaidolle. Tämä ei sinänsä ollut yllättävää, koska akateemisessa kääntäjäkoulutuksessa keskeistä on aina ollut kielellisten taitojen vahvistaminen ja laajentaminen. Vastauksista oli myös mahdollista päätellä, että koulutuksen tarjoama kattava osaamis pohja avasi ovia hyvin monenlaisiin työtehtäviin. Haasteena tuntui kuitenkin olleen näiden tietojen ja taitojen markkinoiminen mahdollisille työnantajille, joilla saattaa olla hyvin hatara kuva käännösviestinnästä. Koulutus sai siis myös osakseen kritiikkiä, vaikka se olikin tarjonnut monipuolisia eväitä työelämään siirtymiselle. Eri aikoina valmistuneiden vastauksissa toistui erityisesti kokemus työelämään valmentavan opetuksen puutteesta, mikä miellettiinkin yhdeksi suurimmaksi koulutuksen heikkoudeksi. Monista valmistuneista tuntui siltä, että heidät oli jätetty oman onnensa nojaan oman paikkansa löytämisessä työmarkkinoilla.

Usean vastaajan mielestä koulutus oli myös antanut epärealistisen kuvan kieli- ja käännösmarkkinoista. Koska nykyään monelle itsensä työllistäminen on ainoa mahdollinen tapa toimia kääntäjänä, vastaajat olivat harmissaan siitä, ettei ammatin realiteetteja tehty selväksi koulutuksen aikana ja että yrittäjyyteen liittyvä opetus oli hyvin vähäistä. Kuitenkin nykyään yrittäjäosaaminen on pakollinen osa käännösviestinnän opintoja. Erityisesti työelämälähtöisten työpajakurssien painotus on yrittäjyydessä, eri kieli- ja käännösalan työtehtäviin tutustumisessa sekä teknologiassa. Vaikka opiskelijat päättäisivätkin valmistuttuaan siirtyä muille aloille töihin, on esimerkiksi projektinhallinnallisesta ja laajasta IT-osaamisesta hyötyä myös aivan muunlaisissa tehtävissä. On siis mahdollista, ja erittäin toivottavaa, että seuraavissa työhönsijoittumistutkimuksissa koulutuksen työelämälähtöisyys nähdään positiivisemmassa valossa.

Kyselyyn vastanneet olivatkin pohtineet hyvin eri näkökulmista sitä, minkälainen koulutuksen suhde työmaailmaan tulisi ylipäätään olla. Joidenkin vastaajien mielestä

kääntäjänkoulutuksen tulisi ehdottomasti ottaa huomioon esimerkiksi alalla toimivien yritysten tarpeet ja siirtää koulutuksen painopistettä yhä käytännönläheisemmäksi. Kuitenkin vastaajien joukossa oli myös niitä, joiden mielestä työtä oppii vasta sitä tekemällä, eikä koulutukselta näin olisikaan kaivattu ammatillisempaa otetta. Valmistuneet olivat päätyneet hyvin monenlaisiin työtehtäviin kääntämisen pohjakoulutuksen avulla, joten koulutuksen ei aina edes odotettu valmistavan juuri tiettyihin työpaikkoihin. Tämä on myös linjassa yliopistojen tavoitteen kanssa kouluttaa niin sanottuja yleisosaajia, jotka voivat erikoistua hyvin erilaisiin työtehtäviin. Kääntäjänkoulutuksen perinteistä akateemista ja ammatillista kahtiajakoa on siis edelleenkin aiheellista pohtia.

Kieli- ja käännösmarkkinoiden työtilanne arvioitiin vaihtelevasti hyväksi tai huonoksi. Kaikista valmistuneista 40 prosenttia arvioi tilanteen erittäin huonoksi tai melko huonoksi, 34 prosenttia erittäin hyväksi tai melko hyväksi ja loput eivät osanneet arvioida tilannetta ollenkaan. Vuosina 2009–2016 valmistuneiden mielestä työtilanne oli huonompi kuin 1994–2003 valmistuneiden. Vastanneiden arviot kulkivat käsi kädessä markkinoiden kehityksen kanssa. Käännöstöitä tuntui olevan paljon tarjolla, mutta vastaajia tuskastuttivat erityisesti hintojen polkeminen, huonot työehdot ja kieli- ja käännösalan vähäinen arvostus.

Yhdeksi ongelmakohtaksi miellettiin myös in-house-kääntäjäpaikkojen väheneminen ja tästä seurannut niin sanottu pakkoyrittäjäisyys. Tulokset antavatkin selkeitä viitteitä siitä, että kääntäjien työ on muuttumassa entistä prekaarimmaksi. Kyselyyn vastanneista kääntäjistä ja itsensäyöllistäjistä enemmistö oli freelance-kääntäjiä. Vuosina 1994–2003 valmistuneista 11 prosenttia työskenteli in-house-kääntäjänä ja 34 prosenttia freelance-kääntäjänä. Vuosina 2009–2016 valmistuneista puolestaan 8 prosenttia oli in-house-kääntäjiä ja 30 prosenttia freelance-kääntäjiä. Tulosten perusteella itsensäyöllistäjien kuukausittaiset ansiot olivat matalammat ja vaihtelevammat kuin erityisesti aiemmin valmistuneilla palkansaajilla. Vaikka itsensäyöllistäjät kokivat voivansa välillä neuvottelemalla vaikuttaa palkkioihinsa, olivat he silti suhteellisen tyytymättömiä niihin. Itsensäyöllistäjät ilmoittivat myös työmääränsä vaihtelevan reilusti erityisesti taloustilanteen muutosten ja lomakausien takia.

Kieli- ja käännösala vavisuttanut nopea teknologian kehittyminen oli myös läsnä monien valmistuneiden vastauksissa, sekä huolena että tervetulleena haasteena.

Vastaukset olivat linjassa EUATC:n vuonna 2018 toteuttaman tutkimuksen tulosten kanssa. Erityisesti konekääntimien arvioitiin vaikuttavan alaan entisestään tulevina vuosina. Jälkieditointi ei ollut vielä vakiinnuttanut asemaansa kääntäjien työtehtävissä, mutta sen arveltiin yleistyvän selvästi. Vastaaajia huolestutti kuitenkin se, että konekääntäminen saattaa vaikuttaa myös negatiivisesti palkkiotasoihin ja kääntäjän työnkuvan arvostukseen. Lisäksi vastaajat olivat huolissaan siitä, että kieli- ja käännösala muuttuu entistä epävarmemmaksi itsensätyöllistäjille.

Valmistuneiden vastauksista tuli ilmi, että tämän tutkielman aihetta pidettiin tarpeellisena. Onkin erittäin tärkeää, että kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työhönsijoittumisesta tehtäisiin lisää jatkotutkimuksia, jotka tarjoaisivat ajantasaisen kuvan kieli- ja käännösmarkkinoiden tilanteesta sekä loisivat katsauksen mahdollisiin urapolkuihin. Lisäksi kyselylomakkeesta annettiin pääosin positiivista palautetta, vaikkakin kyselyn toteutuksessa ilmeni joitakin puutteita. Ongelmaksi muodostui erityisesti kyselyä kohdannut suuri vastauskato. Tästä syystä tuloksia ei voida yleistää koskemaan koko vuosina 1994–2003 ja 2009–2016 valmistuneiden joukkoa. Myös itse lomakkeessa oli joitakin ongelmakohtia, jotka havaittiin tuloksia analysoitaessa. Vastanneet olivat mieltäneet muutamat kysymykset epäselviksi tai epäolennaiseksi, ja joihinkin monivalintakysymyksiin olisi kaivattu lisää vastausvaihtoehtoja ja valinnanvapautta. Ongelmaksi muodostui myös se, että muutamalla vastaajista oli kyselyhetkellä useampi työpaikka, eivätkä he mieltäneet toimintaansa vain yhdenlaiseksi. Jatkossa olisikin tärkeää ottaa paremmin huomioon se, että moni työskentelee nykyään joko pakon sanelemana tai vapaaehtoisesti osa-aikaisena useammassa työtehtävissä.

Kyselyn avulla saatiin kuitenkin arvokasta tietoa kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työhönsijoittumisesta, työmarkkinoiden kehityskulusta sekä koulutuksen ja työmaailman vastaavuudesta. Tulokset olivat linjassa EUATC:n ja Nimdzin kieli- ja käännösmarkkinoista tehtyjen selvitysten sekä EMT-verkoston toteuttaman työhönsijoittumistutkimuksen kanssa. Vastauksista on mahdollista päätellä, että kääntäjänkoulutuksen tulee tarkkailla aktiivisesti kieli- ja käännösmarkkinoilla tapahtuvaa kehitystä ja tarjota opiskelijoille todenmukainen kuva työtilanteesta. Vaikka koulutuksen on tärkeää keskittyä työelämälähtöisyyteen, ei se kuitenkaan voi valmistaa

opiskelijoita suoraan kielipalveluyritysten työntekijälistoille. Missä menee siis työelämälähtöisyyden ja akateemisuuden kultainen keskitie?

Tuloksista on mahdollista päätellä, että opiskelijoita olisi tärkeää ohjata pois harmaalta ja haparoivalta alueelta, jolla kursseja suoritetaan melko päämäärättömästi. Jo ennen käännösviestinnän opintopolulle siirtymistä opiskelijoille tulisi tarjota enemmän neuvoja siitä, minkälaisissa asiantuntijatehtävissä käännösviestinnän pohjakoulutusta on mahdollista hyödyntää, kuitenkin työmarkkinoiden realiteetit huomioon ottaen. Vastausten perusteella esimerkiksi kääntäjän työstä kiinnostuneita olisi hyvä ohjata valitsemaan enemmän kursseja, joilla painotettaisiin yrittäjäosaamista, teknologian hallintaa ja erikoistumisen tarvetta. Opiskelijoita olisi myös hyvä rohkaista ottamaan erilaisia sivuaineita, jotka tukevat heidän urasuunnitteluaan mutta ovat myös linjassa omien kiinnostuksenkohteiden kanssa.

Vastauksia analysoitaessa minulle jäi myös päällimmäiseksi kunnioitusta herättävä tunne työmarkkinoille siirtyneiden valmistuneiden valtavan laajasta osaamiskaalasta, jota joko valmistuneet itse tai työnantajat eivät aina osaa arvostaa. Koulutuksen yhtenä tärkeimpänä tehtävänä tulisikin olla ammatillisen itsetunnon kohottaminen, jotta tulevat kieli- ja käännösalan ammattilaiset uskaltaisivat luottaa itseensä ja vaatia asianmukaista arvostusta työlleen. Jos alan sisältä ei arvostusta löydy, ei sitä tarjota myöskään sen ulkopuolelta. Globaalista ja teknologiapainotteisesta maailmastamme eivät kieli- ja käännösalan asiantuntijoiden tehtävät lopu, vaikka niiden monimuotoistumista ja muuttumista on mahdotonta estää.

LÄHTEET

- Aarresaari. 2019. *Uraseuranta*. Tietoa uraseurannasta.
<<https://www.aarresaari.net/uraseuranta>> (Luettu 17.4.2019)
- Biel, Łucja. 2011. Training translators or translation service providers? EN 15038:2006 standard of translation services and its training implications. *The Journal of Specialised Translation*, vol 16.
- Biel, Łucja & Sosoni, Vilelmini. 2017. The translation of economics and the economics of translation. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, vol 25, numero 3, 351–361.
- Bruun, Erika. 2013. Koulutusta vastaavaa työtä vai työtä vastaavaa koulutusta?: kääntäjien statuksesta, koulutuksesta ja työllistymisestä. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus.
- Bureau of Labor Statistics. 2019. *Interpreters and Translators*. Occupational Outlook Handbook. <<https://www.bls.gov/ooh/media-and-communication/interpreters-and-translators.htm>> (Luettu 14.3.2019)
- Colliander Lind, Anne-Marie. 2013. Industry trends and consequences for translators. Teoksessa Adams, Nicole Y. *Diversification in the Language Industry: Success beyond translation*. NYA Communications, 22–30.
- Drugan, Joanna. 2013. *Quality in Professional Translation: Assessment and Improvement*. Lontoo: Bloomsbury.
- EMT Expert Group. 2009. *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication*.
<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/emt_competences_translators_en.pdf> (Luettu 3.7.2018)
- EMT Network. 2017. Graduate employment survey. EMT network meeting Brussels 31 March 2017. Yhteenvedo EMT-verkoston työryhmien 1 & 3

- teettämästä kyselystä. Power Point -esitys European Master's in Translation -verkoston kokouksessa. Brysseli, 31.3.2017.
- 2017b. EMT graduate employment survey. Key results. Yhteenveto EMT-verkoston työryhmien 1 & 3 teettämästä kyselystä. Power Point -esitys European Master's in Translation -verkoston kokouksessa. Brysseli, 31.3.2017.
- Eskelinen, Juha. 2016. Helsingin yliopisto: esimerkki työelämäyhteistyön jatkumosta. Julkaisussa Hartama-Heinonen, R., Kivilehto, M. & Ruokonen, M. (toim.) *Työelämää simuloivat kurssit ja työelämäyhteistyö yliopistojen käännösalan koulutuksissa*, Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu MikaEL, vol. 9, 102–118, (Eskelisen osuus s. 105–107).
- Eskelinen, Juha, Koskinen, Kaisa & Salmi, Leena. 2018. Miten kääntäjänkoulutus pysyy kehityksen kelkassa? Paneelikeskustelu Miten menestyä monikielisen viestinnän ammattilaisena tulevaisuudessa -seminaarissa (Translating Europe), Helsinki, 8.10.2018.
- EUATC. 2018. *Language Industry Survey – Expectations and Concerns of the European Language Industry 2018*.
<https://euatc.org/images/2018_Language_Industry_Survey_Report.pdf>
(Luettu 13.3.2019)
- Euroopan komissio. 2017. *European Master's in Translation: Competence Framework 2017*.
<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/emt_competence_fw_2017_en_web.pdf> (Luettu 17.4.2018)
- 2018a. *Network activities*. European Master's in Translation (EMT) explained.
<https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt/european-masters-translation-emt-explained_fi> (Luettu 13.2.2018)
- 2018b. *Universities and programmes in the EMT network*. European Master's in Translation. <https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt/universities-and-programmes-emt-network_en> (Luettu 4.3.2018)

- 2019. *The Bologna Process and the European Higher Education Area*. Education and Training. <https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_en> (Luettu 15.2.2019)
- European Union of Associations of Translation Companies. 2019. *Optimale Project: Optimising professional translator training in a multilingual Europe*. Universities & Internships. <<https://euatc.org/universities-internships/item/328-optimale-project-optimising-professional-translator-training-in-a-multilingual-europe>> (Luettu 15.2.2019)
- Findikaattori. 2019. *Osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet*. <<https://findikaattori.fi/fi/53>> (Luettu 7.5.2019)
- Forbatok, Matilda. 2016. Venäjän kääntäjien näkemyksiä kääntäjäkoulutuksen hyödyllisyydestä itsensä työllistämisen näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, nykykielten laitos, venäjän kääntäminen.
- Gambier, Yves & Van Doorslaer, Luc (toim.). 2016. *Border Crossings: Translation Studies and Other Disciplines*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Gouadec, Daniel. 1979. Journées de traduction, stages internes, stages externes. *Meta: Translator's Journal* vol 24, numero 4, 423–433.
- Gouadec, Daniel. 2003. Notes on Translator-Training (replies to a questionnaire). Teoksessa Anthony, P., Fallada, C., Biau, J. R. & Orenstein, J. (toim.) *Innovation and E-Learning in Translator Training*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 11–19.
- Gouadec, Daniel 2004. Pédagogie par projets : le modèle rennais. Teoksessa Gouadec, D. (toim.) *Tra-duction terminologie rédaction. Actes des universités d'été et d'automne 2004 actes du colloque international « traduction et technologie(s) en pratique professionnelle en formation et en applications de formation à distance »*. Pariisi: La maison du dictionnaire, 33–108.
- Gouadec, Daniel. 2007. *Translation as a profession*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

- Heikkilä, Tarja. 2014. Tilastollinen tutkimus. Porvoo: Bookwell Oy.
- Helsingin yliopisto. 2018. *Opintosuunnat*. Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma. <<https://www.helsinki.fi/fi/ohjelmat/maisteri/kaantamisen-ja-tulkkauksen-maisteriohjelma/opiskelu/opintosuunnat#section-39977>> (Luettu 6.3.2018)
- Humphreys, Tuula & Salmi, Leena. 2012. *Kääntämisen nykyiset ja tulevat haasteet*. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/ranska/opiskelu/opiskelijaksi/Documents/Humphreys_Salmi2012.pdf> (Luettu 26.2.2018)
- INSTB. 2019. *Welcome*. <<http://www.instb.eu/>> (Luettu 7.3.2019)
- Itä-Suomen yliopisto. 2018a. *Käännöstiede*. Sivuaineet. <<https://www.uef.fi/web/hum/kaannostiede>> (Luettu 6.3.2018)
- 2018b. *Saksan kieli ja kääntäminen*. Pääaineet ja suuntautumisvaihtoehdot. <<https://www.uef.fi/web/hum/saksan-kieli-ja-kaantaminen>> (Luettu 6.3.2018)
- Jakobson, Ruth. 2017. *Minne olet menossa, käänösala? – Translating Europe Forum 2017 Brysselissä 6.–7.11.2017*. <<https://www.sktl.fi/?x1239065=1462382>> (Luettu 9.2.2018)
- Kearns, John T. 2008. The academic and the vocational in translator education. Teoksessa Kearns, John T. (toim.) *Translator and Interpreter training: Issues, Methods and Debates*. Lontoo: Continuum, 184–214.
- Kiraly, Don. 2000. *A Social Constructivist Approach to Translator Education*. Manchester: St. Jerome.
- Korkeamaa, Teija. 1992. *Kääntäjänkoulutuslaitoksen 10 vuotta: opiskelijaseuranta*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kääntäjänkoulutuslaitos.
- Laitinen, Risto. 2017. *Työllistyminen käänösälalla: Kääntämistä opiskelleiden edellytykset työllistyä osana kielipalveluja tuottavien yritysten toimintaa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, nykykielten laitos, englannin kääntäminen.
- Mayoral, Roberto. 2003. *Notes on Translator-Training (replies to a questionnaire)*. Teoksessa Pym, A., Fallada, C., Biau, J. R., Orenstein, J. (toim.) *Innovation and*

- E-Learning in Translator Training*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 3–10.
- Mackenzie, Rosemary. 2000. POSI-tive thinking about quality in translator training in Finland. Teoksessa Beeby, A., Ensinger, D. & Presas, P. (toim.) *Investigating Translation. Selected Papers from the 4th International Congress on Translation, Barcelona, 1998*. Amsterdam: John Benjamins, 213–221.
- Miettinen, Jani & Vehkalahti, Kimmo. 2013. Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa Laaksonen, S., Matikainen, J. & Tikka, M. (toim.) *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 84–122.
- Moorkens, Joss. 2017. Under pressure: translation in times of austerity. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, vol 25, numero 3, 464–477.
- Mossop, Brian. 2003. What should be taught at translation school? Teoksessa Pym, A., Fallada, C., Biau, J. R. & Orenstein, J. (toim.) *Innovation and E-Learning in Translator Training*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili 2003, 20–22.
- Munday, Jeremy. 2013. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Lontoo: Taylor & Francis Group
- Nimdzi. 2019. *Language Services in Finland – Market overview*. <<https://www.nimdzi.com/language-services-in-finland-2/#TLDR>> (Luettu 13.3.2019)
- Orlando, Marc. 2016. *Training 21st Century Translators and Interpreters: At the Crossroads of Practice, Research and Pedagogy*. Berliini: Frank & Timme.
- OTCT. 2019. *Project background and objectives*. <<http://www.otct-project.eu/about/project-background-and-objectives/>> (Luettu 7.3.2019)
- Palomäki, Heli. 2011. Turun yliopistosta vuosina 2001–2008 kääntäjäksi valmistuneiden työllistyminen. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus.

- Piehl, Aino. 2015. *EU-suomea kaksikymmentä vuotta, eikä suotta*. Kielikello, 3/2015.
<<https://www.kielikello.fi/-/eu-suomea-kaksikymmenta-vuotta-eika-suotta>>
(Luettu 14.3.2019)
- Pym, Anthony. 2003. Redefining Translation Competence in an Electronic Age. In
Defence of a Minimalist Approach. *Meta: Translator's Journal*, vol 48, numero
4, 481–497.
- Pym, Anthony & Torres-Simón, Ester. 2017. European Masters in Translation. A
comparative study. *Academia*.
- Reinikainen, Heli. 1996. Turun yliopistosta kääntäjäksi valmistuneiden
työhönsijoittuminen. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja
käännöstieteiden laitos, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus.
- Räsänen, Pekka & Sarpila, Outi. 2013. Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake
postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa Laaksonen,
S., Matikainen, J. & Tikka, M. (toim.) *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen
median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 68–83.
- Schäffner, Christina. 2012. Translation Competence: Training for the Real World.
Teoksessa Borodo, M. & Hubscher-Davidson, S. (toim.) *Global trends in
translator and interpreter training: mediation and culture*. Lontoo: Continuum,
30–44.
- Salmi, Leena & Holopainen, Tiina. 2016. Turun yliopisto: monikieliset käännöstyöpajat
osana opetusohjelmaa. Julkaisussa Hartama-Heinonen, R., Kivilehto, M. &
Ruokonen, M. (toim.) *Työelämää simuloivat kurssit ja työelämäyhteistyö
yliopistojen käännösalan koulutuksissa*, Kääntämisen ja tulkkauksen
tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu MikaEL, vol. 9, 102–118, (Salmen ja
Holopaisen osuus s. 110–113).
- Seppälä, Marianne. 2010. Kääntäjät ja tulkit työelämässä – Tampereen yliopiston kieli-
ja käännöstieteiden laitokselta vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden
työhönsijoittumistutkimus. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, kieli- ja
käännöstieteiden laitos, monikielisen viestinnän ja käännöstieteen
koulutusohjelma.

- Siekkinen, Marika. 2000. Konferenssitulkkien erikoistumiskoulutukseen osallistuneiden työhönsijoittuminen. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus.
- SKTL. 2018a. *Koulutusyksiköt*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. <https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/alalle-toihin/opiskelu/koulutusyksikot/> (Luettu 24.2.2018)
- 2018b. *Opiskelu*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. <https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/opiskelu/> (Luettu 24.2.2018)
- Standing, Guy. 2010. *The Precariat: The New Dangerous Class*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Stevens, Andrea. 2017. Emerging Linguistic Profiles driven by MT. Esitelmä Translating Europe Forum 2017 -seminaarissa. Brysseli, 7.11.2017. <<https://webcast.ec.europa.eu/translating-europe-forum-2017-07-nov-2017>> (Videotallenne, katsottu 19.4.2019)
- Tampereen yliopisto. 2018a. *Englannin kielen, kirjallisuuden ja kääntämisen tutkinto-ohjelma*. Koulutustarjonta. <<http://www.uta.fi/opiskelijaksi/kohde?id=2193>> (Luettu 6.3.2018)
- 2018b. *Saksan kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma*. Koulutustarjonta. <<http://www.uta.fi/opiskelijaksi/kohde?id=2218>> (Luettu 6.3.2018)
- 2018c. *Venäjän kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma*. Koulutustarjonta. <<http://www.uta.fi/opiskelijaksi/kohde?id=2200>> (Luettu 6.3.2018)
- 2018d. *Pohjoismaisten kielten tutkinto-ohjelma*. Koulutustarjonta. <<http://www.uta.fi/opiskelijaksi/kohde?id=2209>> (Luettu 6.3.2018)
- Tervaskanto, Liisa. 2006. Kääntäjän tutkinto, ammatti ja muuttuva työelämä: tutkielma kääntäjätutkinnon merkityksestä työmarkkinoilla. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus.
- Thelen, Marcel. 2016. The Practice-Oriented Translator Training Curriculum: An Example. *Current Trends in Translation Teaching and Learning E*, 3, 163–200.

Tilastokeskus. 2019. *Käsitteet*. Survey-tutkimus.

<https://www.stat.fi/meta/kas/survey_tutkimus.html> (Luettu 11.4.2019)

Tinsley, John. 2018. Neural MT reality check : the state of the art and a taste of the future. Paneelikeskustelu Post, M., Pouliquen, B., Rummel, D. (pj.), & Tinsley, J. Translating Europe Forum 2018 -seminaarissa. Brysseli, 8.11.2018.

<<https://www.youtube.com/watch?v=i85QQkbCZdo&feature=youtu.be>>

(Videotallenne, katsottu 19.4.2019)

Turun yliopisto. 2013a. *Englanti*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=197&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013&aine=ENGL>> (Luettu 23.4.2019)

– 2013b. *Espanja*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=197&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013&aine=ESPA>> (Luettu 23.4.2019)

– 2013c. *Italia*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=197&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013&aine=ITAL>> (Luettu 23.4.2019)

– 2013d. *Ranska*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=197&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013&aine=RANS>> (Luettu 23.4.2019)

– 2013e. *Saksa*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=197&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013&aine=SAKS>> (Luettu 23.4.2019)

Turun yliopisto. 2018a. *Monikielinen käännösviestintä*. Humanistinen tiedekunta.

<<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/monikielinen-kaannosviestinta>> (Luettu 26.2.2018)

– 2018b. *Valmistuneiden työllistyminen*. Turun yliopiston työelämäpalvelut.

<<https://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/rekry/valmistuneiden-tyollistyminen/Sivut/home.aspx>> (Luettu 8.2.2018)

- 2018c. *Ranska, käännösviestinnän opintopolku, FM*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30557&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 26.2.2018)

- 2018d. *Sinustako monitaitoinen kielten ammattilainen? Kieli- ja käännöstieteiden laitos, humanistinen tiedekunta, Turun yliopisto*.
http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/espanja/opiskelu/opiskelijaksi/Documents/kkl_esite2015.pdf (Luettu 26.2.2018)

- 2018e. *Ranska, HuK*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30549&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 1.3.2018)

- 2018f. *Englannin kieli, HuK*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30424&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

- 2018g. *Espanja, HuK*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30559&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

- 2018h. *Italia, HuK*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30568&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

- 2018i. *Saksan kieli, HuK*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30551&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

- 2018j. *Englannin kieli, käännösviestinnän opintopolku, FM*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30545&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

- 2018k. *Espanja, käännösviestinnän opintopolku, FM*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30562&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017> (Luettu 4.3.2018)

– 2018l. *Italia, käännösviestinnän opintopolku, FM*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30571&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017>> (Luettu 4.3.2018)

– 2018m. *Saksan kieli, käännösviestinnän opintopolku, FM*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
<<https://nettiopsu.utu.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=30582&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2017>> (Luettu 4.3.2018)

Université Rennes. 2019. *Tradutech – OTCT Project*. Centre de Formation des Traducteurs localisateurs, Terminologues et Rédacteurs techniques.
<<https://www.sites.univ-rennes2.fr/lea/cftr/tradutech-otct-project/?lang=en>>
(Luettu 7.3.2019)

Vaasan yliopisto. 2018a. *Vaasan yliopiston tutkintoon johtava kielten koulutus siirtyy Jyväskylän yliopistoon*.
<https://www.univaasa.fi/fi/news/kieliopinnot_siirtyvat/> (Luettu 24.2.2018)

Viertonen, Kaisu. 2011. Työkokemuksen vaikutus Turun yliopiston kääntämisen opiskelijoiden työllistymisodotuksiin. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus.

Välimaa, Marjo-Riina. 2017. Turun yliopistosta valmistuneiden italian opiskelijoiden työllistyminen 2000-luvulla. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, italian kieli.

Wilson, Barry. 2003. The Translation Service in the European Parliament. Teoksessa Tosi, A. (toim.) *Crossing Barriers & Bridging Cultures: The Challenges of Multilingual Translation for the European Union*. Clevedon: Multilingual Matters, 1–7.

LIITE 1: Kyselylomake

Työllistymiskysely Turun yliopistosta vuosina 1994-2003 ja 2009-2016 kääntäjänkoulutuksesta valmistuneille

Hyvä vastaaja,

tässä kyselyssä selvitetään Turun yliopistosta vuosina 1994-2003 ja 2009-2016 kääntäjänkoulutuksesta valmistuneiden työhönsijoittumista ja työllisyystilannetta tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Toivon, että vastaisit kysymyksiin mahdollisimman pian, mutta kuitenkin viimeistään 22.4.2018 mennessä.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-20 minuuttia.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti siten, että vastaajia ei voida tunnistaa.

Kyselyn vastanneiden kesken arvotaan kaksi leffalippupakettia (yksi paketti sisältää kaksi lippua). Jos haluat osallistua arvontaan, jätäthän nimesi ja yhteystietosi kyselyn lopussa.

Kiitos paljon jo etukäteen vastauksistasi!

Eveliina Lahikainen

Turun yliopisto
Ranskan käännösviestintä

evelah@utu.fi

Siirry kyselyyn Seuraava-painikkeesta.

(Kaikille vastaajille pakollisena olleet kysymykset merkitty tähdellä *)

Osa 1: Taustatiedot

1. Sukupuoli *

- nainen
- mies
- muu

2. Syntymävuosi *

[alasvetovalikko]

3. Asuinmaa *

[alasvetovalikko]

4. Asuinpaikkakunta

[alasvetovalikko]

5. Äidinkieli *

- suomi
- ruotsi
- muu, mikä? _____

Osa 2: Koulutus ja työnhaku valmistumishetkellä

6. Tutkinnon suorittamisvuosi *

[alasvetovalikko]

7. Pääaineesi *

- englannin kääntäminen ja tulkkaus
- espanjan kääntäminen
- italian kääntäminen
- ranskan kääntäminen ja tulkkaus
- saksan kääntäminen ja tulkkaus
- muu, mikä? _____

8. Sivuaineesi *

---

9. Oletko valantehnyt, virallinen tai auktorisoitu kääntäjä? *

- kyllä
- en

10. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "kyllä", suorititko auktorisoidun kääntämisen opinnot osana tutkintoasi?

- kyllä
- en

11. Onko sinulla FM-tutkintoa edeltäneitä muita opintoja (pois lukien HUK-tutkinto pääaineestasi)? *

- kyllä
- ei

12. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”kyllä”, täydennä lyhyesti seuraavat tiedot: oppilaitos ja tutkinto.

---

13. Oletko opiskellut ulkomailla? *

- kyllä
- en

14. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”kyllä”, täydennä lyhyesti seuraavat tiedot: syy opintoihin ulkomailla ja oppilaitos.

---

15. Oletko jatkanut opiskelua perustutkinnon jälkeen? *

- en
- olen täydentänyt maisterin tutkintoani
- lisensiaatin tai tohtorin tutkintoa varten
- olen osallistunut erikoistumiskoulutukseen
- olen osallistunut täydennyskoulutukseen
- muuta perustutkintoa varten

16. Jos olet jatkanut opiskelua, miksi? Täydennä lyhyesti seuraavat tiedot: syy opiskelun jatkamiseen, oppilaitos/koulutuksen järjestäjä.

---

17. Jos et ole jatkanut opiskelua, koetko tarvitsevasi jatko- tai täydennyskoulutusta?

- kyllä, miksi? _____
- en

18. Teitkö työharjoittelun osana opintojasi? *

- kyllä
- en

19. Teitkö koulutustasi vastaavia töitä ennen valmistumistasi?

- kyllä
- en

20. Haitko koulutustasi vastaavia töitä valmistumishetkellä?

- kyllä
- en

21. Jos et hakenut valmistumishetkellä koulutustasi vastaavaa työtä, mistä syystä tämä johtui?

- olin jo koulutustani vastaavissa töissä valmistuessani
- olin jo muissa kuin koulutustani vastaavissa töissä valmistuessani
- halusin jatkaa opiskelua
- sairaus- tai vanhempainvapaa
- varusmies- tai siviilipalvelus
- muu, mikä? _____

22. Jos hait valmistumishetkellä koulutustasi vastaavaa työtä, millaista työtä hait pääasiassa hait?

- kääntämistä
- käännöskoordinoointia
- opettajan töitä
- viestinnän töitä
- tulkin töitä
- tutkijan töitä
- muita kielialan töitä, mitä? _____
- täysin muun alan töitä, mitä? _____

23. Jos hait valmistumishetkellä koulutustasi vastaavaa työtä, miltä alueelta hait töitä? Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

- Turun seudulta
- pääkaupunkiseudulta
- muualta Suomesta, mistä? _____
- ulkomailta

Osa 3: Nykyinen työtilanne

24. Oletko tällä hetkellä pääasiassa *

- palkansaaja
- itsensätyöllistäjä (freelancer, yrittäjä, ammatinharjoittaja tms.)
- opiskelija
- perhe-, vuorottelu- tms. vapaalla
- työtön
- muu, mikä? _____

3.1. Palkansaaja

25. Mikä on nykyinen työnantajasi työntajasektori?

- julkinen sektori
- yksityinen sektori
- valtioenemmistöinen oy

26. Mikä on työnantajasi toimiala?

Huom! Vaihtoehdot ovat Tilastokeskuksen toimialaluokituksen 2008 mukaisia (<https://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/index.html>). Kääntäminen ja tulkkaus kuuluu Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alle.

[alasetoalikko]

27. Mikä on ammattinimikkeesi?

---

28. Mikä on työnantajasi toimipaikka?

[alasetoalikko]

29. Mikä on työnantajasi toimipaikkakunta?

[alasetoalikko]

30. Millainen on työsuhteesi luonne?

- vakituinen
- määräaikainen

31. Onko työsi

- kokopäivätyö
- osa-aikatyö

32. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi?

- alle vuoden
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuota
- 7-10 vuotta
- kauemmin kuin 10 vuotta

33. Vastaako työ saamaasi koulutusta?

- erittäin hyvin
- melko hyvin
- melko huonosti
- erittäin huonosti

34. Mitä kautta sait nykyisen työpaikkasi?

- työnhakusivun kautta (esim. mol.fi, aarresaari.net)
- sosiaalisen median kautta (esim. Facebook, LinkedIn)
- muun Internetsivun kautta, mistä? _____
- TE-palveluiden kautta
- sukulaisten tai muiden tuttavien kautta
- yliopistoaikaisten opettajien, opiskelukavereiden tai aiempien työkavereiden kautta
- ottamalla suoraan yhteyttä työnantajaan
- olin aiemmin ollut töissä samalla työnantajalla
- muuta kautta, miten? _____

35. Merkitse seuraavista vaihtoehtoista kolme aluetta, joihin suurin osa työajastasi kuluu. HUOM! Valitsethan korkeintaan kolme tärkeintä numerolla 1-3 (1 = alue, johon kuuluu eniten työaika).

	1	2	3
kääntäminen	☐	☐	☐
tulkkaus	☐	☐	☐
opettaminen	☐	☐	☐
viestintä	☐	☐	☐
projektinhallinta	☐	☐	☐
muut kielitaitoa vaativat tehtävät	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐

36. Mikä on pääasiallinen tai eniten käyttämäsi työkieli? Jos toimit kääntäjänä tai tulkkina, merkitse myös käännös- tai tulkkauksuunta.

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

37. Millä muilla kielillä työskentelet? Jos toimit kääntäjänä tai tulkkina, merkitse myös käännös- tai tulkkauksuunta.

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

38. Mikä on keskimääräinen ansiosi €/kk?

- alle 1 000 €/kk
- 1 000- 1 999 €/kk
- 2 000-2 999 €/kk
- 3 000-3 999 €/kk
- 4 000-5 000 €/kk
- enemmän kuin 5 000 €/kk

39. Oletko tyytyväinen nykyiseen palkkatasoosi?

- kyllä
- en

40. Pystytkö mielestäsi neuvottelemalla vaikuttamaan palkkatasoosi?

- kyllä
- en

41. Oletko tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa hakemassa muuta työtä?

- kyllä, miksi? _____
- en, miksi? _____
- en osaa sanoa

3.2. Itsensätyöllistäjät (freelancer, yrittäjä, ammatinharjoittajat tms.)

42. Kuinka monta vuotta olet työllistännyt itsesi freelancerina, yrittäjänä, ammatinharjoittajana tms.?

- alle vuoden
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuota
- 7-10 vuotta
- kauemmin kuin 10 vuotta

43. Merkitse seuraavista vaihtoehtoista kolme aluetta, joihin suurin osa työajastasi kuuluu. HUOM! Valitsethan korkeintaan kolme tärkeintä numeroilla 1-3 (1 = alue, johon kuuluu eniten työaika).

	1	2	3
kaunokirjallisuuden kääntäminen	☐	☐	☐
asiatekstien kääntäminen	☐	☐	☐
av-kääntäminen	☐	☐	☐
tulkkaus	☐	☐	☐
projektinhallinta	☐	☐	☐
laskutus	☐	☐	☐
asiakasviestintä	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐

44. Mikä on pääasiallinen tai eniten käyttämäsi työkieli? Jos toimit kääntäjänä tai tulkkina, merkitse myös käännös- tai tulkkauksuunta.

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

45. Millä muilla kielillä työskentelet? Jos toimit kääntäjänä tai tulkkina, merkitse myös käännös- tai tulkkauksuunta.

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

kieli _____ käännös-/tulkkauksuunta _____

46. Miltä toimeksiantajilta saat työtehtävät? HUOM! Valitsethan korkeintaan kolme tärkeintä numeroilla 1-3 (1 = toimeksiantaja, jolta saat eniten työtehtäviä).

	1	2	3
käännöstoimisto	☐	☐	☐
suora asiakas	☐	☐	☐
kollegan välityksellä	☐	☐	☐
muu, mikä? _____	☐	☐	☐

47. Onko työmääräsi vähentynyt tai kasvanut selvästi jonakin tiettyinä ajanjaksona?

- kyllä
- ei

48. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, arvioi työmääräsi vähentymisen tai kasvamisen syitä.

_____

49. Mikä on keskimääräinen ansiosi €/kk?

- alle 1 000 €/kk
- 1 000- 1 999 €/kk
- 2 000-2 999 €/kk
- 3 000-3 999 €/kk
- 4 000-5 000 €/kk
- enemmän kuin 5 000 €/kk

50. Vaihteleeiko palkkiotasosi huomattavasti kuukausittain?

- kyllä
- ei

51. Oletko tyytyväinen nykyiseen palkkiotasosi?

- kyllä
- en

52. Pystytkö mielestäsi neuvottelemalla vaikuttamaan palkkiotasosi?

- kyllä
- en

53. Mitä veloitusperustetta käytät tavallisimmin toimeksiannoissa?

- sanahinta
- rivihinta
- sivuhinta
- tuntihinta
- muu, mikä? _____

Osa 4: Ensimmäinen työpaikka

54. Oliko sinulla opiskeluaikana, valmistumishetkellä tai heti valmistumisen jälkeen ensimmäinen koulutustasi vastaava työpaikka?

- kyllä, ennen nykyistä työpaikkaani/tilannettani
- kyllä, nykyinen työpaikka on ensimmäinen työpaikkani
- ei

55. Miten kauan valmistumisen jälkeen sait ensimmäisen työpaikkasi?

- alle kuukaudessa
- 1-3 kuukaudessa
- 3-6 kuukaudessa
- yli puolessa vuodessa
- sain työpaikan ennen valmistumistani

56. Millaisena pidit ensimmäisen työpaikan hakemista?

- erittäin vaikeana
- melko vaikeana
- melko helppona
- erittäin helppona

57. Miltä työnantajasektorilta ensimmäinen työpaikka löytyi?

- julkiselta sektorilta
- yksityiseltä sektorilta
- työllistin itseni (ryhdyin freelanceriksi, yrittäjäksi, ammatinharjoittajaksi tms.)
- muu, mikä? _____

58. Mikä oli ensimmäisen työnantajasi toimiala?

Huom! Vaihtoehdot ovat Tilastokeskuksen toimialaluokituksen 2008 mukaisia (<https://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/index.html>). Kääntäminen ja tulkkaus kuuluu Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alle.

[alasvetovalikko]

59. Mikä oli ammattinimikkeesi?

---

60. Millainen oli työsuhteesi luonne?

- vakituinen
- määräaikainen

61. Vastasiko työ saamaasi koulutusta?

- erittäin hyvin
- melko hyvin
- melko huonosti
- erittäin huonosti

62. Miten kauan työsuhde kesti?

- alle vuoden
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- yli 10 vuotta

63. Mikä oli työsuhteen päättymisen syy?

- määräaikaisuuden päättyminen
- uuden työpaikan saaminen
- irtisanominen
- alan vaihto
- asuinpaikan vaihdos
- työtehtävät eivät vastanneet odotuksiani
- palkkataso
- myy syy, mikä? _____

64. Jos teit harjoittelun osana opintojasi, oliko siitä mielestäsi hyötyä ensimmäisen työpaikan saamisessa?

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

Osa 5: Työttömyys

65. Kuinka monta kertaa olet ollut työttömänä valmistumisen jälkeen? *

- en ollenkaan
- olen tällä hetkellä työttömänä
- kerran
- enemmän kuin kerran

66. Jos vastasit edelliseen kysymykseen olevasi tällä hetkellä työtön tai olleesi työttömänä, kuinka kauan olet ollut yksijaksoisesti työttömänä?

- alle kuukauden
- 1-3 kuukautta
- 4-6 kuukautta
- 6-12 kuukautta
- enemmän kuin vuoden

67. Jos olet tällä hetkellä työtön tai olet ollut työttömänä, oletko hakenut tai haitko tänä aikana koulutustasi vastaavia töitä?

- kyllä
- en, haen tai hain muun alan töitä
- en hae tai en ole hakenut töitä

68. Millaiseksi arvioit käännös- ja kielialan työllisyystilanteen tällä hetkellä? *

- erittäin hyvä
- melko hyvä
- melko huono
- erittäin huono
- en osaa sanoa

69. Voit kommentoida käännös- ja kielialan työllisyystilannetta ja siihen liittyviä syitä halutessasi.

---

70. Millaiseksi arvioit käännös- ja kielialan työllisyystilanteen lähitulevaisuudessa? Voit myös arvioida mahdollisia syitä.

Osa 6: Työhönsijoittumiseen ja työllistymiseen vaikuttavat tekijät

71. Kuinka paljon seuraavilla tekijöillä on mielestäsi merkitystä koulutusta vastaavan työn saannissa? Valitse omaa mielipidettäsi lähinnä kuvaava vaihtoehto. *

	ei ollenkaan	vähän	melko paljon	paljon	erittäin paljon	en osaa sanoa
pääaine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sivuaineet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
työelämään valmistavat kurssit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kurssien suuri määrä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hyvät arvosanat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pro gradu -tutkielman aihe	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pro gradu -tutkielman arvosana	☐	☐	☐	☐	☐	☐
opinto-ohjaus yliopistossa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
työharjoittelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
jatko- tai täydennyskoulutus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sukupuoli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
suhteet mahdollisiin työnantajiin tai heihin yhteydessä oleviin henkilöihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐

72. Jos et ole saanut jotakin haluamaasi oman alan koulutusta vastaavaa työpaikkaa, mitkä ovat mielestäsi olleet tärkeimmät tekijät/mitä sinulla olisi pitänyt olla enemmän? HUOM! Valitsethan korkeintaan kolme tärkeintä numeroilla 1-3 (1 = tärkein tekijä).

	1	2	3
enemmän sivuaineita	☐	☐	☐
enemmän työelämään valmistavaa koulutusta	☐	☐	☐
työkokemusta	☐	☐	☐
suhteita tai suosituksia	☐	☐	☐
parempi opintomenestys	☐	☐	☐
muita erityisalojen tietoja ja taitoja, mitä?	☐	☐	☐
_____			
muu alan koulutus, mikä?	☐	☐	☐
_____			
muu, mikä? _____	☐	☐	☐

73. Miten koet koulutuksesi antaneen valmiuksia työelämään siirtymiselle? Voit luetella puutteita ja vahvuuksia.

---

74. Millaisia erikoistietoja- ja taitoja kehottaisit työmarkkinoille astuvaa kääntäjää tai muuta kieli- ja käännösalan ammattilaista hankkimaan jo opintojen aikana?

---

75. Onko kohdallasi työhönsijoittumiseen vaikuttanut sellaisia tekijöitä, joita haluaisit vielä mainita?

---

76. Muuta lisättävää.

---

77. Jos haluat osallistua arvontaan, jätäthän yhteystietosi kiitos!

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Kiitos kyselyyn osallistumisesta!

LIITE 2: RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

Objectifs de la recherche

L'insertion professionnelle des diplômés, et notamment de ceux qui ont étudié la traduction et l'interprétation dans le cadre d'une formation universitaire, a fait l'objet de nombreuses mémoires, non seulement à l'Université de Turku, mais aussi dans d'autres universités en Finlande. En plus, le sujet a aussi été étudié en dehors des universités comme dans le réseau *Master européen en traduction* (dorénavant EMT) dont but est d'améliorer la qualité de la formation des traducteurs, afin de faciliter leur intégration sur le marché du travail des diplômés. Notre mémoire offre un continuum entre les mémoires d'Heli Palomäki (2011), de celui d'Heli Reinikainen (1996) et de celui de Teija Korkeamaa (1992) qui ont examiné l'insertion professionnelle des diplômés de traduction et d'interprétation de l'Université de Turku lors des années précédentes. C'est surtout le mémoire de Palomäki (2011) qui est utilisé comme une base pour notre mémoire. Ayant de l'expérience en tant qu'étudiantes en traduction, mais aussi en tant que coordinatrices de projet de traduction et traductrices indépendantes, nous avons également un intérêt personnel pour rédiger un mémoire sur ce sujet.

Dans ce mémoire, nous examinons l'insertion professionnelle et l'employabilité des diplômés qui ont étudié la traduction et l'interprétation à l'Université de Turku, et spécifiquement ceux qui ont obtenu leurs diplômes de master entre les années 1994–2003 et 2009–2016. Les matières principales des diplômés sont la traduction ou la traduction et l'interprétation en langues allemande, anglaise, espagnole, française ou italienne. L'objectif de notre recherche est d'obtenir de l'information sur la recherche d'emploi, les facteurs qui ont eu un effet sur l'insertion professionnelle, la description du travail et aussi du chômage des diplômés. Également, nous étudions comment la formation a coïncidé avec les exigences et besoins du monde professionnel. Nous répondons aussi aux questions suivantes : quelle est la condition d'aujourd'hui du marché de la traduction ? ; quelles sont des développements probables sur le marché, du point de vue des diplômés ? Il est souhaitable que cette étude fournisse des résultats dont les étudiants, aussi que le département de traduction et l'interprétation, pourraient profiter lors de la planification des études et du parcours professionnel ou du développement des cours.

Au cours des dernières décennies, le marché de la traduction a connu un progrès considérable, essentiellement à cause de la mondialisation et de l'avancé des technologies, et ce marché ne cesse de se développer et de s'élargir. Nous sommes tous exposés à un contenu énorme et disponible dans un nombre croissant de langues, et il existe une demande plus grande que jamais de spécialistes de langues. Cela étant, le monde, où les traducteurs, les interprètes et autres spécialistes de langue pratiquent leurs professions, est très différent de celui des années 1980 ou 1990. À la fin des années 1990, et au début des années 2000, la description du travail du traducteur commençait déjà à se diversifier, et nous avons dû faire face à un nombre considérable d'autres tâches liées, par exemple, à la communication et aux technologies de la traduction.

Également, la mondialisation, le néolibéralisme qui a dominé l'économie occidentale depuis les années 1970, et en partie la crise financière mondiale entre les années 2007 et 2008, ont accéléré la chute des prix et mis l'accent sur la productivité. Ces facteurs ont eu un effet sur la stabilité de la profession de traducteur entre autres, et les travaux à plein temps et permanents se sont transformés en travaux partiels (ou à la pièce), ce qui a forcé de plus en plus de traducteurs à travailler de manière indépendante en tant que travailleurs précaires, dans des conditions sans prévisibilité ni sécurité.

En tant que discipline scientifique, la traductologie n'est reconnue comme une discipline indépendante que depuis les années 1980, mais sa nature interdisciplinaire est considérée comme une bouffée d'air frais et un développement positif pour les sciences humaines. Cependant, sa dimension professionnelle a parfois porté une influence néfaste sur la reconnaissance de la discipline, et elle a aussi produit une dichotomie entre le monde universitaire et professionnel. Pareillement, la formation en traduction et interprétation a dû combattre avec la même dichotomie, et le problème essentiel lié à la formation est toujours la relation entre les exigences professionnelles du monde du travail et les traditions universitaires classiques. La traduction est notamment considérée comme une activité professionnelle qui est, pourtant, fondée sur un cadre universitaire. Cela, ainsi que le progrès constant du marché de la traduction, produit des défis nombreux pour le développement de la formation en traduction et interprétation et pour l'insertion professionnelle des diplômés.

Aujourd'hui à l'Université de Turku, les études de la traduction et communication en langues allemande, anglaise, espagnole, française et italienne sont situées au sein du

programme de Masters en Traduction et Communication multilingue. Le programme, qui vise à assurer que tous les diplômés sont formés selon les compétences définies par le réseau EMT, a pour objectifs de développer et de renforcer la maîtrise linguistique de la langue maternelle et des langues étrangères étudiées, les capacités interculturelles, le savoir-faire informatique et la pratique des technologies de traduction, la connaissance de domaines spéciaux et l'ouverture d'esprit professionnelle des étudiants. Son but est aussi d'approfondir la pensée scientifique et la compréhension de la recherche en traductologie des étudiants.

Méthode de recherche

Entre les années 1994 et 2003, le nombre de personnes qui ont obtenu leurs diplômes a été de 367 personnes, et le nombre de diplômés, entre les années 2009 et 2016, a été de 371 personnes. L'information sur les noms des diplômés ont été acquis par le système d'information sur les étudiants de l'Université de Turku.

Le matériel a été recueilli entre mars et avril 2018, à l'aide d'un questionnaire semi-structuré électronique, créé sur la plateforme *Webropol*. Principalement, le questionnaire a été construit à partir de questions structurées, c'est-à-dire de questions fermées dichotomiques et à choix multiples, mais aussi à partir de questions semi-structurées et ouvertes pour compléter les questions fermées et alléger le questionnaire.

Les coordonnées à jour des 47 diplômés qui ont fini leurs études entre 1994 et 2003, et respectivement des 284 diplômés qui ont fini leurs études entre 2009 et 2016 ont été trouvés. Le questionnaire a été envoyé personnellement par courrier électronique ou sur des réseaux sociaux aux ces diplômés. En plus, le questionnaire a été distribué dans une manière publique sur des réseaux sociaux et sur les listes de diffusion du secteur de la traduction.

Le nombre de diplômés qui ont répondu a été de 159, soit 22 % de diplômés. Plus précisément, 44 personnes diplômées entre 1994 et 2003, et 115 personnes diplômées entre 2009 et 2016, ont retourné le questionnaire rempli. Malheureusement, le taux de participation est resté particulièrement bas, malgré une vaste distribution et des messages de rappel. Mais, il est nécessaire de tenir en compte que, sans financement, il n'a pas été possible de récupérer les coordonnées à jour des diplômés dans le Registre

de la population (*Väestörekisterikeskus*). Ainsi, la plupart des candidats n'ont pas pu être contactés personnellement.

Essentiellement, cette étude est une étude quantitative, et nous illustrons les résultats de recherche en nombres, ainsi qu'avec des tables et figures. Cependant, l'analyse de contenus qualitatif est aussi appliquée à l'analyse des réponses obtenues par les questions ouvertes. Nous comparons les réponses des personnes diplômées entre les années 1994 et 2003 à ceux des personnes diplômées entre les années 2009 et 2016 pour d'étudier si les changements sur le marché de la traduction ont eu un effet sur l'insertion professionnelle. Également, il est intéressant d'examiner de quelle façon la formation reçue dans les périodes différentes correspond aux exigences du monde du travail, et quelle est la condition d'aujourd'hui du marché de la traduction du point de vue des diplômés des années différentes. Pour la même raison, il est aussi productif d'examiner comment les réponses des diplômés des années 2009–2016 et des diplômés des années 2001–2008 étudiés par Palomäki (2011) diffèrent.

Résultats et conclusions

Selon les répondants au questionnaire, la transition vers l'emploi a paru se passer relativement bien, même si les diplômés des années 2009–2016 avaient plus de défis avec la transition, en comparaison aux diplômés des années précédents. Plus de la moitié de diplômés a annoncé avoir cherché un travail à la fin de leurs études, et la plupart a essayé de trouver des travaux de traduction. Pourtant, en comparaison avec les anciens diplômés, les personnes qui avaient fini leurs études en 2009–2016 étaient plus intéressées dans les tâches qui ne sont pas liées aux métiers de la traduction, par exemple aux tâches liées à la communication, à la coordination et à l'enseignement, ou à celles hors marché de la traduction. Plus de la moitié de répondants avaient un travail équivalent à la formation avant d'avoir obtenu le diplôme.

Au moment de l'enquête, plus de la moitié des diplômés travaillaient comme salariés à plein temps. Le nombre de ces salariés, diplômés entre 1994 et 2003 a été de 55 %, et celui des travailleurs indépendants de 39 %. Quant aux diplômés des années 2009–2016, 54 % d'entre eux travaillaient comme salariés et 30 % comme travailleurs indépendants. De tous les diplômés, 12 % étudiaient, étaient en congé ou occupaient différents emplois à temps partiel. Le nombre des personnes au chômage n'était que de 2 % des diplômés des années 1994–2003 et de 5 % des diplômés des années 2009–2016. La

moitié de tous les répondants à l'enquête n'ont jamais subi de périodes de chômage. Quant aux résultats de Palomäki (2011), le nombre de salariés a légèrement baissé et, parallèlement, celui des travailleurs indépendants a augmenté. Également, le chômage s'est élevé de 13 points de pourcentage.

Le premier emploi, comme celui du moment où a été réalisée l'enquête, a été trouvé dans le secteur privé, bien que le secteur public ait fourni du travail pour un plus grand nombre de personnes qui ont fini leurs études en 1994–2003 que pour ceux qui ont fini leurs études plus tard. Au moment de l'enquête, plusieurs diplômés des années 2009–2016 occupaient toujours le même premier emploi. La plupart des répondants a travaillé avec un contrat temporaire dans les premiers emplois, et ce type de contrats des diplômés des années 2009–2016 a augmenté de 9 points de pourcentage en comparaison avec les résultats de Palomäki (2011). Cependant, les emplois sont souvent passés de temporaires à permanents chez tous les répondants, bien que les diplômés des années 2009–2016 ont eu à faire face à plus de travaux à temps partiel et temporaires.

Les titres des postes occupés ont été très variés, aussi bien lors du premier emploi que dans l'emploi occupé au moment de l'enquête, ce qui représente bien la transformation et l'expansion de la description du travail du traducteur, et l'augmentation des nouveaux titres disponibles sur le marché de la traduction. La plupart de diplômés ont travaillé comme *traducteur* ou *chef/coordonateur de projet*. Plusieurs ont aussi travaillé comme *enseignant*. Année après année, le nombre de traducteurs était resté presque pareil : 38 % des personnes ayant fini leurs études en 1994–2003 et 2009–2016 et 37 % de personnes ayant fini leurs études en 2001–2008. Les tâches essentielles de ces salariés ont été la gestion de projet, les tâches de communication et autres tâches demandant une connaissance des langues. Seulement 40 % des répondants ont annoncé qu'ils s'occupaient de tâches de traduction. Quant aux travailleurs indépendants, la majeure partie de leur temps de travail a été consacrée à la traduction de textes informatifs, aussi qu'à la communication avec des clients et la gestion de projet. Aussi bien les salariés et que les travailleurs indépendants ont utilisé l'anglais comme langue principale, et les traducteurs ont traduit d'une langue étrangère vers le finnois, surtout de l'anglais vers le finnois.

Des répondants, qui ont fini leurs études en 1994–2003, 93 % ont rapporté que le premier emploi a bien coïncidé avec la formation reçue, et parmi ceux qui ont fini leurs

études en 2009–2016, 83 % ont indiqué la même réponse. En ce qui concerne l'emploi au moment de l'enquête, 67 % des anciens diplômés et 74 % des nouveaux diplômés ont raconté que la formation a très bien, ou assez bien, correspondu aux études passées. Selon ce résultat, il est possible de tirer la conclusion que plusieurs salariés occupaient des postes qui correspondaient à leur formation, bien que plusieurs d'entre eux ne travaillaient pas comme traducteurs. Alors, les diplômés ont profité de la formation en traduction pour des tâches diverses. Le reste des répondants ont annoncé avoir occupé des postes qui ne correspondaient aux études suivies, ou avaient changé de discipline de travail.

Pour obtenir un emploi qui coïncide avec leur formation, les diplômés ont annoncé que les relations et le réseautage, la langue étudiée en majeure, le stage et les matières secondaires, ou bien encore la connaissance des domaines de spécialité, les ont surtout aidés. Voire 80 % des personnes qui ont fini leurs études en 2009–2016 ont bénéficié du stage, mais seulement 25 % des personnes qui ont fini leurs études en 1994–2003 ont indiqué la même réponse. Cependant, il est nécessaire de tenir en compte qu'il n'y a que peu de diplômés anciens qui ont effectué un stage au cours de leurs études. Au sujet de la transformation perpétuelle du marché de la traduction et de l'insertion professionnelle, les diplômés ont indiqué qu'il était essentiel d'avoir une mentalité flexible et ouverte à l'égard des tâches et des diverses activités professionnelles. En plus, l'expérience professionnelle et de bonnes compétences en informatique ont joué un rôle significatif.

La formation a donc bien servi les diplômés de nombreuses façons, et a surtout offert une base solide pour les compétences linguistiques et traductionnelles, ce qui n'était pas vraiment étonnant car la formation, qui fonctionne dans le cadre universitaire, a toujours été concentrée sur le renforcement et l'élargissement des compétences langagières. Cependant, les diplômés étaient incertains comment commercialiser leurs connaissances aux employeurs potentiels qui, de leur côté, n'ont pas toujours su rétablir une image complète du savoir-faire d'un traducteur formé à l'université. Ce qui explique que certains répondants ont aussi critiqué la formation reçue, surtout pour son manque de préparation au monde du travail.

Plusieurs diplômés ont annoncé que la formation avait créé une image irréaliste de la situation du marché de la traduction. Car aujourd'hui, le travail indépendant est souvent

la seule façon d'exercer le métier de traducteur ; les répondants ont été mécontents que, au cours de leurs études, la nature précaire du métier de traducteur n'a pas été bien expliquée et que la formation n'a offert que peu de cours sur ce qu'est l'esprit d'entreprise. Dans la filière actuelle de la traduction et communication, l'entrepreneuriat fait partie des cours obligatoires, et devraient être enseignés dans les *skills labs*, c'est-à-dire sur les cours dédiés à la création d'agences virtuelles de traduction. Dans de tels cours, l'accent est mis sur l'instauration de conditions de travail réelles en ce qui concerne l'esprit d'entreprise, la relation au client, la préparation de projet, le processus de traduction et les technologies dédiées à la traduction. Ces cours offrent des compétences, non seulement aux professionnels du marché de la traduction, mais aussi, plus globalement, à tous ceux qui exercent des tâches nécessitant la gestion de projets ou l'informatique. Donc, il est possible, et surtout souhaitable que, lors de futures enquêtes consacrées à l'insertion professionnelle, nous puissions manifester une attitude positive envers la formation préparatoire menant au monde du travail.

Les répondants au questionnaire ont beaucoup présenté leurs expériences et points de vue sur la relation entre le monde du travail et la formation en traduction et interprétation. Selon quelques-uns, la formation devrait surtout prendre en compte les besoins des agences de traduction et s'orienter davantage vers le monde professionnel que vers le monde universitaire. Pourtant, quelques répondants ont été pour la formation théorique et la mise en pratique du savoir-faire acquis dans le cadre universitaire. La formation a été appliquée à plusieurs tâches diverses, et il n'a pas toujours été attendu qu'elle prépare seulement à certains postes sur le marché du travail. Cela est conforme à l'objectif de l'université de former des généralistes en langues qui peuvent être spécialisés dans des tâches très variées. En somme, il est toujours justifié de prendre en compte la distinction traditionnelle entre *monde universitaire* et *monde professionnel* dans la formation en traduction et interprétation.

Du point de vue des diplômés, les conditions sur marché de la traduction étaient assez changeantes au moment de l'enquête. De tous les diplômés, 40 % ont estimé que les conditions étaient très ou assez mauvaises, 34 % que les conditions étaient très bonnes ou pas mal, et le reste n'a eu aucune opinion. Les personnes qui ont fini leurs études en 2009–2016 ont estimé que les conditions étaient plus mauvaises que celles qui ont fini leurs études en 1994–2003. Les réponses des diplômés étaient étroitement liées au

développement du marché de la traduction. Plusieurs traducteurs ont alors rapporté qu'il y a plein d'offres de travail, mais que, malgré tout, le domaine de la traduction est mal apprécié, et que la chute des prix et de conditions de travail a posé des défis.

L'une des principales préoccupations parmi les diplômés a été la diminution des postes de traducteurs en interne, et par la suite, l'augmentation du prétendu *entreprenariat de nécessité*. Les résultats indiquent que le travail du traducteur est en voie de devenir plus précaire. La majorité des traducteurs et travailleurs indépendants qui ont répondu au questionnaire a été des traducteurs indépendants. Parmi les personnes qui ont fini leurs études en 1994–2003, 11 % ont travaillé comme traducteurs en interne et 34 % comme traducteurs indépendants. En ce qui concerne les personnes qui ont fini leurs études en 2009–2016, seulement 8 % ont travaillé comme traducteurs en interne et 30 % comme traducteurs indépendants. Selon ces réponses, les rémunérations mensuelles des traducteurs indépendants ont été plus basses et variables en comparaison à celles des salariés qui ont obtenu leurs diplômes en 1994–2003 ou 2001–2008. Bien que les traducteurs indépendants aient la possibilité de négocier un peu leurs rémunérations, ils ont été assez insatisfaits avec leur niveau de rémunération. Les travailleurs indépendants ont aussi annoncé que leur quantité de travail a beaucoup fluctué selon la situation économique et les périodes de vacances.

Le progrès technologique sur le marché de la traduction a aussi été présent dans les réponses positives et négatives apportés par les diplômés. Les réponses ont été en accord avec les résultats de l'enquête menée par l'EUATC (*European Union of Association of Translation Companies*) sur le marché de la traduction. Selon les diplômés interrogés, surtout la traduction automatique aura un effet encore plus considérable sur la discipline. Le marché est résolument orienté vers la post-édition, qui n'a pas encore trouvé un rôle établi parmi les tâches quotidiennes des traducteurs. Cependant, les répondants se sont inquiétés que la traduction automatique puisse avoir un impact négatif sur le niveau des rémunérations et le respect des traducteurs. En plus, ils étaient angoissés que le secteur de la traduction puisse devenir encore plus précaire pour les travailleurs indépendants.

En se fondant sur les réponses des diplômés, nous pouvons tirer la conclusion que, non seulement cette enquête, mais aussi les enquêtes à venir, sont nécessaires car elles produisent une information importante au sujet de l'insertion professionnelle et des

parcours professionnels possibles offerts aux diplômés et aussi au sujet de la correspondance entre la formation proposée à l'université et le monde du travail. Ces enquêtes offrent également une image actuelle de la situation et du progrès sur le marché de la traduction. Nous avons aussi reçu une réaction globale positive envers le questionnaire, bien que quelques défis se soient présentés au cours de l'exécution de l'enquête. L'un des principaux problèmes est venu de l'absence de réponses au questionnaire ; à cause de cela, les résultats n'ont pas pu être généralisés à tous les diplômés des années 1994–2003 et 2009–2016.

Les résultats sont en accord avec les résultats obtenus dans les rapports de l'EUATC et Nimdzi sur le marché de la traduction et avec ceux obtenus lors de l'enquête de l'EMT sur l'insertion professionnelle des diplômés de traduction et d'interprétation. Il est alors possible d'en déduire que la formation en traduction doit observer activement la progression sur le marché de la traduction et offrir aux étudiants de master en traduction une image réelle de la situation d'emploi. Bien que la formation doive se concentrer sur la consolidation de l'employabilité des étudiants, sa mission n'est pas, néanmoins, de fabriquer des travailleurs pour les agences de traduction. Alors, quel est le juste milieu entre la formation professionnelle et universitaire ?

Sur la base des résultats obtenus, il serait nécessaire que les étudiants soient davantage orientés sur les parcours professionnels possibles et sur le fait de savoir comment profiter au mieux de la formation en traduction, sans omettre les réalités venant du marché de la traduction. Par exemple, les étudiants intéressés aux différentes tâches du traducteur pourraient être amenés à choisir des cours qui mettent l'accent sur les compétences entrepreneuriales et techniques et nécessaires à une spécialisation. Ils pourraient être aussi encouragés de choisir des matières secondaires qui supportent leur planification de carrière et intérêts personnels.

Il nous reste ainsi un sentiment de respect à l'égard des compétences et aptitudes diverses des diplômés entrés sur le marché du travail, ce dont les diplômés eux-mêmes et les employeurs n'apprécient pas toujours. Cela étant dit, l'objectif principal de la formation devrait être le renforcement de la confiance en soi professionnel pour que les futurs spécialistes en traduction et langues aient le courage de demander le respect adéquat pour leur travail. Qui apprécie le travail des spécialistes en traduction si ce ne sont pas les spécialistes eux-mêmes ? Dans notre monde globalisé et numérisé, nous ne

voyons pas la fin des tâches en traduction et en langues, bien qu'il soit impossible d'anticiper ce que vont être leur développement et leur transformation.